1-1-
8-2-
1-3-
4
114-

22
40
880 2
60

Frederik Holst

Maler-, Billedhugger-, Kobberstik-, Bygnings- og Stempelskiærer-Kunstens

Historie,

i

Kongerigerne Danmark og Norge, samt Hertugdømmene, under Kongerne af det oldenborgske Huus,

med

en Indledning om disse Kunsters ældre Skiæbne i samme Riger,

af

Niels Henrich Weinwich,

Justitsraad, og Bibliotekar ved H. M. Kongens Haand-Bibliotek. Medlem af det kongelige norske Videnskabernes Selskab, af det Kongelige Danske Selskab i Kiøbenhavn, og correspondérende Medlem af det nordiske Selskab i London.

Interea ad templum, non æquæ Palladis ibant
crinibus Iliades passis, peplumque ferebant,
suppliciter tristes.

Virg. Æn. 1. 483.

Kiøbenhavn, 1811.

Trykt med Kongelig Understøttelse, hos Director Johan Frederik Schultz, Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Deres Majestæt Kongen,

Frederik den Sjette.

Konge til Danmark og Norge.

Under Deres Kongelige Majestæts Regierings Tid, som den almægtige Gud, lade blive lang og gavnrig, for Rigerne Danmark og Norge, ville Videnskabernes og Kunsternes Sønner sikkert finde Beskyttelse, Opmuntring og Hæder; thi ved at tilsige dem

disse, vil den Hæder og Glands, de taknemmelige pryde den Regents Regierings Tid med, under hvilken de nøde, Beskyttelse, Opmuntring, og Hæder, igien straale i den Glorie, hvormed den Tids Regent, saavel i hans Levetid, som af Efterverdenen bliver prydet.

Forerindring.

Den Mangel man hidindtil har havt paa sammenhængende Efterretninger, om de tegnende Kunsters Skiæbne og Fremskrit i disse Riger, har tilskyndet mig at lægge Haanden paa dette Arbeide. Vel have vi Sandvigs Collectanea til et dansk Kunstner-Lexicon, Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Kunsten in den Königlich-Dänischen Reichen und Ländern, Hennings Essai sur les arts et leurs progre's en Dannemark, Hallagers Oversættelse af Busching om de tegnende Kunster, foruden adskillige i mangfoldige andre Skrifter omstrøede Efterretninger, om Kunsterne og disses Dyrkere, men intet ret sammenhængende, intet i denne Henseende chronologisk. Jeg har derfor bestræbt mig her, at kunne i en ordentlig Følge foredrage hvorledes de tegnende Kunster i de Riger, der adlyde det danske Septer, har til- eller aftaget, hvilken Skiæbne deres Dyrkere har havt, hvo disse

have været, hvorledes deres Liv og Levnet var, hvilke fortrinlige Arbeider de have leveret, hvad Opmuntring og Belønning disse Rigers Konger have givet dem. Som et historisk Skrift, har jeg rundt omkring smaaligen maatte samle mine Efterretninger, ja endog Ord for Ord undertiden udskrive, hvad andre Skribentere før mig, kan have berettet, men dette, haaber jeg, ei kan lægges mig til Last, da mit Skrift indeholder saa mange overveiende nye Efterretninger, at de Beretninger der ere udskrevne af andre, og som man i et historisk Arbeide er nødsaget til, ere kun af liden Omfang, mod de nye og hidtil utrykte, Læseren overalt vil træffe paa.

De Grændser jeg i dette Arbeide, ved enhver af de deri anførte Personers Liv og Levnet har foresat mig, har ei tilladt, at indgaae saa aldeles nøiagtigen, i enhvers saavel Methode, og hvad Smag, de ved Indflydelse og Diktatur i deres Fag, har formaaet at imponere deres Tidsalder, samt hvorvit enhver enten har afveeget fra, eller opsteget til nogen Fuldkommenheds Grad i Kunsten. Saadanne Undersøgelser, kunde endog om enkelt Mand, fortiene en egen Afhandling, som

jeg ved given Leilighed, og naar jeg føler Lyst og Drift dertil, maaeskee endnu kunde være i Stand til at levere, ligesom ogsaa, det engang kunde være Umagen værd, at anstille en Betragtning og Oversigt, over Malerkunsten i dens frie Tilstand, ei underordnet de academiske Grader, hvor Naturen ene var Læremester, og senere bunden til den academiske Læremaade, hvad der heri har været fordeelagtigst for Kunsten.

Omgang med Kunstelskere, Kunstnere og disses Arbeider, maae jeg tilstaae, har skaffet mig mange Behageligheder, har holdt mig skadesløs for mange andre i Livet mødende uforbiegængelige Ubehageligheder. Dem skylder jeg at erklære, at de have renset min Smag, befæstet mine Domme, og sat mig i Stand til, at kunde foredrage noget i denne Videnskab, der baade har under Udarbeidelsen moret mig, og vil være til Fornøielse og Nytte for andre. Jeg har meget ofte havt Anledning at sande:

Didicisse fideliter artes,
emollit mores, nec sinit esse Feros.

(Troeligen at have lagt sig efter Kunsterne, giver dyrkede Sæder, og tillader ei at leve som Qvæg.)

Vel er jeg overbeviist om, at dette Arbeide, som al anden menneskelig Gierning, har sine Brøst og Mangler, der vil maaeskee findes en og anden dansk Kunstner, der er undgaaet mig, men disses Tal maae ei være stort, den allerstørste Deel maae, og skal findes heri anført. Jeg har bestræbt mig for, uden at være vitløftig, at giøre opmærksom paa de væsentligste hertil henhørende Ting, paa en Maade, som kunde være Læseren i Almindelighed, og i sær Kunstneren til Fornøielse, Underhold og Belærelse, og troer derfor, uden al Auktor-Kiærlighed, at Arbeidet ei er uden Fortieneste.

Skrevet i Kiøbenh. d. 3die Mai 1811.

N. H. Weinwich.

Register,

over de i Dette Skrift forekommende Kunstnere.

A.

B.

D.

E.

F.

G.

Pag.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

Pag.

P.

Q.

R.

T.

U.

V.

Pag.

W.

Indledning

om de tegnende Kunsters ældre Skiæbne i Kongerigerne Danmark og Norge.

Skyggen paa Væggen, Billedets Gienskin i det stille og roelige Vand, giorde allerførst den agtpaagivende Tilskuer under enhver Himmelegn paa Jorden, opmærksom paa, at bevare Originalens Træk. Han vovede sig nu til, at giøre Omridsene af et ham kiært Billede, under hvis Bortværelse fra sig, han ønskede stedse at have samme som nærværende, saaledes var Maleriets Barndom. Den ensomme Hyrde, drev igiennem øde Skove Qvæget paa Græsgange, under denne Bevogtning faldt Tiden ham lang, han begyndte derfor, at snitte de

første Billeder med Kniven, saaledes, som Hyrderne endnu i Norge udskiære Figurer paa Stokke, Drikkekar, Jægerhorn, Primstave, Tobakshorn og Daaser; de havde derved Beskiæftigelse i deres Ensomhed og saae med Glæde alleslags Billeder danne sig under deres skabende Hænder. Dette var Billedhuggeriets Barndom. Nogle, eftersom deres Talenter vare, bragte det heri videre end andre, de vovede sig til vitløftigere Sammensætninger, og endskiønt de aldrig havde lært mindste Tegning, eller hørt tale om Delenes rigtige Forhold til hinanden, lykkedes det dog nogle i Gierningen, at frembringe Arbeider, den dannede Kunstner, der har igiennemgaaet Konstens Skoler regelmæssigen, studser og forundrer sig høilig over. En stor Deel forblev ubemærket i deres Cirkel, da de ei saae nogensinde gode Modeller, eller af Ligegyldighed, ei vare opmærksomme paa Naturens skiønne Former, og forsømte derved at forædle deres Sammensætninger, deres Arbeide hævede sig ei over det mid=

delmaadige, ingen giorde dem opmærksomme paa deres Feil, de steeg derfor ei meget høiere, end de havde begyndt, og Arbeidet forblev deres egen Tidsfordriv. Andre af disse, som tidligen røbede fremskinnende Talenter og vare saa lykkelige, at treffe paa Velyndere, som elskede den dannende Kunst, opmuntredes af dem, understøttedes ved Gaver, Underhold og Anførsel, de drev derved Kunsten til en langt høiere Grad, end de øvrige, og opnaaede deri en større Høide, saaledes gik det f. Ex. med den bekiendte Kunstner Magnus Berg*), havde ikke Statholder Gyldenløwe, som selv var en Elsker og Kiender af Kunsten, og havde seet mange af dennes Frembringelser paa hans udenlands Reiser, bleven opmærksom paa de nette Billeder, Berg skar ud paa hans Havestokke, og været den Mand, som kunde og vilde rekommendere ham hos Kongen til Understøttelse og Reiser i andre Lande, hvor han kunde

*) Danske Magazin. Tom. I. p. 226.

forædle hans Kunst, og danne hans Smag, havde maaskee hans Talenter bleven staaende ved et indskrænket Maal, og kun været beundret i Havestokke, Spil Kegler, Kirsebær-Stene, Spinderokke, som maae sees i Forstørrelses-Glas og Lænker til Lopper, dem saa mange af hans Landsmænd har ødslet sin Tid og gode Anlæg paa, som naar de fornuftigen havde været bestyrede og understøttede, kunde forskaffet Landet, Ære og Gevinst, og bortskræmmet mangen, med maadelige Talenter sig her indsnyltende Fremmed, i Stedet for at disse med liden Kunst, men desto mere Vind og Pral, har døvet baade Øret og Forstanden hos de Folk i Landet, de vidste kunde tiene dem til deres Hensigters Maal, ja foraarsaget, at indfødte med stort Anlæg til Kunsten, men ligesaa stor Beskedenhed, har maattet begive sig ud blandt fremmede Nationer, hvor de ere forblevne deres hele Levetid.

Kunsterne, der i saa høi en Grad beskiæftige baade Forstanden og Indbildningskraften,

kan ei trives uden i Roelighed og i Fredens milde Skygger, der, hvor Krigsguden har udfoldet sit Banner, og farer rasende frem, derfra flye Kunster og Videnskaber, det er derfor ei at undres over, at de saa seent fæstede Fod i disse Riger, hvor Raahed længe herskede, og blodige, saavel udenlandske, som indenlandske Krige foraarsagede, dels fra Politikens, dels fra Religionens Side, tillod ingen Mand, at have Roe i hans Boepæl, de kunde derfor silde fæste Rødder her i Rigerne, og endnu langsommere trives og modnes til at bære nogen Frugt. Den lange, mørke og haarde Vinter her i Norden, hvori Naturen skiuler alle dens Yndigheder og indslutter Kunstneren i et lidet Værelse, var ei heller gunstig for disse, de manglede den Beqvemmelighed, Tid, Fyrighed og Ild, Naturens skiønnere og beundringsværdige Pragt, og Afverlinger under de mildere Himmelegne, ene er i Stand til at opgløde dem med.

Der et Malerkunstens høieste Grader, at forestille, saavel den skiønne og yndige, som

rædselfulde og barske Natur. Nordens Kunstnere have derfor, uagtet deres Climats Haardhed, ei forsømt at afkopiere Naturen, i Efteraarets og Vintertidens høie og beundringsværdige Scener. De styrtende Vandfalde, de nedtumlende Snelaviner, indgyde ogsaa høitidelige Følelser, og det er saavel Malerens, som Kobberstikkerens og Billedhuggerens mere eller mindre Fortrinlighed, at forestille alt det i Naturen, deres Kunst formaaer, kun at det er en saa troelig Kopie af samme, som om den var stiaalet af Speilet.

Arkitekturen gik ogsaa frem i Norden med langsomme Skridt. De Huse vore Forfædre i de første Tider byggede sig, vare alle af Træe, som de overflødige Skove noksom tilbød Materialier til, de opførte disse uden Hensyn til smukt Udseende, Proportion, Beqvemmelighed, nok! naar de beskyttede dem for Climatets Haardhed, Uveirets Voldsomhed og de havde Plads til sig, Familie og Redskaber; det vilde vel derfor opvække vores største Forundring, ifald det var

os muelig nu, at indtrine i en af deres saakaldte høie Lofte. I de fleste Boeliger indtog et Værelse Husets hele Firkant, her levede, arbeidede og sov hele Familier sammen, ingen Skillerumme, ingen Aflukker, eller Giemsler, saaledes, som de nordliste Folkeslægter, Finner og Lapper have det endnu i vore Dage. Tiderne vare simple, Nødvendighederne vare faa, Mandfolkene anvendte deres meste Tid dels paa Jagten, der var deres sande Krigsskole, dels ogsaa paa Ledingstoge mod deres Fiender det eneste hvorpaa man øiner nogen Spor af, Kunst, ere de Afstøbninger i Guld og Sølv, de Smykker, Ringe og andre Fruentimmer Prydelser vi opgrave undertiden i vore Høie. Fruentimmerne lavede Maden, rygtede Qvæget, besørgede Huset, og syede Klæder. Vare Mandfolkene hiemme, udskare de Bue- og Oxeskafter, og et og andet husligt Redskab eller Kar, smeddet sig Waaben, men endnu havde ingen noget Begreb, hverken Mandspersonerne, om at pynte dem med zirligen udskaarne Figurer,

Løvværk eller anden Stads, eller Fruentimmerne at brodere, baade Kniven og Saxen samt Syenaalen gav sig ei af med overflødigt Stads, de giorde hverken et Snit eller et Sting meere, end behøvedes. Tilmed lod det, som de af Overtroe ei torde forestille Figurer af noget levende Væsen, saa længe Præsterne udelukkende havde bemestret sig Hierolyph-Sproget, der paa Monumenterne fra denne Tidsalder var Fugle med Fruentimmer-Hoveder, Harpyer, Slanger, Griffer og Sphinxer. Kivike Monumentet i Skaane, Monumentet ved Qværne Hedt i Bahus Lehn, og Jellinge Monnmentet i Jylland, har mere skrækkende end tiltrækkende i de Figurer, der staae paa samme. De synes at være frembragte i den Hensigt at indgyde Beundring, Skræk og Forfærdelse, og da Præsterne i de allerførste Tider ene, som en Religions Sag har tiltaget sig den Rettighed, at lade skiære eller støbe Afguder, til Husguder for Folket, som har været dem en indbringende Handel, saa er det

ei at undre over, at læg Mand ei torde give sig af med noget saadant Arbeide, hvorved et levende Væsen afbildedes.

Saaledes gik henved et Tusinde Aar hen i disse Riger, hvori man i det sidste Aar var kommen lige-saa vit som i det første, i alt hvad der kan henregnes til de tegnende Kunster; Chatolicismen nærmede sig nu Norden. Efter-at denne havde begyndt at prædike sin Lære, varede det ei længe, førend man beskueligen foreviste det forsamlede Folk, det udskaarne Billede af Christus paa Korset, af Marie og af flere Helgene. De Kirker som opbyggedes, prydedes efterhaanden med Billeder. Saaledes finde vi, at den normanniske Hertug Richard forærede sin egen Statue af Guld til Kirken St. Germain i Paris, som en Gave*) og at en anden normannisk Anfører Raynolds Billede blev anbragt i Munkenes

*) Aimoin Parisiensis de mirac: S. Germain ap. Duchesne Tom. II p. 658.

Kirke i Fleury ved Loire. I Roeskilde Domkirke var de tolv Apostle af støbt Guld, som Kong Erik af Pomern tog med sig, da han forlod Rigerne. Enhver af dem var af Størrelse som et to Aars gammelt Barn. De fire Evangelister, tolv Apostler, og en heel Hær af Cherubimer, og bevingede Engle-Hoveder, forfærdiges af Træesnittere, som udskare de øvrige Træe-Ornamenter, hvormed det indvendige af Cathedralerne, Chorstolene, Altartavler, Prædikestole, og Daabstæderneziredes; de bemaledes med gloende Farver og vare undertiden ægte forgyldte, dog hævede de sig sielden over det middelmaadige og manglede Tegning, Proportion, og Gratie. De Billeder og Træesnit, som forefindes i Roeskilde Domkirkes Chor, og hvoraf den ene Side forestiller Historien af det gamle Testamente, den anden Side, den af det nye, ere fra Aar 1420. Prøve af dem sees paa tvende Kobber-Tavler, den første forestiller Noæ Ark, hvori ere otte Personer, hvoraf den ene sidder til Roers,

den anden Lazari Opvækkelse fra de Døde, og findes samme vedhæftet et Program af Prof. Nyerup for 1799, betitlet Biblia pauperum. Editio Roeskildensis.

Efterat Klosterne vare ret funderede og man der i Roe nød deres fede Indkomme, begyndte de tegnende Kunsters Ungdom her i Norden. Den ledige Munk, kied af alt for megen Ledighed, begyndte dog at foretage sig et eller andet Arbeide, hvortil han følede Anlæg, han afskrev Bibelen, de latinske Auctorer, Kirkefædrene og andre nyttige Skrifter, begyndte at pryde dem med pyntede Initial-Bogstaver, i hvis Sving hele Historier indtegnedes. Var det i Førstningen Børneværk, blev det med Tiden smukkere og rigtigere, og ofte sporedes Anlæg til sand Tegning og Malerie. Nonnerne, for af beskæftige sig i deres mange og lange ensomme Timer, begyndte at brodere og afbilde i samme Gienstande af Naturen. En Christus paa Korset, en Marie eller anden vigtig Helgens Billede, indvirkedes med Naalen i Silke eller Linned, og

fyldte under Arbeidet Siælen, med hellige og andægtige Tanker, de syede og broderede Munkenes Messe-Hagler, Alter-Klæder o. s. v. og Hænderne bleve vante til dette Slags Arbeider. Legender og Helgenes underfulde Historier bleve ikke alene fortalte det overtroiske og lettroende Folk, men de maatte endog beskueligen forestilles, for desto hæftigere at virke paa Sandserne, saaledes leverede Billedhuggerne Altertavler, hvori hele Lidelses-Historien gradevis forestilledes, og ligesom Tiderne gik frem og vore Forfædre, formedelst Omgang med Udlændere kultiverede, bleve Tegningen, Formerne og Sammensætningerne noget ædlere.

Vore Forfædres hyppige Reiser til Konstantinopel, Mykilgaard og Dragen i Korstoge, gavnede ogsaa Kunsterne meget. De saae, hvorledes det saae ud i andre Lande i denne Henseende, de bragte ofte en og anden Kundskab tilbage med sig. Kors-Riddernes Skiolde og Vaabener vare jo bemalede med alleslags Figurer, og disse hiemdragende Fremmede kom un-

dertiden til Fædrelandet igien, beskænket med mange konstige Forærringer.

De kongelige og andre anseelige Personers Liig blev i Middelalderen ziret paa deres Gravstæder, enten med deres fulde Korpus støbt i Metal, som Christopher den 2dens og Dronning Euphemias Grav i Sorøe Kirke, eller med Ligstene, hvorpaa deres Billede var udhugget eller udgravet, saaledes sees i Ringstædkirke, Kong Erik Menved og Dronning Ingeborgs Billeder i fuld Positur graverede i Kobberplader, som ligge paa deres Kister, Hulingerne ere fyldte med Sølv. Længere hen i Tiden, da Kanonernes og andet svært Skyts Opfindelse giorde saa meget Metal nødvendigt til disses Brug, blev disse Figurer giort af Alabast og Marmor, som gemeenligen forfærdigedes i Antverpen, hvor Oplagsstædet af saadant Slags paa den Tid var. Saaledes er Kong Olufs sønderlemmede Figur af Alabast, som endnu sees i Roeskilde Domkirke, vist ikke som Traditioner fortplante, et Emblem paa

Olufs sønderskaarne Legeme, men saaledes, som det stykvis er forfærdiget, og nedlagt indpakket til Forsendelse fra Antverpen, hvilket senere ei, formedelst mellemkommende Uroligheder i Landet, ere ordentligen sammensatte, og lagt hver paa sit rette Sted. Dronning Margrethes Mausolé i Roeskilde-Domkirke ogsaa af Marmor og Alabast, har vel været kostbart, men ei af ædel Skulptur. Hvo der for Resten har gydet disse Metal-Corpora, som formodentlig er skeet af duelige Klokkestøbere, siger de Dages Historier os intet om, hvilket ogsaa kan være ligegyldigt, da de ikke ere store Mesterstykker.

Det er heller ikke at paatvivle, at Glas-Maleriet jo har her i Norden været drevet af Munkene, for at forskiønne Kirkerne, ligesaavel som i de sydligere Lande. Det var endog ved Befaling Benediktiner-Munkene paalagt, saavel at male de hellige Historier paa Glas, som at tegne og male de store Initial-Bogstaver i de Bøger der bleve afskrevne. De største Me-

stere i disse Fag ere vel ei komne her til Norden, men nogle duelige Mænd i denne Kunst har dog vel ogsaa været herinde, og efterladt sig Arbeider. De malede Glasruder, der endnu ere tilbage hos os, og sidde paa sit Sted, ere overmaade faa, vort fugtige og stormfulde Klima har ødelagt den allerstørste Deel, de ere undergangne med Bygningerne i Ildebrand, ved fiendtlig Vold og mangefoldige andre Tilfælde. De faa jeg har seet af dette Slags, ere i Helliggeistes Kirke i Kiøbenhavn, i Roeskilde Domkirke, i Herfølge og Sælsøe Kirker i Sælland, saavelsom i Kongens Stol i Frideriksborg Slotskirke. Nogle ere efterhaanden borttagne ved Reparationer og af Libhavere, eller og komme til Samlinger, saa at deres Antal, som sees offentlig paa det Sted, hvor de først ere anbragte, er som sagt, overmaade faa. Man kan ei heller formode, at mange af dem indeholdt store Mesterstykker, da de der have maled dem, nok strax have indseet deres Skiæbne, hvad Stormvinde ei ødelagde, blev fordærvet

af Sneevandet. Vi kan kun lægge Merke til, hvorledes vor umilde Klima tilreder vore Bygninger, hvorledes kunde da en skrøbelig Glasskive her modstaae Elementernes voldsomme Anfald?

Mussiviske Arbeider fra 13, 14 og 15de Aalhundrede ere her i Landet yderst sieldne, dog er det værd at lægge Merke til det Gulv, hvormed et Værelse i Valdemar den 2dens Slot ved Vordingborg i Sælland har været belagt. Jeg saae for endel Aar siden en Prøve deraf, det bestod af smaa firkantede brændte og glasserede Stene, neppe et Qvarteer i Qvadrat, de vare hvide, med en blaa Sirat i Midten og ved Hiørnerne, og lod til at være en Slags i Stenen indbrændt Farve. De saae i alle Maader ud, som de hollandske Klinker vi endnu see nogle enkelte Kakkelovns Pladse og Kiøkkener hos os beklædte med. Det er høilig at beklage, at dette lille mærkværdige Slot, saa længe stod hen i Ruiner, og har været aabent for enhver, der ville rive og pille deraf, hvorved det er

blevet meere ødelagt, end af Tidens Vold, man kan ei tvivle om, at naar det i Tide var blevet undersøgt og beskrevet, der havde været mange sieldne Ting at finde, som havde givet Oplysning i Middelalderens Bygnings-Maade, og Bygningernes indvortes Prydelser fra denne ellers saa mørke Tid.

Saadanne Mindesmærker fra Alderdommen, burde aldrig røres ved, uden under en, i Fædrelandets Historie kyndig Antiqvars Opsigt, og naar saadanne Bygninger bleve saa aldeles brøstfældige, at de ei mere stode til at hielpe, men maatte sløifes, da maatte ei lægges Haand paa, eller foretages noget med dem, uden en i Landets Oldsager erfaren Mand var hos, der pia manu beskrev dem, og efter hvis Ordination hele Nedrivningen foretoges. Efterslægten vilde af en saadan Beskrivelse, høste ligesaa megen Glæde og Nytte, som om Tingen endda var til i deres Tid.

I Arkitekturen synes Munkene snarere at have i visse Maader gaaet mere tilbage, end

frem; vel gave de deres Bygninger mere Varighed, ved at opmure dem af brændte Steen, men i Henseende til Rum, Afdelinger, Lysning, og sund Boepæl, stode de meget langt tilbage, de anlagde Værelser halv under Jorden, og gik Trappe, op Trappe ned, fra enhver af disse Aflukker. Deres Kirker, hvoraf vi endnu have en Deel, er for største Delen mørke, fulde af Hukker og Spidser, mange uregelmæssige Tilbygninger, smaa og snævre Gange, uden tilstrækkeligt Rum. Lunde Domkirke opført af Bygmesteren Donatus, Roeskilde-Aarhuus-Ribe- og Slesvig-Domkirker ere vel store Bygninger, men hvad vi forhen have sagt, giælde ogsaa om dem. Det eneste de bære Vidne om, er Flid, Troefasthed og Varighed. Klosterne vare ligeledes Mørkeds og Melankoliens sande Boeliger, intet luftigt, lyst Værelse, mange smaa fugtige snævre Rum, hvor hvert stærkt Aandedræt gienlød i Hvælvingen. En af de første Kloster-Bygnings Rudera her til Lands, sees paa Eskildsøe i Roeskilde Fior-

den, hvor de første Munke opbyggede i det 12te Aarhundrede et Kloster a). Vel er den største Deel af samme nu nedfalden, men nogle Afdelinger med smaa Kikhuller, som et Slags Vinduer sees endnu, hvilket alt vidner om den raaeste Smag og Begreb om Bygningskunst, endog Materialerne ere yderst raae. Væggene bestaae mere af Kalk end Steen, disse ere smaae runde Strand-Stene, Sneglehuse og Muslinger, som ere sammenæltede med Kalken, hvilket derpaa er kladsket om hinanden og dannet til en Form.

Det er imidlertid høist besynderligt, at da saavel de Danske som Normændene, som man giver Navn af Østmændene eller Eventyrerne fra Norden, drøge om i Engelland og Normandiet, have bygget Bygninger i disse Lande, der baade besidde Varighed og nogen Smag, da vi paa samme Tid ingen have i vore egne Lande, der kunne sættes i Ligning med

a) Monasterium St. Wilhelmi Abbatis Parisiensus juxta regulam b. Augustini secundum observ. Fratrum Parisiens.

disse. Saaledes er Kirken St. Doulach, egentlig St. Olav i Dublin et interessant Mindesmærke om den danske Styl. Den har en dobbelt massiv Hvælving, i det den ydre beskytter den indre, og den hele Hvælving danner tvende Dele. Kirkens Længde er 48 Fod, Bredden derimod 18. Strax ved Indgangen seer man den hellige Oles Grav, som tiener til et Alter. Side-Kapellet er meget rummeligt, har Vinduer, spidse Buer og en Rigdom af gothiske Zirater, det er, ligesom det slanke Taarn, en sildigere Tilsætning. Den gamle Hvælving er et Mesterstykke, og har ei lidt det ringeste. Denne Blanding af angelsachsisk, dansk og normannisk Arkitektur, var runde og spidse Buer, lange og korte Vinduer, hyppige Ormanenter, som havde Lighed med firbladed Kløver. Strax ved Kirken finder man en hellig Kilde, som er indsluttet i en Bygning, hvis Vægge ere ziret med ældgamle Freskomalerier.

En anden ligeledes mærkværdig dansk Bygning, har Hr. Samuel Hayes for nogle Aar siden opdaget paa hans Landgods. Den bestaaer af et underjordiskt hvælvet Kapel, som indslutter i Midten, den hellige Kevins Grav, som var Patron for Glendaloch og har imod Vesten en Portal, som dens eneste Indgang, der er ziret med raae Basreliefs De forestille Scenerne af de danske Sagaer og vidne om disse Barbarers Smag*). Man seer et Uhyre, som vil opsluge et Menneskehoved, et ungt Menneskes Hoved og en Ulv, en Ulv, som bider i dens Hale og tilsist tvende Ravne som hakke i en Hovedskal. I Nærheden af disse hellige Bygninger, undertiden ogsaa i ensomme Egne, finder man store af de Danske opbyggede Taarne, over hvis Bestemmelse man har stredet mangfoldig. De ere tredive til et hundrede og halvtredsindstyve Fod høie, runde og med ualmindelig Flid opførte. Nogle have

*) Ledwich Irish Antiquities Tom. II. p. 78.

holdet dem for Fæstnings-Værker, som Dun Donadilla i Skotland, andre for Fængsler, andre for Ild-Templer, eller Anakoret-Boeliger; men de tiente ustridigen til et helligt Diemed, da de ofte over Indgangen ere forsynede med Skulpturer, som indeholde mange Slags Symboler af den christelige Religion. Campbell formoder, at de ere byggede, for deri at ophænge Klokker og dette er ei usandsynligt, naar man betænker, at de ældste Kirker vare af Træe og uduelige til Klokker *). Saaledes anføre adskillige udenlandske Skribentere Bygninger fra denne Tid, opførte gothica manu og ab artificibus gothicis.

Saa længe Træet var i Overflod, boede vore Forfædre den hele Tid i Træ-Huse, hurtigen brændte de af, og ligesaa hurtigen opbyggedes de igien. Ligesom Træet blev sieldnere og dyrere begyndtes at bygges af Muur eller samlet Muur og Træ, Bindingsværk kaldet.

*) Fiorillos Geschichte der zeichnenden Kunste, Tom. V. p. 63 og 67.

Adskillige Herregaarde her i Landet f. Ex. Giorsløv og Gisselfeldt i Sælland ere høist ærværdige Levninger i Bygningskunsten af Grund-Muur fra Middelalderen. De Bygninger man byggede af Bindingsværk vare ei skikkede til at modtage nogen sand Arkitektur, hverken i Regelmæssighed eller Form, de vare i Grunden mindre varige end Træhuse, de trængte bestandig til Udpudsning og blev fra Begyndelsen til Enden Flikværk, som denne Bygningsmaade egentlig burde kaldes.

Saaledes sees af foranførte, at der i disse Riger, fra Christendommens Indførelse, saavel i Maleriet, som Billedhugger og Bygningskunsten, kun giordes langsomme Skrit fremad; hvad Maleriet især angaaer, da bestod Kunsten i at blande Farver sammen, danne dermed Omridsene af Naturens Gienstande, uden stort Begreb om Lys og Skygge, og da Oliemaleriet endnu var ubekiendt. og der bestandig maledes med Vandfarver, saa forandrede Malerierne sig snart i deres Udseende, og vare af ingen Varighed. Intet bestandigt kunde frembringes i Maleriet førend Oliemaleriets Opfindelse, og det er derfor jeg fra denne Periode, som saa beqvemt forener sig med den første Konge af det oldenborgske Huus, Kong Christian den 1ste, nøiagtigere baade kan og vil omtale de

tegnende Kunsters Historie og Skiæbne i Danmark, og Norge. Hubert og Johan van Eyk vare Oliemaleriets Opfindere, den første døde 1426, den sidste 1441. Kong Christian den 1ste blev Konge i Danmark 1448, da omtrent paa den Tid Opfindelsen rygtedes, og sattes i Gang blandt alle Europas Malere.

Jeg haver funden fornødent at give Læseren denne foreløbige korte Indledning, og deri at anstille en løs Udsigt over de tegnende Kunsters Tilstand og Skiæbne i disse Riger, fra de første bekiendte Tider. Af Mangel saavel paa nøiagtige Efterretninger, som paa Frembringelserne selv, der ved mange voldsomme Omskiftelser og Tilfælde, ere for største Delen gangne forlorne, er det neppe giørligt, at give nogen ordentlig, sikker og tilforladelig Beretning om disse Kunsters Fremskrit i disse mørke Aarhundreder, men desto omstændeligere, nøiagtigere og udførligere ville vi bestræbe os for, at blive i Efterretningerne om de efterfølgende.

Christian den 1ste

Konge 1448, død 1481.

Endskiøndt denne Konge giorde en Reise til Italien og paa Veien besøgte mange Herrer og Fyrster, var saavel i Florenz, som Rom, samt adskillige andre Italiens Stæder 1474, hvor han nødvendig har hørt tale om, og selv seet adskillige af de ældre Italieneres Oliemalerier, som Cimabues, Petro Peruginos og Leonard da Vincis Arbeider, synes det dog ikke, at saadant har giort noget synderlig Indtryk, hverken paa ham eller hans Følge. De Foræringer Pave Sixtus den 4de beskænkede ham med, var for største Delen, viede Haand- og Torklæder, Reliqvier af hellige Knokler, Velsignelser og Benediktioner. Oliemaleriets Opfindelse var endnu alt for nye, og for faa Arbeider i samme, at noget besynderligt kunde heraf hiembringes. Et lidet

Haand- og Reise-Alter medbragte Kongen dog, som er værd at lægge Mærke til, og som Paven foræ- rede ham. Det er afdelt i tvende Rum, det ene Partie forestiller Optrin af Christi og adskillige Helgenes Historie, det andet, den norske Konge St. Oles Mirakler. Formodentlig er dette forhen bleven Pavens Forfædre foræret, af de forrige norske Konger eller Bisper, og nu van- drede det igien tilbage til Norden. Det forvares endnu paa det kongelige Kunstkammer i Kiøben- havn.

Daniel Aretæus. Billedhugger fra Korvey i Westphalen, indkaldtes af Kongen til Danmark 1455. Man troer med megen Rime- lighed, at det saa kaldte oldenborgske Horn er af ham forfærdiget, og det fortiener vitløftigere at omtales. Det er af fint Sølv forgyldt, og veier næsten 4re Pd., det er hist og her, dels med grønt, dels med violet Farve overtrukket, som nok har været et Slags Emallie, og prydet med mangfoldige Figurer. At Hornet kaldes det ol- denborgske, er baade fordi det er hidbragt fra Staden Oldenborg, hvor det tilforn var forva- ret, saaog fordi det derpaa anbragte oldenborgsk- delmenhorstiske Vaaben viser, at det derfra har dets Oprindelse. Ved Rytteren til Hest, som sees øverst paa Laaget, sigtes uden Tvivl til Dit-

marsken, ved de 3 Løver forestilles det danske og ved den 4de det norske Vaaben. Om Randen af Laaget læses, hvem dette Drikkehorn er indviet til, nemlig de 3 Konger, Balthesar, Jesper og Melchior. De øvrige Inskriver midt paa ere følgende: Im Hopen ic leve. Im ghenohghen ic bhegehre. Og endelig paa den øverste Spids en Seddel, hvorpaa læses, drinc al vt, der noksom viser hvad Hornets Bestemmelse har været(a). Det er uden Tvivl den samme Credents, Kong Christian efter Historiens Beretning, havde skænket de hellige 3 Konger til Ære i Cøln, eller snarere havde tiltænkt, at giøre dem en Foræring med, ifald han havde bleven lykkelig i sin Freds-Mægling mellem det cølnske Capitel og Erkebiskoppen(b). Dette Horn som findes stukket i Kobber i Jacobæi Musæum regium p 58 og 59, forvares paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn, og blev, uagtet det stod nær hos de tvende, til ubodelig Tab og Skade bortstiaalne og smeltede Guldhorn, tilbage. Det er et af vore nordiske Alderdommes sieldne Prydelser.

(a) Nyerups historiske, statistiske Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i de ældre og nyere Tider IV Bind p. 300.

(b) Langebechs Jubeltale over Christian den 1ste p. 62.

Altertavlen i Aarhus Domkirke er ogsaa fra denne Konges Tid, og staaer paa en bred Liste ovenover de store forgyldte udhugne Helgensbilleder, denne udskaarne og forgyldte Skrift med Munkebogstaver, Anno Domini MCCCCLXXIX reverendus in Christo pater et dominus Johannes episcopus Aarhusiensis istam tabulam dedit ad laudem Dei et ad honorem sancti Clementis. Den er prydet med smukt forgyldt Billedhugger Arbeid, som midt udi forestiller St. Anna med Barnet paa Armen. Neden under staaer St. Anna ora pro nobis. Paa den høire Side i en anden Afdeling staaer et trekronet Pavebillede med et Anker paa venstre Side og neden under: Clemens Papa ora pro nobis. Paa venstre Side af St. Anna staaer St. Johannis Billede og neden under St. Johannis Baptista ora pro nobis. Allerøverst i Toppen er endnu et lidet Alter med to Fløidørre. Midt i samme sees Gud i en gammel Mands Skikkelse, at sette en Krone paa Hovedet af Maria, siddende paa en Stol. Nyerups og Abildgaards antiqvariske Reiser i Aarhus Stift 1771 og 1807. p. 34 og 35.

Meliolus. Medalliør fød i Italien, har i Sølv forfærdiget en Medaille 1474 paa Kong Christian den 1stes Indtog i Rom. Den er ei præget, men særdeles vel støbt, og ciseleret.

Paa Aversen staaer: Kongens harniskede Brystbillede med blottet Hoved og Omskrivt: Christiernus Rex Dacie, cui ensis et Deus III sub, misit regna. Reversen viser en Cavalcade, eller Kongens Indtog i Rom med Omskrivt: Talis Romam petiit Sisti quarti Pont. Max. Anno III. Under Togets Afbildning: Meliolus sacravit (a).

Fonten eller Daaben i Domkirken i Slesvig er af Malm støbt under denne Konge 1480, med en hoben gammeldags Billeder, og er foræret til Kirken af Laurents Leven Staller i Nordstand. Paa den øverste Rand staaer denne Indskrivt: And Gode und siner werdeghen Moder Marien unde Sunde Peters unde Sunde Laurentis Ere heft mi Laurentis Leven unde sine Husfruu Eyde laten geten. Og paa den øverste Rand Anno Domini MCCCCLXXX An my schal men Kinder kersten (a). Da den formodentlig er giort af en duelig Klokkestøber, saa kan man ei vente, at den har nogen fortrinlig Kunstværd.

Det Kapel Kongen opbyggede i Roeskilde Domkirke under Navn af Kongens eller Trefoldigheds Kapel, der var forsynet med 3

(a) Schlegels Samlung zur dänischen Geschichte II Band 4 Stück. p. 1.

Altere og bestemt til et Begravelses Sted for ham og den kongelige Familie, har fra Arkitekturens Side ikke haft noget udmærkende, hverken ind eller udvendig saae det anderledes ud, end de Hvælvinger vi overalt see i vore Kirker, der ere fra disse Tider.

Foranlediget af den Ridder-Orden Kongen havde enten stiftet eller fornyet, byggede han ligeledes paa Kiøbenhavns Slot en Riddersahl 86 Fod bred, som ikke blev fuldkommen færdig, førend under hans Efterfølger Kong Hans, men den Mesters Navn, han har betient sig af, har Historien ei opbevaret.

Mynterne under denne Konge vidne heller ikke om nogen Fremgang i Tegning eller sikkert Stempelskiærerie. De ere ligesaa raae, gothiske og uformelige, som nogen af de foregaaende Kongers, og ei saa smukke, som nogle af Erik af Pomerns eller Christopher af Bayerens.

Johannes.

Konge 1481, død 1513.

Oliemaleriet var endnu for meget i sin Barndom, at man her i Norden i denne Periode kunde vente

noget ret smukt, man tog derfor endnu, saavel i Kirkerne som Klostere tiltakke med Vandfarve Malerier, hvis Varighed ei længe kunde beskyttes fra Undergang, og de har langt fra ei kundet naae til vore Tider. Arbeider i Steen vare derimod mere skikkede til at modstaae den Ødelæggelse Tiden medførte, og derfor have vi nogle i Steen udhugne Billeder fra denne Konges Tid, som de tvende Steenbilleder, der nu staae i Indgangen til det kongelige Bibliotek, og som da det gamle Slot 1731 blev afbrudt, blev til en Afmindelse af samme, her hensatte. De forestille Kong Hans med Gemalinde Dronning Christine og Aarstal 1503. De stode paa det gamle Slot ved Trappen, som førte op til den Riddersal paa Kiøbenhavns gamle Slot, som Christian den 1ste begyndte, og Kong Hans fuldførte. Efter Arbeidet at dømme, ere de forfærdigede af duelige Steenhuggere, ligesom de tvende Marmorstøtter, som stode paa Torvet i Aalborg, uden for det Huus, hvor Kong Hans døde, og haver Aarstallet 1521.

Den Gravsteen, som sad i Muren oppe i Choret, paa den nordre Side af Alteret i Graabrødre Kirke i Odense, og var af rødspraglet Marmor, eller brun gullandsk Steen, forestillede Kongen og Dronningen med deres

Prinds Hertug Frants, udhugne i fuld Legems Positur. Hvor denne Steen, med samt de under samme liggende Levninger, ere ved Kirkens Forstyrrelse blevne af, vides ei nu, men det havde været passende, at man havde ført alt dette til Roeskilde Domkirke, for dog at give disse Levninger et dem værdigt Sted.

Claus Berg, Billedhugger, fød i Lübek af fornem Slægt. Han havde fra Ungdommen af, Lyst til allehaande, og besynderlig til Udkastning Tegning og Ridsning, hvilket der hans Forældre saae, glædte de sig derved, og kom til at øve sig hvorledes han blev saa konstig, at han overgik dem alle. Dette rygtedes og udi Danmark om ham, hvoraf Dronning Kirsten, som da holdt Huus udi Odense i Fyen udi Claræ Kloster, lod skrive til Lübek nogle Gange efter ham, dog efterdi han ikke brugte det for andre, vilde han ikke begive sig derhen. Men omsider skriver høilovlig Dronning Kirsten til ham, at han vilde der tage nogle Svende, som kunde med Billedsnidning, og komme til hende, og som en Hoved-Hovedsmand undervise dennem, og stifte hende en Tavle udi Graaebrødre Kirke i Fyen udi Odense, efterdi hun havde hørt, at han var meget konstig derpaa. Efter den Skrivelse drager han fra Lübek og til Odense til Dronning Kirsten, og fanger

dette Arbeide an, dog han selv derpaa intet arbeidede, men holdt Svenne dertil. Og blev der saadan en Tavle, at dens Lige er ikke at finde i gandske Europa. Han havde under sig 12 Svende, som Dronning Kirsten lønnede hver Maanedsdag, og ginge de i Silke-Klæder paa gammel Viis, bundne sammen med Silkebaand (a).

Tavlen forestiller Christi Lidelses Historie, og den er af mange roest, som en sielden Ting, længe blev den siddende roelig paa sit Sted, og betragtet som en af Odense Byes fornemste Seeværdigheder, ved Tidens Fremskrit voxte Ærbødigheden for dette Alderdoms Stykke. Hvor vidt den fra Compositionens og Proportionens sande Side er at rose, skal jeg ei sige, jeg har aldrig seet den, men den maae dog nok have været over det almindelige Slags, og den havde fortient at være stukken i Kobber.

Indtil Aar 1805 forblev alt i Roelighed i Graaebrødre Kirke, men i dette Aar besluttedes dens Nedrivelse, hvorved mange Oldsager, til stort Tab for den gamle Historie, adsplittedes og ødelagdes. Kiendere beklagede, saavel mange andre Alderdoms Sager, som denne kostbare Tavles Skiæbne, den kiøbtes efter Forlydende til St.

(a) Danske Magazin Tom. I. p. 24.

Knuds Kirke i samme Bye, for noget over 100 Rdlr. Det er at ønske, at man deels ved Afbrækningen i Graaebrødre-, som ved Transporten og Opsætningen igien i Fruekirke har været saa forsigtig, og at det er skeet under saa varsomme Folkes Opsigt, at den ei, i Stædet for længe endnu, at være en af Danmarks Alderdoms Prydelser, nu skal forblive et sørgeligt Minde om et uagtsomt Billedstormerie, som til saa stort Tab og Skade for vore Oldsager, paa saa ødelæggende en Maade foretoges (a). Dog! da dette var paa det høieste, blev Kommissionen angaaende de i Danmark og Norge værende Oldsagers Bevaring oprettet, og den vil vel, som man ogsaa har Grund til at formode, forebygge ald saadan videre Ødelæggelse i Tiden.

Alter-Tavlen i Ringsager Kirke paa Hedemarken i Norge, bør ogsaa her omstændelig omtales. Schiønning i den 8de Tome af hans norske Reise, som henligger utrykt i det kongelige Bibliotek, beskriver den saaledes: "Det som ved Ringsagerkirke er fornemmelig at mærke, er den prægtige og kostbare Altertavle, hvis Lige nu ikke findes her til Lands, og derover fortiener her noget

(a) Endnu den 6te Juli 1810 skreves ira Odense i Dagen om denne Kirkes spektakuløse Tag, faldefærdige Hvælvinger og sønderslagne Vinduer.

nøiere at beskrives, da dens Billedhugger-Arbeide, Maling og Forgyldning er af de prægtigste og skiønneste, som de Tider have frembragt. Den er $4\frac{1}{2}$ Alen høi, $3\frac{1}{2}$ Alen bred, og efter de gamle Tiders Maade, giort saaledes, at den kan slaaes sammen. Den bestaaer altsaa af trende Hovedstykker, nemlig den midterste Deel og tvende Fløye. Den midterste Deel bestaaer af trende Afdelinger over hinanden, hvilke vi her først ville beskrive. Øverst i dem er forestillet Christi Korsfæstelse, i det Rum derunder, Christi Annammelse af hans Fader, i det tredie Rum sees Christi Billede, af hvis Saar og Vunder udrinde Straaler i en Kalk. For dette Rum er tvende Jern-Dørre, af forgyldt Gitter-Værk, med Laas dertil. I det nederste Rum derunder forestilles Christi Opstandelse, og for dette Rum ere tvende Dørre af Træ.

Paa hver Side af bemeldte middelste Afdeling ere tvende Rum over hinanden. I det paa den nordre Side staaer Maria med Barnet, omringet af en Glands, og trædende paa en halv Maane, og paa et Menneske med Hundehoved. Tvende Engle holde her en Krone over hende, fire andre staae ved begge Sider, klappende i Hænderne, tvende Personer nederst, som synge musikalsk efter Noder; og derhos staaer tvende Engle

med musikalske Instrumenter. I det andet og nederste Rum forestilles Christi Fødsel.

Paa den syndre Side sees i det øverste Rum atter Maria med Barnet i en Glands eller Glorie; derunder et Mandsperson med langt Skiæg, iført en Kappe, med en Hat paa Hovedet, fra hvis Skygge nedhænge tvende Snippe for Oinene, men fra dens Pul tvende andre længere, som række lige ned til Mandens Bug, der paa Fødderne har Støvler, i hvilke, nedderst paa Læggen, ere lange Skaarer ned efter.

Ved Siden af ham staaer et Fruentimmer, med et Linklæde om Hovedet, der oven paa Issen er sammenbundet til en Slags Knude. Dette Klæde hænger ned over Brystet, men tvende Snipper deraf ere ophæftede ved Orene. Nederst ved den venstre Side staaer en Mand i en sid Kiortel, med et sidt over Brystet og Skuldrene nedhængende Slag, som er bordyret. Paa Hovedet har han en Hat, som ligner en Turban, og i Haanden en Strimmel, hvorpaa læses: Creavit dominus.

Ved den høire Side staaer en Mand med nedhængende Hat paa Hovedet, en Taske ved den høire Side, og en Strimmel i Hænderne, hvorpaa læses: Egrediuntur de radice. I Midten en Engel ogsaa med en Strimmel i Haanden,

hvorpaa staaer: Stellabnet, men Resten er borte. I det nederste Rum paa denne Side forestilles de tre Kongers Besøg hos Jesum.

Fløien eller Vingen paa den nordre Side bestaaer af tvende Afdelinger, i hver af hvilke sees tvende Postyrer. I den nederste Afdeling staaer først St. Laurentius, i det andet Rum St. Christopherus, i det tredie en Bisp, og ved Siden af ham trende Personer i et Døbefad. Paa Bispens Kaabe synes at staae endeel ulæselige Bogstaver. I den anden Afdeling staaer i det første St. Olaus, med den norske Øxe i høire Haand, men i den venstre et rundt Kar med Laag, trædende paa et Monstrum, som har Menneskehoved med Krone paa. I det andet Rum sees en Helgen med blottet Hoved, der har Skiæg og Haar, holdende paa sin venstre Haand en aaben Bog, hvorpaa ligger et Lam; men for Resten er han iført en Kiortel bestaaende af en Dyrehud, hvoraf Hovedet hænger ned paa Jorden. I det tredie Rum staaer en Stridsmand med Hat paa Hovedet, en Piil i den høire Haand, og et Skiold ved hans venstre Fod. Skal uden Tvivl betyde St. Halvardus.

Den anden Fløi eller Vinge paa venstre eller søndre Side har ogsaa tvende Afdelinger, og hver af dem tvende Rum, hvori staae lutter Fruentim-

mer Postyrer. I den nederste Afdelings første Rum staaer et Fruentimmer med en Palmegreen i Haanden, men under den venstre Haand en Bog. Hun forestilles ellers som et frugtsommelig Fruentimmer. I det andet Rum sees en Qvinde med sammenfoldede Hænder, trædende paa en Drage. I det tredie Rum sees et Fruentimmer, med Nonnedragt paa Hovedet, holdende en aaben Bog paa den høire Haand.

I den anden Afdelings første Rum, sees et Fruentimmer med et Bindel om Haaret, holdende en aaben Bog i den venstre Haand, men i den høire en Kurv, under hvilken staaer en liden Dreng, som holder Kurven. I det andet Rum staaer et Fruentimmer med Krone paa Hovedet, en aaben Bog i den venstre, men et Sværd i den høire Haand, trædende paa en Konge, eller en Person, som har Krone paa Hovedet og Septer i Haanden. I det tredie Rum sees en Qvindesperson med opsat Haar, holdende i den venstre Haand et Kar, og i den høire dets Laag.

Endnu er ved denne Tavle endel andre Ting at mærke. Paa foromtalte tre Dørre for det nederste Rum i den midterste Afdeling staaer St. Jørgen meget vel og smukt afmalet paa den indvendige Side af den ene Dør, og derunder staaer skrevet: Sanct Gerrus; men paa samme Side af

den anden Dør staaer afmalet St. Morten til Hest, trækkende paa sit Sværd. Hos ham staaer en Krøbling, støttende sig paa tvende Krykker, men derunder St. Martinus.

Uden paa denne Dør staaer en Person, iført Cardinals Dragt, med et Kors i den høire Haand, under hvilken han tillige holder en Bog, men holder den venstre Haand paa en Stav. Hos ham staaer en i Bispehabit, holdende i Haanden et Hierte, som han rækker hin. Under den første staaer: Sanctus Geronimus, under den anden: Sanctus Augustinus. Uden paa den anden Dør staaer en Pave og en Bisp afmalet, samt under den første: Sanctus Gregorius, under den anden Sanctus Ambrosius.

Ved Siden af dem staaer en nøgen Person, bunden til et Træe, der med Pile giennenskydes af en der har en Buxe, som er giennemskaaren, eller af de saa kaldte vest es incisæ og en Hue paa Hovedet. I Træet hænger en Skiold afdeelt i fire Rum, med et Kors i hvert. Paa den anden Side sees en, der ligner en Vandrende, med Stav i Haanden og en Hund hos sig. Til denne Person forestilles en Engel at komme, som for at vise ham Veien.

Uden paa de tvende Fløyer, eller Tavlens Vinger, sees ogsaa endeel Malerier, nemlig uden

paa den venstre Fløi sees afmalet en Mængde nøgne Personer, som nedstyrtes fra et Bierg paa hvasse Pigge, samt en Konge eller Keiser blandt sine Soldater og Hoffolk.

Øverst paa disse Fløie har den Person staaet afmalet, som har ladet denne kostbare Alter-Tavle forfærdige, nemlig Magister Ansten Jonssøn af den gamle norske adelige Familie Skanke, Præst til Ringsager, og Canonicus der levede 1504, som reiste ofte udenlands, og lod ved denne Leilighed denne Altertavle giøre i Antverpen ved Begyndelsen omtrent af den sextende Aarhundrede.

Jeg har, omendskiønt denne Altertale er af udenlandsk Frembringelse, opholdt mig saa omstændelig ved samme, og afskrevet Schiønnings Beskrivelse over den, fordi den er et saa pragtfuld Kunststykke, som da den i saa mange Aar — nu næsten tre Hundrede — har staaet saa langt op til Lands i Norge, og været beseet af mangfoldige Øine, nødvendig maae have havt Indflydelse og giort Indtryk paa dette Lands Sønner, hvoriblandt der findes saa mange, der røbe store Anlæg til at udskiære Billeder med Kniven. Det var meget at ønske, at denne Altertavle, førend den forfalder, blev stukket i Kobber, og dette vil vel en af Norges Rigmænd vist nok engang sørge for.

Endnu bør her nævnes Altertavlen i Olstrup Kirke ved Nestved fra 1493, der saavel for sit Billedhuggerie, som et Oliemalerie, hvorpaa staaer S. A. D. er meget mærkelig.

Mynterne under denne Konge blev slagne overalt i Rigets Myndtstæder, man begyndte endog at slaae Specier, men endnu mangler saavel Tegning, som Gravure, endog Munkeskriften paa samme er ligesaa uformelig og raae, som Tiderne endnu vare. Af Sempelskiærerne er ingen bekiendte.

Christian den 2den

Konge 1513, forlod Rigerne 1523.

Alt for mange Uroeligheder opfyldte denne Konges faa Regieringsaar, at man kunde vente Kunsterne under samme skulde blomstre. Uroe i Norge, Oprør i Sverrige, den kalmarske Foreningsknude nær ved at overhugges, gave alvorlige Ting at tænke paa, endnu kom den Giæring til, som Luthers Lærdomme begyndte at udbrede i Religionen, og som nu uformærkt her i Rigerne fik

Fremgang, alt dette afstedkom Uoverensstemmelse imellem Regenten og Folket, ja imellem Undersaatterne indbyrdes. Rygter om den store Maler Albrekt Duerers Fortienester, ere dog ganske sikkert komne herind med Dronning Elisabeth, ligesom og Lukas Cranach maae være bleven Kongen især anbefalt, da han har malet saavel hans, som hans Dronnings Portraiter. Uagtet Kongen, efter Historiens Udsigende, og efterat være opirret saa ofte med Oprør, var haard, og foer grumt afsted, har hans Hierte dog næret milde og blide Følelser, det hans Forbindelse med Dyveke bærer Vidne om, og da han har havt Øie for, og yndet smukke Former og Proportioner i Naturen, har han vist ogsaa havt Følelse for Malerier som afbildede disse, men vi vide ei bestemt at nævne nogen indenlandsk Mester i dette Fag, derimod kan vi navngive nogle Bygmestere og Bildhuggere. Et Malerie, som har været i Roeskilde Domkirke, og som henføres til denne Konges Tid, kan vi ei forbiegaae her at anføre: det forestiller Jomfrue Marie paa en forgyldt Tavle, med Barnet Jesus paa Skiødet, som hun giver Die, ved hende ligger paa hver Side tvende Personer, knælende i en bedende Stilling, som forestiller Kong Christian den 2den og Dronning Elisabeth. Marie sidder i en Løvhytte af Viin-

ranker, og nedhængende Druer; Viinranken var et almindeligt Symbol paa Christi Kirke, saasom de første Christne vilde under Sindbilledet af en Viinstok have Kirken forstaaet. En Afbildning af dette Malerie sees i Vitruvius danicus Tom 2 Tabel 79. No. 4. Mesterens Navn er ubekiendt. Et Portrait af Dyveke er i det hielmstierniske Musæum, og forekommer i Fortegnelsen over Skilderierne p. 350. Paa samme har hun gult Haar, og en sort Kalot paa Hovedet, en Rad Perler om Halsen og blottet Bryst. Stykket er malet paa Træe, havde tilhørt Biskop Deichman, som var kommen over det i Norge. Deichman havde foræret det til Høier, og af ham havde Hielmstierne faaet det. Baade Rostgaard og Gram holdt det for ægte, see historisk statitisk Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider af Rasmus Nyerup Fierde Bind p. 325.

Adamus van Dure. Bygmester, en fød Hollænder. Han forrettede den store Reparation, som Lunde Domkirke undergik i Begyndelsen af 1500, han efterlod flere Mindesmærker paa sin Tids Smag (a).

(a) Sjøborgs Samlinger til Skaanes Historia. 1 Hæfte p. 65.

Johannes Gansfog, Billedhugger. Han var fra Frankfurt ved Oderen. Han har giort Prækestolen i Lunde Domkirke og beklædt den med Marmor og Alabastes Prydelser (a).

Hans Brüggeman, Billedhugger fra Husum. Han har forfærdiget en navnkundig Altertavle, som først har staaet i Bordesholms Kirke, men er 1666 flyttet til Domkirken i Slesvig. Tavlen er udarbeidet efter Maler og Billedhuggeriets Regler i en fiin og kunstig Stiil, af det haardeste Egetræe, som er kaagt i Olie og ei malet. Den blev efter 7 Aars Arbeide færdig 1521, den er 47 Fod høi, 25 bred og bestaaer i Hovedstykket af 6 Fag eller Felter, i tvende Fløye hver af 5 Fag, og et Grundstykke af 4re Fag, som alle indeholde Historien af Christi Lidelse i alle sine Acter. Neden under læses: Opus hoc insigne confectum est Anno incarnationis Domini MDXXI ad Dei gloriam. Midt i Fodstykket er en Plads med et smukt forgyldt Gitter for, hvor Monstranzen har staaet inden for, og Barnet Jesus med lige Kunst giort. Blandt Billederne øverst paa Tavlen sees et Par, som skal forestille Kunstneren selv og hans Hustrue. Hvert Billed er giort af et Stykke Træe efter perspectiviske og anatomiske Regler og med naturlige Linia-

(a) Sjøborgs Samlinger til Skaanes Historia 1 Hæfte p. 66.

menter. Kong Christian den 2den og Dronning Elisabeth indfandt sig hos Brüggeman, da han arbeidede paa denne Tavle, og beundrede hans Hænders Gierning. Han tog Leiligheden i Agt og afbildede Kongen og Dronningen i Træe, efter deres naturlige Gestalt, dog ei høiere end 1½ Alen, hvilke tvende Statuer sees endnu paa tvende Piller lige for Alteret paa hver Side i Choret af Kirken (b).

Vi have desuden i nogle af vore Kirker smukke og pragtfulde Altertavler fra den chatolske Tid. I Roeskilde Domkirke, Aarhuus Domkirke og St. Olai Kirke i Helsingøer, sees fortreffelige Ting af denne Art, men hvilke Mestere der have forfærdiget disse, er ubekiendt. De have ogsaa bedre kundet conservere sig, end enten Malerier, eller malede Glasruder i vore fugtige Kirker.

Jørgen Hansen Steen, Bygmester paa Bergenhuus, har efter Walkendorfs Foranstaltning bygget, det massive store og firkantede Taarn, ved Slottet i Bergen, med Skydehuller øverstoppe, mod Byen, for at tugte de overhørige og overmodige Skomagere og tydske hansestædiske Handlende i Bergen, der uafladeligen af-

(b) Pontoppidans danske Atlas. Tom. VII p. 602 — 603

stedkom Tumulter og Uroeligheder, og vilde aldeles handle efter egen Villie, og Godtbefindende. Det har fra Bygningskunstens Side, dets Solitet undtagen, ingen Fortieneste.

Omendskiønt stukket af en yngere Kobberstikker, vil jeg dog ei forbiegaae her at nævne, at det stokholmske Blodbad er stukket i Kobber af Dionysius van Padtbruggen, et sieldent Blad.

De Mynter, saavel Specier, som mindre Stykker, der ere fra denne Konges Regierings Tid, ere vel ei giorte af store Stempelskiærere, men dog taalelige for denne Tidspunkt. Ved Christians overilede Bortgang fra Rigerne, ere vist adskillige kostbare Alderdoms Levninger til de tegnende Kunsters Historie i vort Fædreland henhørende, borttagne, forkomne og ødelagte, dem vi til Oplysning i dette Fag af vor Historie, til stort Tab savne.

Kong Friderich den 1ste

Konge 1523, død 1533.

Denne Konges korte Regieringstid var alt for meget blandet med Uroeligheder, hvortil den flyg-

tede Kong Christians Forsøg paa at gienvinde sine Riger, og Grev Christophers og andre hans Tilhængeres Indfald her i Landet paa hans Vegne, vare Hoved-Aarsager, man maae derfor ei vente, at finde meget fordeelagtigt om Kunsten i denne Periode. Historien anmelder blot, at en ubekiendt Mester i Holsten skal 1526 have med Hæld øvet Kobberstikkerkunsten. Om Malerkunstens Fremgang og Skiæbne i disse Riger, vides meget lidet, man har dog fra denne Tid, nogle malede Minde-Tavler i adskillige Kirker, over berømte afdøde, som forestille Christi Opstandelse, Himmelfart o. s. v. malede i Lukas Cranachs Smag. Saaledes hænger en rund Tavle i Choret i Maglebye Kirke i Stevns-Herred, over Frue Pernille Bille, hvorpaa Christi Opstandelse er forestillet. Ved Siden af Christi Grav hæver den Afdøde sig, som paa en fra hendes Mund udgaaende Seddel, forestilles at sige de Ord: "Min Gud och Skaber i dine Hænder befaler jegh min Siell". Hun døde 1533 (a).

Gotfried Leigel. En Formskiærer fra Holsteen, skar 1526, under denne Konges Regiering, Figurerne til et Bibelværk (b).

(a) Weinwichs Beskrivelse over Stevnsherred i Sælland 1798 p. 116.

(b) Papillon. Tom. I. p. 192.

D. K. N. ligeldes en Formskiærer, har 1530 levet i Kiøbenhavn, og der udøvet hans Kunst.

Denne Konges Begravelses Monument, som blev forfærdiget i Antverpen i Nederlandene, paa Kong Christian den 3dies og Hertugerne Hans og Adolphs Bekostning og opsat i Slesvig Domkirke i det øverste Khor 1555, blev af Jacob Binck transporteret fra Nederlandene og af ham opstillet paa sit Sted. Monumentet er i Form af en Paradeseng, og af buntet Marmor, har en sort Marmorfod, og bæres af 4re sørgende Genier. Himmelen derover holdes af de sex Dyder, Fides, Spes, Charitas, Fortitudo, Prudentia og Justitia, i halv Legems Størrelse af hvidt Marmor, med smaa Engle og andre Zirater beprydet, derunder ligger Kongen i fuld Harnisk og forgyldte Prydelser, bedende med blottet Hoved. Ved Hovedet holder en Engel det kongelige danske Vaaben, og en anden ved Fødderne en Messingtavle med et Epitaphium i latinske Vers (a).

Mynterne under denne Konge, fremvise ei noget besynderligt. De sloges overalt i Myntstæderne, men i Særdeleshed af Jürgen Koch i Malmøe, hvor han var Myntmester og Borgeme-

(a) Danske Atlas. Tom. VII. p. 610, 611.

ster fra 1524 til 1537, og synes at have havt Mynten i Forpagtning, hvorved han er blevet meget rig. Han var af Byrd en Vestphaler. I en Vise om Grev Christopher af Oldenborgs Feide paa Danmark, besynges han som en Forræder (a).

Jørgen Mynter Malmø Borgemestere,
Hvi greffs du det Forredery an,
Vdi Danmarck fick du Rigdom oc Ære,
Kom didt en fattig Mand,
Saa snart du din Eedt forglemde,
Den du svor Rigsens Raad,
Du kunde dennem best forraade,
Fordi de teg besynderligen wel trode,
Er sligt ikke en skenlig Daat.

Paa hans Mynter sees Kongen i fuld Figur, men denne er ligesaa gothisk præget, som den omstaaende Munkeskrift.

Simon Novellano en Italiener, har tillige med Franz Hogenberg 1584 raderet Kong Friderik den 1stes Ligbegiængelse (b).

(a) Danske Magazin. Tom. I. p. 247.
(b) Fueslis Lexicon p. 462.

Christian den 3die

Konge 1534, død 1559.

Ved Kong Christian den andens Fangenskab 1532, bleve Uroelighederne i disse Riger vel nogen Tid stillede, men Ilden ulmede stedse under Asken; det den fangne Konge hengivne Partie, foruroeligede stedse Staten, og foraarsagede store og følelige Ødelæggelser. Mange Herregaarde, Adelens Boepæle, mod hvem Almuen især var ophidset, bleve ødelagte og forbrændte, og disse har saavel for sin Bygningsmaade, som de Prydelser de indeholdte, været kostbare Levninger fra Alderdommen. Reformationen syntes at medbringe blidere og roeligere Dage, Adelen begyndte derfor, at anvende adskilligt paa deres Herresæder, saavel udvendig paa Bygningerne, som paa indvendige Zirater, og Kunsterne indfandt sig saa smaat efterhaanden, for at opslaae deres Værksted. Kongen indkaldte udenlands fra Kunstnere, og gave dem at bestille paa sine Slotte, som man nu prydede indvendigen med at betrække med Tapeter. At Kongen ogsaa udenlands har ladet kiøbe Malerier, beviser dette, at en reisende dansk Adelsmand, der var i Nederlandene paa samme Tid, som Jacob Binch, ved Navn Barnekou beregner Kongen til Udgift

1 Daler for en Fogell-Controfey wti Mechel. Ved Doctor Georgius Major i Wittemberg, lod han 1558 hos den berømte Lucas Cranach bestille Figurer og Illuminationer, af store og smaa Bogstaver udi tvende Bibler, som Kongen lod aftrykke paa Pergament, og skulde hos denne Mester koste et Hundrede og fiorten Gylden.

Antonius de Corte, Maler og Tapetserer, blev af Kongen forskreven fra Italien, kom til Danmark og blev her sat i Arbeide, formodentlig med at male Desseins til Tapeter.

Jacob Binch, Maler, fød i Køln eller Nürnberg 1500, død 1560, Lærling af Albrecht Durer, og Marck Anton Raimondi, kom ogsaa til Danmark, blev ansat her, og kaldede sig kongelig Contrafeyer, da han malede saavel Kongens, som de øvrige til det kongelige Huus henhørende Personers Portraiter. Han havde ikke alene her i Landet meget Arbeide, men Kongen har, endskiøndt nødigen, maattet overlade ham paa nogen Tid til Hertug Albert i Preussen (a) Medens hans Ophold her i Landet, har han malet Antonius Bryske til Langesøe 1554, Cantsler Johan Friis til Hesselager 1551, Albrecht Giøe til

(a) Correspondencen mellem Kongen og Hertugen om Jacob Binch, læses i Nye Danske Magazin Tom. I. p. 322 — 360.

Krænkerup 1550, Mogens Gyldenstierne til Stiernholm 1550, Niels Kaas til Thorupgaard, Frue Sophie Rosenkrands Holgersdatter, Axel Brades Hustrue 1551. M. Caspar Muhle. Alle disse Personer i Knæstykker ere offentlig solgte 1777 paa Klewenfeldts Auction (a). Denne Kunstner har ogsaa skaaren Træesnit til den første danske Bibel, Kong Christian den 3dies Bibel kaldet, udgivet af Ludovich Dietz, Kiøbenhavn 1550, hvori foran staaer Kongens Portrait af denne Mester.

Martin Bussart, kongelig Bygmester, var her i Tienesten 1550, han anlagde tilligemed Jacob Binch Krempe Fæstning i Holsteen efter kongelig Befaling (b).

Hercules von Oberber, Bygmester. Hans Bestalling er af 17de Junii 1557. Det er ham som Kong Frederik den 2den skriver fra Odense til Mogens Gyldenstierne i Kiøbenh. om, under 18de Februari 1559 følgende Linier: "Efterdi vi forfare, at den store Sal der paa Slottet, skal have Brøst paa Tag, Spær og Lofte, og det saa hastig ikke vil tilslaae, af nye at lade færdiggiøre: saa bede vi Eder og begere, at J ville tage vor Bygmester og Tømmermand, og med dennem

(a) Museum Klevenfeldianum p. 272, 273, 274, 275.

(b) Nye danske Magazin. Tom. I. p. 333.

flittigen besee, hvor den bedst staaer til at hielpe og at forbedre, til saa længe, at vi kunde udi Fremtiden lade sette der nye spær paa. Saaledes, at I ogsaa med Hercules Bygmester besee ald Leiligheden, om der er Raad til, at vi kande hielpe Stegersit der paa Slottet, enten med Pæle eller udi anden Maade, at det ikke alt skulle afbrydes".

J. S. En Kunstner, som 1542 forfærdigede den sølvforgyldte Papegøye paa 13 Lod, som Kong Christian den 3die forærede det Kiøbenhavnske Skyde-Selskab, samme bar Kongens Brystbillede med Glas for og en stor Ædelsteen.

Povel Fechtel, fød i Lübek, Myntmester, han skal have opnaaet en Alder af henved 100 Aar, og har levet endnu 1599. Han har ei alene slaaet gangbar Mynt, men endog Skuepenge. Han stiftede et Hospital i Myntergaden i Kiøbenhavn for gamle og svage, og tillagde det Indkomme af 3000 Species, som staaer paa Rente i Hamborg-Bank.

Det Monument, som sees i Roeskilde Domkirke over Kong Christian den 3die, har Sønnen, Kong Friderich den 2den ladet bestille og giøre i Nederlandene, i Antverpen enten hos en af de ældre Quellinuser eller en anden Mester, saasom han beder Christopher Walchendorph at udbetale

til Johan Marieborgh VC. fem Hundrede Daler han haffwer forlaugdt och affbethalt paa wore Wegne paa thet Sepultur Wj wti Nederlandene haffne ladit bestille og giøre; Han ogsaa her forwdenn haffuer wdlaugdt och forstrackt VC Daler till adttskillige Omkostning paa samme Sepultur, at forskaffe hiid ind wdj Riiget.

Mynterne under denne Konge toge vel til baade i Antal og Storrelse, hvortil det overflødige Sølv fra Kirkerne i de chatolske Tider bidrog meget, men Stempelskiærerne, der her i Rigerne afgave sig paa denne Tid med at skiære Stempler, vare endnu langt tilbage.

Friderik den 2den

Konge 1559, død 1588.

Efterhaanden begyndte nu de tegnende Kunster at faae meere og meere Indgang i disse nordiske Riger. Det kongelige Huus, saa vel som de store og rige Familier i Landet begyndte at faae Smag paa dem, man hørte hvorledes det gik til i denne Henseende blandt de andre Hoffer i Europa, man

vilde være dem lig, endog begyndtes der at forskrives hid ind Malerier udenlands fra; saaledes bestilte Hertug Magnus, en Broder af Kongen, en Svinejagt hos Maleren Heinrich Godecken, som denne malede til ham 1559, i Følge af Efterretninger fra det kongelige Geheime-Arkiv. Paa Henrik Rantzovs Slot Bredenberg i Stormarn, var adskilligt i Bygningen efter italiensk Byggekunst, ligesom der og fandtes mange rare Malerier i samme, hans Haver vare prydede med mange Statuer, og fik han 3de Marmor Statuer af Ferdinand Medices den 3die til Altertavlen paa sit Slot Rantzov. Han lod ogsaa 1578 og 1588, opføre en Obelisk, efter Model af en i Rom, og et Kapel med et pyramideformig Tag i Nærheden af Segeberg, samt en besynderlig Pyramide i Egnen ved Itzehoe, med Indskrivter til Ære for Kongerne Friderik 1, Christian 3 og Friderik 2den. Afbildning af disse sees, foruden i flere Bøger, i Resens Friderich den 2dens Krønike. Frideriksborg Slots Bygning begyndtes af denne Konge, og maae endog være kommen temmelig vidt, da den kongelige Familie opholdt sig her, og Christian den 4de 1577 her blev fød til Verden. Cronborg Slot, som ligger paa Siællands Odde i Indløbet af Sundet blev ogsaa fra Aar 1575 til 1585 opbygget af

denne Konge. Bygningen er efter en skiøn gothisk Bygningsmaade af hugne Qvadersteene, men Fæstningsværkerne af italiensk Anlæg, det har bombefrie Hvælvinger for 1000 Mands Besætning. Hvo Mesteren saavel for Bygningen, som de første Fæstningsværkers Anlæg har været, vides ikke.

Hans Knieper, Maler fra Antverpen, kom herind 1578. Han kaldes af Tycho Brahe: pictor regius coronæburgensis, og var efter dennes Omdømme en brav Mester i sin Kunst. Han malede for Kong Friderik den 2den, saavel Portraiter, som Desseins og Kartons til Tapeter. Da Rygtet om Tapetfabrikerne i Arras og Ypern, udbreddede sig blandt Hofferne i Europa, og Værelserne i de kongelige Slotte bleve betrukne med dette Slags Betræk, saa giorde Kongen en Contrakt med denne Maler, om Tapeter til den store Sal paa Kronborg, som skulde forestille de 111 Konger i Danmark, som havde været førend denne Konge, og hvortil han skulde bruge Silke og flamsk Garn, og skulde han have for samme 9000 Daler. 1584 blev indgaaet en nye Contrakt med ham, om at male Gideons Bedrifter, og forfærdige øvrige Zirater i Kongens eget Gemak paa Kronborg, samt tvende Giæstekammere med Harer, hvorfor han skulde have 1600 Rdlr., og en Æres

Klædning. 1585 sluttedes endnu en Contrakt med ham, om at indrette et Rygstykke med en Himmel over Kongens Bord i den store Sal, $7\frac{1}{2}$ Alen lang og $5\frac{1}{2}$ Alen bred. Himlen, Rygstykket, samt Omhænget af Guld, Sølv og god Silke, og med Billeder paa af flamsk Garn, hvorfor han skulde have 2000 Rdlr. Han har desuden malet for Tycho 1586 paa hans Qvadrans Muralis, de paa samme forestillede Landskaber, Bierge og Solens Nedgang.

Saavel paa Kronborg, som paa Frideriksborg Slotte sees endnu Tapeter, som synes at have en langt ældre Herkomst, end fra Tapetfabriken i Kiøge, og som er saavel fra denne Tid, som ogsaa fra Carl von Manderns Dage.

Isbrand Rolffsen, Maler fra Antverpen, fik under 3die Febr. 1569 Tilladelse af Kong Friderik den 2den at nedsætte sig i Kiøbenhavn, efter et Dokument i det kongelige Geheime-Arkiv, men da ingen af hans Arbeider nu for Tiden er bekiendte, saa kan man ei give nogen Efterretning om, i hvad Fag han har arbeidet, og hvorledes hans Arbeide var.

Jaques de Poindre, Maler, fød i Mecheln, Lærling af Markus Willems, opholdt sig her i Danmark under denne Konges Regierings

Tid. Om han af egen Drift drog herind, eller blev hid forskreven, er ei bekiendt. Han har malet en Alter-Tavle og et Crucifix, hvori mange Billeder vare anbragte. Han havde ogsaa malet en engelsk Capitains Portrait ved Navn Peter Andries, som var en stor Praler. Da Portraitet var færdigt, lod Andries Maleren beholde det, for at slippe at betale samme. Men Jaqves de Poindre, da han mærkede dette, blev herover fortrydelig, og malede et Jern Stakitværk for Ansigtet paa samme med Vandfarve, saa det saae ud, som om Kapitainen sad i Fængsel, dette satte han ud til offentlig Skue. Alle gienkiendte Kaptainen. Da nu denne erkyndigede sig hos Maleren, hvad dette skulde betyde? fik han til Svar, at han fik saalænge at sidde i Fængsel, til han løsede sig ud. Strax blev Portraitet betalt, og Maleren bortviskede Tralværket med en fugtig Svamp. Carl von Mander siger om denne Maler, at han har forfærdiget mange gode Kontrafeyer, og er død her i Danmark 1570.

Melchior Lorichs fød i Flensborg 1527. Allerede tidlig røbede han store Anlæg, saavel til Maler, som Billedhuggerkunsten, og da Kong Christian den 3die pleiede, naar han kom til Flensborg, at tage ind til Lorichs Fader, tilsagde han denne Søn et aarligt Stipendium, og lo-

vede ham Forfremmelse, naar han kom hiem. Han lagde sig først efter de første Gründe hos en Guldsmed i Lübek, drog siden om paa Reiser, var ved Keiser Karls Hof, og profiterede meget af Kunstnerne sammesteds. Aar 1548 traadde han paa Rigsdagen i Augsborg i Pfalzgrev Ottos Tieneste, og stak samme Aar Luthers Billede i Kobber, efter en af ham selv malet Original. Tvende Aar derefter 1550 stak han Albrekt Durers Portrait i Qvart Format. Ved hans Afsked fra Pfalzgreven og Cardinalen af Augsborg fik han prægtige Foræringer og Rekommendations-Breve til Nederlandene, hvor, saavelsom i Venedig, Bologne, Florenz og fornemmelig i Rom, har giorde en paa hans Tid beundringsværdig Fremgang i sin Kunst, dels ved Omgang med de bedste Mestere, dels ved flittig at beskue Antikerne og Mesterstykkerne i den nyere Kunst. Ei tilfredsstillet herved, satte han sig for at gaae end videre, han reiste fra Italien, til Vien for at gaae til Grækenland, den sande Bildhuggerkunstes Sæde. Han kom fra Vien derhen med en keiserlig Gesandt, som skulde gaae til Konstantinopel, og tog med ham lige til denne Stad, hvor han anvendte $3\frac{1}{2}$ Aar paa at besee, og aftegne de ældste Mindesmærker i denne Stad, og dens Omegn. Her malede han Sultan Soliman, en af,

hans Favorit Sultaninder, og den persiske Ambassadeur Ismael, hvilken han siden stak i Kobber, og hvoraf Aftrykkene nu ere overmaade rare. Han stak ogsaa i Kobber samme Aar i Konstantinopel den keiserlige Gesands Francisco Zay de Chemers Portrait, og er Maneren i dette sieldne Blad meget stærk. Han var i Aarene 1571, 1575, 1576 og 1579 atter i Tyrkiet og 1581, 1582 og 1583 atter sammesteds. Han leverede en stor Deel Portraiter og Tegninger af de smukkeste østerlandske Bygninger. 1583 har han stukket Rebecca ved Brønden, hvoraf hun giver Eleazar at drikke, i stor Folio. Af Lorichs haves et prægtigt og kostbart Verk, som findes i den Hielmstierne-Rosencrones Samling, Titelen er: "Des Weitberühmten, kunstrichen und Wohlerfarnen Herrn Melchior Lorichs Flensburgensis Wolgerissenen vnd Geschnittene Figuren zu Ross vnd zu Fuss, sampt schönen Türckischen Gebawden, vnd allerhand was in der Turckey zu sehen Alles nach dem Leben vnd der perspecktive Jedernan vor Angen gestellt. Jetzo aber zum erstenmahl allen Kunstliebenden Mahlern, Formschneideren, Kupferstichern, etc. auch allen Kunstverständigen vnd derselben Liebhabern zu Ehren und Gefallen, an den Tag gegeben. Hamburg bey Michael Hering Im Jahr 1626". Bogen er i

lille Folio og har paa Titelen en Figur, forestillende et Landskab, hvori Vand udspringer af et Taarn til at vande Qvæget med. Aarstallet 1582 og Lorichs sædvanlige Tegn. Bag paa staaer hans Vaaben og deromkring i sort Grund Melchior Lorichs. Et juvante & conservante Deo, med 123 Figurer, forfærdiget fra 1570 til 1582. Hans Dødsaar og videre Skiæbne er ubekiendt. Han fik 1580 Bestalling paa, at være Kong Friderik den 2dens Kontrafeyer, og har han paa denne Tid malet Kongens Portrait, som han tvende Aar derefter stak i Kobber, baade i stor og mindre Format, og hvoraf et kan sees i nogle Exemplarer af Resens Kong Friderik den 2dens Krønike (a).

Jacob Anton Bringhausen, Formskiærer. Han stod 1582 i Tieneste hos Hofmaler Lorichs i Kiøbenhavn.

Tobias Gemperlin, Maler og Tapetmager, levede i Danmark i denne Konges Tid. Hans Styrke bestod fornemmelig i, at male Portraiter. Tycho Brahe havde ført ham herind med sig fra Augsborg 1575, og Tycho og flere af Adelen betiente sig af hans Arbeide. 1586 male-

(a) Hans endnu mere udførlige Liv og Levnet af B. C. Sanvig læses i Minerva, 1ste Bind p. 127 et seqq. Kiøbenhavn 1785.

de han Tychos Portrait i Livsstørrelse paa hans Qvadrans muralis eller Tychonicus, som Tycho selv giver det Vidnesbyrd, at det var overmaade vel giort og lignede ham meget. Hanc effigiem magna solertia expressit eximius artifex Tob. G. idqve tam competenter, ut vix similior dari potest, ere Tychos Ord. At han 1579 har har arbeidet her, sees af et Træesnit, han samme Aar har giort, og findes foran og bag i en liden Bog kaldet: Claudii Galeni de ossibus ad Tyrones medicos liber, trykt i Kiøbenhavn hos Laurent Benedikti 1579, bestaaende af 3 Ark i Oktav; dette Træesnit forestiller et Menneske-Skelet, leggende høire Haand paa et Postament, og holdende den venstre under Hagen. Paa Postamentet staaer Mesterens Navn T. G. Johannes Franciscus rigensis, som har ladet Bogen trykke, skriver derom i Fortalen: "et ut copiam exemplariorum vobis (artis medicæ studiosis in academia Hafniensi) facerem, typis Laurentii Benedicti Typographi Regii evulgandum dedi. In fronte vero addita est pictura Scheleti, manu insignis artificis Tobiæ Gemperlini delineata, ut res omnis oculis exhiberetur, et memoriæ intuitu etiam imprimeretur".

Hans Bol, Maler, fød i Mecheln 1534, død i Amsterdam 1583. Af ham sees i det kon-

gelige store Bibliotek en Bog, indeholdende Tegninger af alleslags Land- og Søe-Dyr, malede i gouasse efter Naturen. Skulde vel dette være det Skrift, hvorom Descamps mælder i hans Vie des peintres. Tom. I, pag. 158. Entre plusieurs belles ehoses, qu il fit à Anwers, on cite une livre rarè et estimé, de toutes sortes d'animaux terrestres et aquatiques, peints à gonasse, d'aprés nature.

Johannes af Antverpen, Maler, kaldes af Tycho i hans Astron. instaur: Mechan. fol B. pictor Regius Coronæburgensis. Han havde malet de Landskaber og Bierge og den nedgaaende Sol paa hans Qvadrans muralis eller Tychonicus. Skulde vel denne Johannes af Antverpen være Johannes Wildens?

Tollef Steensøn, Præst paa Næss i Norge, død 1595. Om ham siges i typographisk Journal for Norge 31 Hæfte p. 192, "Det lægges denne Præst til Roes, at han har kunnet kunstig male.

Daniel Frese, Maler; fød i Ditmarsken, da han skriver sig natione Ditmariensis, han har malet H. Rantzow og mueligt stukket ham i Kobber, som sees paa et gammelt Kobberstykke, hvor Paternoster-Baandet ligger ved høire Side af ham.

Blandt de mange for Videnskaberne vigtige Anlæg, som den udødelige Tycho Brahe oprettede paa Øen Hveen under denne Konge, havde han ogsaa foranstaltet et Anlæg til Kobberstikning, og af de Tegninger som vi have over Opstalten og Grundtegning af hans Slot og Observatorium paa samme Øe, maae han ogsaa have havt kyndige Bygmestere, hvoraf han i et Brev selv nævner Mester Hans, (de Emda Steenvinkel) som senere vil forekomme i dette Skrift, og som Tycho i hans Astron. instaur. Mechan. fol B. selv kalder architectus meus. Ingen kan nægte, at det jo var et Særsyn, at see i disse endnu mørke Tider, alle de herlige, til Videnskabernes Fremvæxt indrettede Anlæg, paa en lille Øe i Østersøen (a), og hvis Beskuelse virkede saa meget paa det i Kong Christian den 4des Mindreaarighed indsatte Rigsraad, at de paa Rigets Vegne forærede Tycho til Omkostningernes Bestridelse 6000 Rdlr. en for de Tider virkelig betydelig Summa; men

(a) Attendite hic Mathematici omnes, geniumque istius loci edite: quam multa atque celebres sparsæ sunt in Jonio immenso insulæ, nulla tam solertem habitatorem sustinuit quam Hwena. Ille quippe per plures annos mansio fuit magni illius Tychonis Brahæ, siger Ogier i hans Reise. p. 35 og 36.

Tychos Boelig var ogsaa som et Universitet, et Videnskabers Hiem, et Observatorium, et chemisk Laboratorium, Verksted for mekaniske Arbeider, Kobberstikning, en Papirmølle, Bogtrykkerie, Bibliotek, Studentere til lærd Conversation, og til Observationer: ingen Under derfor, at Konger, Fyrster, Herrer og Lærde strømmede til Hveen, for at besee og beundre hans Indretninger. Af Statuer havde han i tvende ottekantede Kammere, de fire Aarets Tider, og et Merkurii Billed støbt af Messing, giort efter en Antiqvitet i Rom, hvilket var ved et mekanisk Verk indrettet saaledes, at det kunde gaae omkring af sig selv, forærede han Hertug Henrik Julius til Brunsvig Wolfenbüttel, som besøgte ham paa Hveen. Det er meget at undres over, at disse hans Bygninger, hvis Mure vare i Grunden 20 Fod tykke, og hvis Hvælvinger vare under Jorden 12 Fod dybe, i en Tid af mindre end 200 Aar, ere saa aldeles ødelagde, at man nu har Møje med, at kiende Stedet hvor de have staaet, og de der i vore Dage reise til Hveen, for at beskue Rudera af den udødelige Tycho Brahes Boelig, faae lidet eller intet at see. Mueligt, at Grundsteenen, som den 8de August 1576 blev lagt, af den franske Gesandt Carolus Danzæus

med en Inskription paa, endnu kan ligge paa sit Sted.

Arma, Genus, Fundi pereunt. Durabile Virtus
Et Doctrinæ decus Nobilitatis habent.

Henrich Golzius, Maler, Kobberstikker og Billedhugger fød i Mukebrecht 1558, død 1617, troes at have, paa hans vidtløftige Reiser været her i Danmark. Man forviser af ham paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn, et forhen i Slots-Kirken i Husum staaet Alter af Ibenholdt, hvori Jesu Lidelses Historie, deels i ophøjede Figurer af Sølv, deels i Sølvplader inddrevene, paa det kunstigste er udarbeidet. Og det er ikke afgiort om ei ogsaa Golzius har forfærdiget, det endnu i Fridriksborg Slots-Kirke værende Alter, og Sølv Postementerne om Prædikestolen, der lader til at være af samme Arbeide, som det Husumer. Han har malet Kong Friderik den 2den, og stukket samme i Kobber, hvilket nu er rart at overkomme. Han har ligeledes stukket Henrik Ranzovs Billede i stor Qvart. Golzius var ogsaa Glasmaler, og maaskee de malede Glasruder i Kongens Stol i Fridriksborg Slots Kirke kunde være af ham?

Johan Marieborgh. Af ham har Kong Friderik den 2den 1580 kiøbt en Løvehud, med

Perlestikker-Arbeide omstukken og omsat, hvorfor han skulde have 1700 Daler. Om han selv har forfærdiget samme, eller blot været Sælger deraf, vides ei med Vished, og er han kommen hidind fra Nederlandene.

Claus Andersen, Bygmester. Han reparerede og byggede paa Wiborg Domkirkes Taarn 1569.

En ubenævnt, men som Resen benævner, en sær Kunstner, har udhugget Kong Friderik den 2den, og hans Dronning paa 2de Tavler i Alabast, som Resen var Eier af, og vilde afgive til Universitets Biblioteket, hvor de formodentlig 1728 ere gangne forlorne.

Mynterne under denne Konge fremvise ei noget fortrinligt, hverken af historisk Opfindelse eller Stempelskiærerie. Myntmester var Hans Dalhusen, en Svigersøn af Powel Fechtel, som han fulgte i Embedet 1565, og døde 1596.

Denne Konges Gravmæle i Roeskilde Domkirke, er sat ham af Sønnen Kong Christian den 4de, og giort i Nederlandene af sort brabandsk Marmor, med sex hvide Basreliefer, af hvid Alabast, forestillende denne Konges Krigsbedrifter, paa hver Side af Postamentet, som Slaget i Ditmarsken 1559. Slaget ved Halmstad 1563. Slaget ved Aggerhuus 1565. Slaget ved Var-

berg 1569. De Slotte og Byer, som forestilles paa disse 6 Basreliefer, bør man vel antage, ikke ere vilkaarlige, men aftegnede nogenledes efter Naturen, og Tegningerne med Situationerne af Terrainen, hvor Slagene ere forefaldne, sendte til Bildhuggeren for at udarbeides i Alabasten.

Herluf Trolles og Birgithe Gioes Grav-Monument i Herlufsholms Kirke, fortiener ogsaa her at nævnes, som et pragtfuld Stykke fra denne Tid; det er formodentlig giort i Antverpen, af en af de ældre Quellinuser.

Christian den 4de

Konge 1588, død 1648.

Denne Konges lange Regieringstid var, uagtet de Krige Rigerne maatte udstaae, frugtbar paa Kunstnere. Selv yndede han og opmuntrede dem ved alle Leiligheder (a). Ved D. Jonas Carisius

(a) Efterdi jeg haver befalet, at Christi Daab skal males bag paa det Skib, som kaldes Trefoldighed, og der falder et Dubium for, enten samme Historia skal males more antiquo, at den Røst af Himme-

lod han 1612 kiøbe i Brabant, Holland, Seeland, Malninger for 1000 Rdlr., som sees af Antegnelserne i hans Almanak. Han modtog fra hans Fader det ufuldendte Fridriksborg Slot, som under denne Konge blev udredet med ald muelig Pragt. Slottets indvendige Zirater og Udpyntninger giorde mange Kunstnere nødvendig, og Kongen sparede intet, hverken paa dets ind- eller udvendige Prydelser, som en Udlænder (a) udtrykker sig saaledes om: Vix similem huic in mundo arcem inveniri, omniaque in aliis ex ferro solita fieri, ex mero argento ibi facta esse. Bygmestere, Steenhuggere, Malere, Tapetvævere, Forgyldere og Billedhuggere, havde alle her nok at bestille. Hvo der egentlig har været Bygmesteren, eller den der har havt Over-Bestyrelsen over Bygningsvæsenet ved samme, vides ei. Blandt de engelske Lærde er det et almindelig Sagn, at Inigo Jones har bygt samme,

hørdtes, og den hellig Aand, som kom i en Dues Lignelse over Christum, saaes in ipso actu batismatis; eller og den Tid Christus stod op af Vandet og traadde paa Landet, som Matthæus i sit 3die Capitel skriver, da skal de Høylærde sig erklære, hvilken Maneer Maleren sikkerst haver at følge. Vale Kiøbenh. Slot, den 5 Martii Anno 1644.

Christian.

(a) Charles d'Epines Discriptio diversorum reguorum.

hvilket vel er at forstaae om en Deel deraf. Generalmajor Thura siger i hans Vitruvius danicus (a), at have seet i en hollandsk Bog en Deel Prospekter af Slotte og Bygninger af en nederlandsk Bygmester, hvori Fridriksborg Slot forestilledes, men en betydelig Deel i Bygningen maae dog ogsaa den, i Slangerup i Siælland begravne, Jørgen von Friborg have havt, hvis Gravskrift siger: "Paa Fridriksborg Slot jeg og var Bygningsmester". En anden Bygmester ved Navn David Balfour har ogsaa været kongelig Bygmester her 1643. Sex og tyve Billedhuggere have desuden i syv Aar været beskiæftiget med indvendigt Arbeide, og at der imellem disse har været Italienere, sees af adskillige Maaneders Bogstavering, som Gennaro, Febraro, Marzo, Maggio, Giungio, Luglio, Setembr. og andet meere. Uagtet det i Krigstider er røvet meget fra, og hist og her adskilligt, ikke til dets Fordeel er moderniseret, saa er det dog endnu en Bygning, der tildrager sig Fremmedes høieste Beundring, ja endog de Reisebeskrivere, hvoraf her har været mange, som synes intet at have funden værd at rose, ere eenstemmige i at beundre dette Slot. Dets høist ærværdige Riddersal og Kirke, samt

(b) Thuras Vitruvius danicus Tom. II. p. 6.

dens Ornamenter ere Ting, hvis Dyrebarhed tiltager Dag for Dag. Hvo der ønsker at læse en udførlig Beskrivelse herover, henvises til Thuras Vitruvius danicus og Joh. Adam Bergs Beschreibung von Friderichsburg. Cop. 1646. 4to, hvor man seer anført saa meget, som man nu her savner. Rosenborg Slot, bygget af Jones, er ogsaa opført under denne Konge, og i den gothiske Smag. Kongen lod desuden ved adskillige Malere, som Gerhard Honthorst, Palamedes Palamedesen, Johan Bylert, og Chrispin de Pas udarbeide en Deel Haandtegninger, der alle indeholdt Tildragelser af den danske Historie, og hvis Bestemmelse vare, at udføres i Tapeter, for at pryde Væggene paa Kronborg og Fridriksborg Slotte, som Betræk. Samme Haandtegninger sees endnu i det store kongelige Bibliotek. Alteret og Prædikestolen i Holmens Kirke, der ogsaa byggedes under denne Konge, fremviser en Mængde Billedhuggerie.

Peter Lastman, Werner van de Valckert, og Adrian eller Johan Nieulant, samt P. E. alle Malere fra Nederlandene, have 1619 og 1620 malet de i Panelet i Væggene indfattede Malerier, i Kongens Stol i Fridriksborg Slotskirke. De ere haarde, omendskiøndt med livelige Farver og i den gamle nederlandske Stiil. Om

disse Malere nogentid har været herinde, eller det er Arbeider, der ere bestilte hos dem udenlands fra, vides intet med Vished (a). Johan Nieulant havde lært de første Grunde af Maleriet af Peter Isachsen fra Helsingøer, da han opholdt sig i Amsterdam eller Antwerpen.

Salomon von Hawen, Maler og Billedhugger, nedlod sig efter adskillige Reiser i Bergen i Norge, i hvilken Bye han, under Navn af Salomon Skildrer, 1636 findes tillige med nogle Studentere, at have ageret tvende hedenske Historier i Nyekirken. Han havde foruden sine øvrige Færdigheder, et særdeles Talent til at udklæde Billeder, som behagede Kong Christian den 4de, der paa hans Reiser og Ophold i Bergen,

(a) Paa Universitetets Bibliotek sees et Malerie, der forestiller Christi Bespottelse, malet paa en Eege Træeplade, der dog lader formode, at Werner van de Valckert har været her i Danmark. Dette Malerie, som man kan slutte af det mutilerede hexametriske og pentametriske Vers, der staaer paa samme, er af ham foræret en Corporation af Studerende. Versene ere disse:

Pictura quotquot Studiosi, qnotquot . . .
Desudant studiis per celebri Rig . . . .
Accipiant munus Valckerti mem . .
Oblatum in certum föedus . . . . . .
Werner van de Valckert.
1620. Pin.

nok har lært ham at kiende, saa særdeles vel, at han vilde have ham ved Hoffet, som von Hawen, paa Grund af hans Alder frabad sig. Efter hans Død antog Kongen sig begge hans Sønner, og lod dem reise paa sin Bekostning, hvoraf den ene Lambert von Hawen, blev Kong Christian den Vtes Bygmester, og den anden, Michael von Hawen, Contrafeyer paa Sorøe 1671.

Jacob de Gheyn, Maler, Lærling af hans Fader Jean de Gheyn, er fød i Antverpen 1565, har selv stukket i Kobber og med dansk Text udgivet et Excerceer-Reglement, bestemt for Kong Christian den 4de.

Johan Lys kaldet Pan, Maler, fød i Oldenborg henved 1570. Han var en Lærling af Henrik Golzius, men forlod hans Maneer i Rom. Han malte paa smaa Stykker: Dandse, Bryllupper, Bønder-Slagsmaal, Vertshuse o. s. v. Hans Tegning er undertiden skiøn, hans Farver kraftige, hans Pensel marvet, og hans Opfindelser sindrige. Han døde i Venedig 1629.

Jacob Jordans, Maler, fød 1594, død 1678. Han har, siger Sandrart, malet et stort Gallerie for Kongen Christian den 4de i Danmark. Dersom han ikke forvexler dette med de tolv store Tavler, indeholdende Passions Historien, som han malede for Carl Gustav, Konge i

Sverrig, saa maae dette have været paa det gamle Kiøbenhavns Slot, og nu være tilintetgiort. Havde det været paa et af de andre Slotte, vilde det ei undgaaet Historieskrivernes eller Kunstelskernes Opmærksomhed, da Jacob Jordans store Fortienester som Maler noksom er bekiendte og hans Stykker tilbørligen holdne i Pris.

Giert von Harlem Corneliussen, Maler, findes i Aarene 1586 — 1591, at have malet adskillige adelige Personer her i Danmark, som Preben Bilde til Ravnholdt, Evertsen 1586, Absalon Giøe til Loktwed, Falke Giøe til Skiersøe 1591, Eiler Grubbe til Lystrup, Frue Kirstine Lycke til Eskiær 1591, Frue Karen Krabbe, alle disse Portraiter solgtes paa Klevenfelts Auction i Kiøbenhavn den 24de Nov. 1777 (a).

Cornelius von Harlem Corneliussen, Maler, fød 1562, Lærling af Peter Aertsens, Peter Porbus, og Ægidius Coignet. Han anlagde tilligemed Carl von Mander den Ældre, et Maler-Akademie i Harlem og døde 1638. I den kongelige danske Malerie-Samling, vises

(a) Han var kongelig Portraitmaler, Ved Brev af 6te Januari 1593 tillægger Kongen ham noget aarligen i Fetaille, foruden de 30 Daler, han forhen aarlig oppebar til Husleie. Han er død her i Landet kort førend 1603.

et stort Stykke, Giganternes Fald, som angives at være af denne Mester. Ramdohr tvivler om, at dette Stykke skulde være af ham, da han ei har seet saa store Stykker fra hans Haand, men han har i Aaret 1583 malet en stor Tavle, hvorpaa Forstanderne for et Skydeselskab i Harlem forestilledes, som roses meget. Om han nogensinde har været her i Danmark, er ingen klare Beviser for.

Carl von Mander junior, Maler fra Delft, fød 1580, har efter ald Formodning først lært af hans Fader, hans Stil røber, at han ogsaa maae have seet Italien. Han opholdt sig i en lang Tid i Danmark, og arbeidede der for det kongelige Hof. Han var en ypperlig Portraitmaler, førte en kiæk og kraftig Pensel, havde en skiøn Colorit. Han har desuden givet Desseins og giort Cartons til Tapeter, som formodentlig ere vævede af Johan Thomas Kingo, en Skotlænder, og Farfader til den berømte Biskop og Poet Thomas Kingo, da han anføres som Kong Christian den fierdes Tapetmager, af disse haves endnu 22 Stykker paa Fridriksborg Slot, paa tvende af dem staaer: Karl van der Mander fecit. Anno 1620 (a). Han var Kon-

(a) Danske Vitruvius Tom. II. p. 41 og 42.

...er, og har mangfoldige Gange malet ...øie Velgiører, saavel til Hest, som ...a findes overalt paa de kongelige Slotte. ...Stykker holde sig godt til denne Dag, og der e.. usædvanlig Kraft og Liv i dem. Han malede ogsaa mange adelige og andre Stadspersoner samt historiske Stykker, og levede endnu 1665. Iblandt hans Arbeider fortiener at anføres: Icones plerarumque partium tam internorum, quam externorum humani corporis, naturali magnitudine et forma, secundum ductum sectionum Thomæ Bartholini a Carolo von Mander, Apelle regio, vivis primum coloribus, deinde ab Alb. Haelwegh, Regio [s]glypte æri incisæ, pro Anatome Augusta, necdum ultimam manum adepta. Th. Bartho. Dom. Anatom. Hafn. 1662. p. 62. Han giorde med kongelig Tilladelse en Reise til Holland 1635, og maatte udstæde sin Revers til Kongen af 5te Octbr dette Aar, at komme hid tilbage, samme findes endnu i det kongelige Geheime-Arkiv. Formodentlig er han død her i Landet, men hvor, og naar han er begraven, veed man intet om. Han skal have havt en Broder, der var en stor Kunstner i at forfærdige matematiske Instrumenter, hvoraf man endnu kan faae Bestikker og Kompasser at see, og har han havt sit Verkstæd i Læderstræde i Kiøbenhavn.

Isac Isacsen Oseryn og Peter Isacsen, Malere fra Helsingøer. Den første dannede sig i 3 Aar, under Cornelius Ketels Veiledning i Amsterdam, han gik derpaa til Venedig og Rom, og traadde tilsidst i Kongens af Danmarks Tieneste. Da han døde i hans Ungdom, ere hans Arbeider sieldne, dog maae han have levet, da von Mander skrev Ketels Biographie. Han efterlod sig Kongens Kontrafey i Livsstørrelse, men det synes, som han døde under dette Arbeide. Peter Isacsen, fød i Helsingøer 1569, Lærling af Johan von Achen. Faderen var fra Harlem, og hollandsk Agent i Helsingøer. Kongen Christian den 4de besøgte ofte Peter Isacksen paa hans Malerstue, og han gav ham den 25 Febr. 1622 Patent, for at sende fra Antverpen, hvor han i nogen Tid øvede sig i sin Kunst, nogle Malerier hiem til Danmark, som han der havde forfærdiget for Kongen. Patentet findes i det kongelige Geheime-Archiv og lyder saaledes (a). Pontanus i hans Descriptio

(a) Wir Christian ꝛc. Thuun kundt hiemit, nach dehm des Ersamen, vnsers bestalter Dieners vnd Mahlers alhie und lieben getrewen Peter Isacksen Sohne Isack Ihacksen, wegen ferner übung seiner Kunst sich eine geräume Zeit in Antwerpen auffgehalten, vnd daselbsten zu vnser Behueff etliche vnderschiedliche stücke von gemählten vnter des-

Daniæ chorographica p. 728 roser især en hvid Hest, malet af ham, da Kongen paa samme retirerede fra en Bataille, og han vilde sætte over et Gierde, maatte forlade Hesten, som blev stikkende i den dybe Snee, og havde ladet sig give en anden Hest, kom den første over Gierdet, og skyndte sig efter den kongelige Rytter. Da Kongen saae den, forlod han den sidste, og betroede sig til denne troe Hest, for at bringe sig hiem. Han har malet Kongen mange Gange, saavelsom en Deel andre Malerier. Under et Kobber efter et af hans Stykker, stukket af Jakob ab Heiden 1627, kalder han sig Petrus Ysachs Majestatis Regiæ pictor. Han blev 1614 Agent og Com-

sen verfertiget, und dieselben nunmehr an vnß zu überschicken gesinnet, so gelanget demnach ahn alle die, hiemit ersuchet werden, in sonderheit die Herrn Staten von Sehland vnd ihrent wegen commitirte über die admiralitæt daselbsten, nach standes Gebühr vnser freundliches gunstigs vnd gnædigst gesinnen, das sie solche stück, welche obengemelter Isack Isacksen auß antwerpen ahn vns vortschicken wirt, allenthalben sicher vnd vngehindert auch aller Licenten vnd Zolle frey passiren lassen wollen. 2c. vhrkundlich geben.

Licenten Pas oder Befreyung auf etliche von Peter Isacksens Sohn verfertigte Gemahlte zu Antwerpen. Sub dato Copenhagen om 25 Februarii Anno 1622.

misair for de hollandske Stater, i hans Faders Sted, som døde i Helsingøer.

Frants Cleyn, Maler, fød i Rostoch, reiste til Rom, hvor han under et Ophold af 4re Aar giorde Bekiendtskab med de største Mestere, han traadte derpaa i Kongen af Danmarks Tieneste. Grotesker, som han vidste at behandle med Aand og Ferdighed, fandt saa stort Biefald hos tvende Britter i Venedig, at de anbefalede ham til Prinds Carl, som da opholdt sig i Spanien. Cleyn gik ogsaa til Engeland, efter at han forhen havde fuldført nogle i Danmark begyndte Arbeider, og faaet Tilladelse af hans Konge til dette Skrit (a). Han har 1611 malet Kong Christian den 4de i halv Korpus, hvilket hang i Skilderie-Kammeret i den røde Sal paa Rosenborg Slot, for nogle Aar siden. Han døde 1658. Paa en Tegning af ham, læses følgende Ord: il famosissimo pittore Francesco Cleyn, miraculo del Seculo, e multo stimato dal Re Carlo della grand Brittania 1646.

David Beek, Maler, fød i Delft 1621, død 1656. Han var Lærling af Anton von Dyck, besad en utroelig teknisk Færdighed, og en lynsnar

(a) Fiorillo Geschichte der Zeichnenden Kunste. Tom. V, p. 384.

Pensel, hvoraf man kan forklare sig hans talløse Arbeider. Efterat han havde levet en Tid lang i London, gik han til Frankrige, Danmark og Sverrig. Ligesom D'Agar senere, drog han fra et til et andet Hof i Europa, bragte Fyrsternes Portraiter om, og lod dem giøre hinanden Visiter in effigie; overalt hvor han kom frem, malede han Konger, Prindser, og andre berømte Mænd, og kom derved i stort Rye. Han kunde derfor reise hiem med 9 Guld-Kiæder med Medailler, som han havde faaet af forskiellige Monarker, foruden andre Rigdomme. Dronning Christines Portrait, malet af ham, er endnu at see paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn.

Martin Steenwinkel, Maler, formodentlig i Familie med Bygmesteren Johan de Embda Steenwinkel. Han var særdeles bekiendt for de gode Heste han malede, og arbeidede han for det danske Hof henved 1640. Han skal have malet en Platfond i Dronningens Værelse paa Slottet Kronborg, forestillende de syv Planeter, som de Svenske, da de 1659 vare i Besiddelse af dette Slot, skal have taget bort med sig (a).

Eleonore Christine Christian den 4des Datter, og Corfitz Ulfeldts Gemalinde, Lærling

(a) Fuesli algemeines Kunstler-Lexicon p. 628.

af Carl van Mander, har malet og især broderet fortreffeligen, som endnu kan sees i det af hende broderede Portrait og Ramme, af Kong Christian den Vte, som hænger paa Rosenborg Slot.

Hertug Ulrich Christian, Kong Christian den 4des Søn, var og en god Maler, som bevidnes af den keiserlige Hof-Maler Bartholomæus Strobel i et Brev dateret Breslau, 1ste Nov. 1633, og som selv havde malet Hertugens Portrait, i Følge en Efterretning i det kongelige Geheime-Arkiv. Han har malet 1630 Hertug Albert af Fridlands Portrait, stukket af Simon de Pas.

Waldemar Greve, ogsaa Christian den 4des Søn, har forfærdiget Malerier, som bevise, at han er bleven oplært i denne Kunst.

Remert Petersen, Maler, nævnes 1613 og 1642, som Contrafeyer i Kiøbenhavn.

Anna Krabbe, Malerinde og Digterinde, død 1618, hun malede Billederne af alle Konger i Danmark, fra Kong Dan, til Christian den 4de, med Vers paa, digtede af hende selv. Hun forekommer hos andre Skribentere under Navnet Schram, men forvirres urigtigen med Elisabeth Krabbe, der var gift med Peder Schram, og var ogsaa en lærd Digterinde.

Heinrich Düvens, Portrait- og Histo-

riemaler, fød i Danzig, skal have malet her i Danmark. Han døde 1629.

Cornelius N. Gysbrecht, Maler. Af ham findes adskillige Stilleben-Stykker paa de kongelige danske Slotte, og det med Paaskrifter paa Breve, som lader formode, at Mesteren har været her i Kiøbenhavn.

Johannes de Embda Steenwinkel, Bygmester og Maler, formodentlig fød i Embden i Østfrisland. Han var Bygmester hos Tycho Brahe, og byggede for ham Uranieborg og Stierneborg paa Øen Hveen. Han opførte ogsaa, efter Astonomen Longomontani Anlæg, runde Taarn i Kiøbenhavn, som 1642 blev færdigt, det er et sieldent Mesterstykke og eneste i sit Slags, en af Byens Sieldenheder, og Fremmedes Beundring. En Indskrift, som i forrige Tider fandtes paa Muren, lød saaledes: Christianus quartus condidit, in consiliis adhibens celeberrimum astronomum Christianum Longomontanum, in Academia Professorem & Tychonis Brahei discipulum. Det er 115 Fod 3 Tommer i Høiden, rhinsk eller dansk Maal. Dets Diameter, saavidt det bestaaer af Muur, er 48 Fod 4 Tommer, men Diameteren mellem Sprinkelværket 54 Fod. I Midten staaer en muret Cylinder, og imellem denne og den udvendige Muur gaaer

en muret Gang, der bestandig stiger $5\frac{1}{2}$ Grad over Horizonten, saa at man ved denne Sneglegang tilsidst kommer op til det øverste i Taarnet. Den russiske Keiser Peter Czar, kiørte derop, da han 1716 var her i Kiøbenhavn, maaskee for den Sieldenheds Skyld, at have kiørt op i et Taarn. Tycho siger om ham i hans Astron. instaurat. Mechan. Side 15, "excellens artifex, qui in hoc quod fecerat, præ cæteris præcelluit". Aaret 1624 byggede han Portalet af Børsen i Kiøbenhavn, som vender mod Slots-Pladsen. Den er prydet med friestaaende Piller af orientalsk Marmor, hvilende paa Postementer af samme Materie, den er afbildet i Kobber i Thuras Hafnia hodierna paa 25 Plade. Mærkelig er Indskriften: non furtivis Mercurii & Livernæ artibus, sacratam dicatamque voluit". Denne Børs, som er en af Byens Sieldenheder, er 406 Fod i Længden, og 66 $\frac{1}{2}$ i Bredden, er bygt efter gothisk Bygningsmaade, med en Mængde Billeder prydet i Form af Thermes, som bære begge Stokværkers Hoved-Gesimser. Taarnet bestaaer af 4re Drager eller Lindorme, hvis Hoveder ere allernederst, og hvis øvrige Krop og Haler løbe slyngede i hinanden, lige i Væiret, og danne derved Spiret, hvis Spids endes med 3 Kroner, den ene over den anden. Det sees af-

bildet paa 27 Plade i Thuras Hafnia hodierna. Historien melder, at denne Bygning — hvilket vel er at forstaae om en Deel af den —, har været opført i Kalmar i Sverrig, men at Kong Christian den 4de, efterat have indtaget Kalmar 1611, lod den afbryde, og førte Taarnet, samt øvrige Steenbilleder til Kiøbenhavn, hvor det altsammen anvendtes til denne Bygnings Opførelse. Den Steenvinkel, som den 16de April 1671 giorde Overslag til Christianshavns Broes Reparation, er nok en senere Bygmester af Familien.

Inigo Jones, Bygmester, fød i London 1572, død 1651, har for en Tid fæstet sin Boepæl i Danmark (a). Grev Arundel, der var bleven opmærksom paa hans Arbeider, sendte ham paa sin Bekostning til Frankerige, Flandern, Tyskland og Italien, hvor hans Genie udviklede sig, og han udelukkende beskiæftigede sig med Bygningskunsten. Efterat han en Tid lang, havde studeret Paladios Mesterværk i det venezianske, og erhvervet sig et Navn, blev han af Kongen af Danmark, Christian den 4de kaldet til Kiøbenhavn, hvor han byggede

(a) Fiorillo Geschichte der zeichnenden Kunste. Tom. V. p. 402 et seq.

Rosenborg Slot (a). Jacob den 1ste og Dronning Anna lærte han her, paa deres Besøg 1590 at kiende, og tog han, som deres Arkitekt med til Skotland. Man beskylder ham for i hands første Tid, ikke, at have bygget i nogen reen Smag, da hans Arbeider har noget smaaligt ved sig, og er beladt med en Rigdom af overflødige Ornamenter, af alt for megen gothisk Pragt, bestaaende af for stor Mængde Snirkler og krudsede Udpyndtninger og Zirater; men under hans andet Ophold i Italien giorde han store Opdagelser og Fremskridt i Videnskaben, saa at han i alle hans senere Arbeider gav Beviser, paa en luttret og ædel Smag. Han har i London givet mange smukke Prøver paa gode architektoniske Værker, som han deels selv har opført, deels ere fuldførte efter hans Tegninger. Græmmelse over hans Konges, og det romerske chatolske Parties Forfølgelser, hvis ivrige Tilhænger han var, forbittrede hans Dage, og giorde hastig Ende paa ham. Han døde 1651, og blev opsat et Monument over ham i St. Bennets Paulswharf, men som den store Brand i London 1666 ødelagde.

(a) At Kongen skulde kalde denne fortrinlige Bygningsmester hidind, blot for det lille Slot Rosenborgs Opbyggelse, troer jeg ei, han har nok havt Deel med i Fridriksborg Slot.

Johan Halbeeck, Kobberstikker, en Hollænder af Fødsel, som formodes, har tillige med en ubenævnt, hvis Navn er skiult i Chiffren F. V., stukket Kobberne til et overmaade rart Skrift paa italiensk, trykt 1606 hos Hendrich Walckirchen i Kiøbenhavn, under Titel: "Scienza e practica d'arme di Salvator Fabris, divisa in dui libri, nel primo, si dimostra le suttilita, sopra le quali è fondata la professione. Nel secundo alcune raggioni, non priu da altri intese. Con la tauola di quanto nel opera si contiene, med 190 Figurer (a).

Simon de Pas, Kobberstikker, en Søn af den cølnske Crispin de Pas, blev hidind forskreven af Kongen af Danmark, hvor han forblev til sin Død. Han kalder sig: Sereniss. Reg. Maj. Sculptor og staaer 1626 i Akademiets Matrikel saadan anført: inscriptus est Simon de Pas Coloniensis, confess. Luther. Han har stukket saavel alle danske Kongers Portraiter, hvoraf Christian den III. er den Hundrede, som er mesterlig giort, som og nogle da levende kongelige Personer og andre anseelige Mænd. Han havde en Søn Crispinus de Pas, som ogsaa var Kobberstikker.

(a) Herom meere i Sandvigs Collectanea til et dansk Kunstner Lexicon p. 66 et seqq.

Sebastian Lellin, Kobberstikker. Han har stukket Mogens Sehested, Historien om de kloge Jomfruer, omringet af Jf. Anne Rosenkrands til Brobyegaards 32 Ahner, og Mogens Ulfeldt til Egeskow i hans 23 Aar, det sidste ypperligt.

Jens Martensen B. en Formskiærer, har 1641 skaaret Tabellerne til Ostersens Glossarium.

Lucas Kilian, Kobberstikker. Han var fra Augsborg, hvor han er fød 1579. Han har stukket Christian den 4des Portrait, og i et Brev af 1621 til Kongen, udlader han sig saaledes: "das er Ew. M. unterthanigst bittet, sein allergnädigster König und Herr zu sein und verbleiben", hvilke Udtrykke synes, at være undersaatlige Yttringer. Han døde 1637.

Jacob Hollænder. Af ham findes en særdeles kunstig, i Elfenben udskaaren Kande paa Kunstkammeret, og som har behaget saa meget, at hans Portrait er malet, hvori han fremvises med Haanden samme Kande. Han har ogsaa givet sig af med at male.

Caspar Herbach, eller som han oftere kaldes, Kunst Caspar, har nok udøvet sine største Kunster i Alchymisterie, Støbninger og Smeltninger. Af ham er intet Arbeide nu bekiendt.

Hvo der har udarbeidet den særdeles smukke og vel giorte Metal-Buste af Kong Christian den 4de i overnaturlig Størrelse, som sees paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn, er ei bekiendt.

Foruden de Kunstarbeider denne store Konge lod forfærdige her i hans Riger, lod han dog, hos en og anden udenlands stor Kunstner, som havde erhvervet sig et berømt Navn i sin Kunst, bestille Arbeider for hans Regning, saaledes bestilte han hos den bekiendte Salvator Rosa, det store Stykke: "Jonas som præker for Niniviterne", der før var i Fridriksborg Slotskirke, men nu pryder den kongelige Maleriesamling i Kiøbenhavn, og har man endnu Mesterens Qvittance for modtagne 8000 Rdlr. for samme.

Nicolaus Knupfer, fød i Leipsig 1603, malede Feltslage for Kongen, og formoder man, at et Stykke, hvori Dannebrogs Fanen, saaes at falde ned fra Himmelen i Waldemars Slag med Liflænderne 1219, var af ham, samme opbrændte 1794 med Christiansborg Slot. I den kongelige Malerie-Samling sees endnu et Stykke af ham: Paulus for Felix.

Adrian van der Wenne, Maler, fød i Delft 1586, død 1650, af ham haves i den kongelige Samling, et stort historisk Stykke, alle-

gorisk behandlet, hvori Kong Christian den 4de forestilles med hans Familie og de fremmede Gesandter, der nok skal have Hensigt til Kongens gode Forstaaelse med alle Magter i Europa, graat i graat paa Træe, som formodentlig er saaledes bestilt hos Mesteren.

Gerhard Hondthorst, Maler, fød i Utrecht 1592, har malet i et stort Stykke, "Dronning Margrethe, som modtager den svenske Krone af den knælende Kong Albert", slutteligen er dette bestilt hos Maleren af Kongen, det sees paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn.

Frieherre von Schall, Maler, har malet for denne Konge, og er fyrstelig belønnet af ham derfor, men, man seer intet, man med Vished kan henføre til hans Arbeider (a).

Peter van Lint, Maler fra Antwerpen, fød 1609. Han malede adskillige historiske Stykker for Kong Christian den 4de, og erhvervede sig Rigdom derved (b). Et af hans Stykker forestillende, Alexander der vil formæle sig med Roxane, findes endnu i den kongelige Malerie-Samling.

Salomon Coning, Maler, fød i Amsterdam 1609, om ham siger Descamp i hans

(a) Fueslis algemeiner Kunstler Lexicon p. 590.
(b) Ibidem. p. 369.

Vie des Peintres: "Il fit plusieurs grands Tableaux pour le Roi de Danemark". Disse har formodentlig været paa det gamle Kiøbenhavns Slot, da de ei sees nu nogensteds.

En i Rosenborg Have i Kiøbenhavn, staaende Metal Statue, forestillende en Løve, der sønderriver en Hest, han har nedkastet under sig, er under denne Konge forfærdiget i Glückstad 1626. Omendskiønt intet Mesterstykke, er den dog ret god. Den fører denne Indskrift: Frustra te opponis frænande caballe leoni, albus eras, rubeus, si modo pergis, eris. Nogle holde for at dette skal have Hentydning paa Hertugen af Luneborgs Frafald fra Kongen, og Overgang til Keiseren, andre at den er støbt efter en Marmor Statue af samme Slags, som har staaet paa Mons capitolinus i Rom. Mesterens Navn vides ei.

Abraham Ruis, Nicolai Schauben, og J. Blum vare alle bekiendte Stempelskiærere under denne Konge. Den første, formodentlig en Hollænder, har været her i Kongens første Regierings Begyndelse, man har en Følge af de oldenborgske Konger, hvortil Stemplerne ere skaarne af ham, som ikke ere ilde. Den anden har havt kongeligt Privilegium paa at være Medalliør. Hans Arbeide er nogenledes. Den tredie,

der formodentlig var fra Bremen, var en brav Mester i hans Kunst og leverede smukke Stempler. Der gives flere Medalliører fra denne Tid, men disse have deels ei sat deres Navne i Stemplerne, eller og skiult sig under andre Tegn.

Som et Biedrag til Kong Christian den 4des Kunst-Historie, maae jeg endnu tilføie noget om det forhen saa kaldte Kiøbenhavns Vartegn. Samme var en i Steen udhugget Juppiter og Leda, staaende paa en Colonne, hvilken 1610 førtes over Isen fra Sverrige, hvor det var tagen i Kalmar. Længe stod den paa en Grund, som Vartegn for samme, for de Søefarende imellem Knippels- og Langebroe, men den er i Slutningen af forrige Aarhundrede borttagen. Hvor og af hvem den er forfærdiget, kan være det samme at vide, da den fra Kunstens Side ei havde nogen sær Fortieneste.

Over saavel Christian den 4de, som Friderik den 3die, havde Kong Christian den 6te i Sinde, at oprette prægtige Monumenter i Roeskilde Dom-Kirke, han befalede Thura, at give sig en Tegning til den førstes. I Henseende til Friderik den 3dies besluttedes, at følge det Model, som denne Konge selv i levende Live har ladet forfærdige, og som findes paa det kongelige Model-Kammer i Kiøbenhavn, men andre mellemkom-

mende Ting forhindrede Forsættets Udførelse. Imidlertid blev Kapellet i sin Tid under Christian den 4de selv 1615 indrettet, under Navn af Christian den 4des Kapel, hvis Navn staaer i det meget kunstige Jern Gitterværk, forfærdiget af en Smed ved Navn Casper Fincke, der indslutter samme. Det er i dette Kapel, at Henrik Ditmars Malerie over Fridrik den 3dies Paradeseng hænger, som siden skal omtales, men nu staaer saavel Christian den fierde, som Fridrik den 3die, samt deres Dronninger i Kielderen under dette Kapel, og ere alle de kongelige Lig her oven paa, blevne indsatte fra Kong Friderich den 4de af, indtil Friderich den 5tes Kapel, som Harsdorff begyndte, og flere Kapeller engang blive færdige for at modtage dem, og Christian 4 samt Fridrik 3 kan igien komme i deres Kapel.

Friderik den 3die

Konge 1648, død 1670.

I denne Konges Regieringstid trak meget tunge og sorte Skyer op over Danmark. Ulfelts

Forræderie, Krigene med Sverrige bragte Riget i stor Elendighed. Imidlertid gik Uveiret dog omsider over, og Souverainiteten 1660 gav Riget igien Fasthed, og lægede efterhaanden dets Saar. Kunsterne, der under Krigen laae i Dvale, begyndte at faae nyt Liv ved Regieringsformens Forandring, i Anledning af samme bleve Festiviteter anstillede, denne glædelige Epoke skulde forevíges til Efterkommerne, og Malere og Bygmestere fik adskilligt at bestille. Det originale Exemplar af Konge-Loven, som uder denne Konge blev forfærdiget, fortiener ogsaa, for de Tegninger der sees i samme, her at anføres, skiønt de neppe ere giorte her i Landet. Tegningerne indeholde det selv samme, som man seer i det af Kong Friderik den 4de 1709, ved Rostgaard besørgede udgivne Exemplar, undtagen de 6 første Plader, som senere ere tilsatte, men i denne Original, hvori Texten er indskreven med Peter Griffenfeldts egen Haand, ere Tegningerne, der formere Rammerne om Skriften, i Tusk med Guld og bestaaer af 13 Plader. Jeg formoder de ere forfærdigede enten i Paris eller Nederlandene, og ere smukt udførte, samt at den skrevne Text allersidst er indsat. Det er i alle Henseender et pragtfuldt Exemplar, og paa meget blødt og fiint Pergament, indbundet i Guld-Moer, forsynet med det kongelige Segl i

en Guld-Kapsel, paa hvis ene Side sees Kongen siddende med Rigs-Insignierne, og paa den anden, alle de danske og norske Staters Vaabener. Kongen lod bygge Amaillenborg Slot (a) til Enkesæde for hans Dronning, samme var anlagt i en ædel arkitektisk italiensk Smag, men dets Bygmester er ubekiendt. Kobberstikkerne havde rigeligt Arbeide, som de Ligprækener, der nu holdtes i Mængde over anseete Personer, og udgaves i Trykken, forskaffede dem, da saavel den Afdødes Billede, baade som levende, og død paa Paradeseng, og deres 16 Ahner, om de havde dem, forestilledes, som ogsaa undertiden Prosessionen ved Ligtoget. Meget af dette Arbeide er vel heel maadeligt, men man maae dog fornøie sig ved, at indenlandske Kunstnere baade havde Arbeide og Fortieneste derved, og Fordelene ei gik til Udlændere herfor, som saa ofte er skeet, og som vi længer hen vil see, at være Tilfældet med Kobberstikkunsten, under Kong Christian den Siette.

Friderich den 3die, Konge i Danmark og Norge, har selv malet ret godt, hvoriblandt et Portrait af en Præst, som forvares paa det kongelige Kunstkammer, og er der bag paa skrevet:

(a) Opstalten og Grundtegningen af dette Slot sees i Thuras Vitruvius danicus.

Fridericus tertius hat diss Contrafei gemaelt, als Er Ertsbischoff im Stift Bremen gewesen, dieser Pastor ist Prediger gewest zum Jorck im Stift".

Daniel Block, Maler, fød i Stettin 1581, død 1661, Lærling af Jacob Scher, han arbeidede ved de kongelige Hoffer i Danmark og Sverrig. Hvori hans Arbeider har bestaaet, vides ei med Vished, dog synes det, at have været Portraitmaleriet.

Wolfgang Heimbach, Oldenburgensis kaldet, da han formodentlig var fød i Oldenborg, Maler, han har malet et stort Stykke, som findes i den kongelige Malerie-Samling i Kiøbenhavn, forestillende, hvorledes Kong Friderich den 3die, efter Souverainitetens Vedtagelse, bliver hyldet paa Slotspladsen, med mangfoldige Figurer, men Stykket har nok større Fortienester, formedelst den vigtige Akt det forestiller, og det af et Øienvidne, saavelsom og Kiøbenhavns og Slottets Udseende paa de Tider, end fra den maleriske Side. Det er stukket i Kobber af Johan Martin Preisler. Man forevisér et Stykke i den kongelige Samling, forestillende: 3de Personer ved en Laterne, hvori Figurerne ere fulde af Udtryk og Lyset piqvant og godt fordeelt, er det af Heimbach som man troer, er det et Bevis paa, at

han har været en god Maler. Han har ogsaa malet Portraiter, som Ulrik Christian Gyldenløves 1659, stukket i Kobber af Albert Halvegh. Enten henved Aaret 1665, eller noget sildigere, ansøger denne Maler hos Kong Friderik den 3die, om at erholde udbetalt, en ham for 5 Aars Tid tilkommende Pension, for at reise hiem og besøge sin aldrende Fader, da der her ei var mere for ham at fortiene (a).

(a) Durchlauchtigster Großmechtigster König
Allergnädigster Herr!

Ew. Königl. May. Alleruntänigst demütigst und Supplicando zu ersuchen, kan ich auß Hochtringen. der Noth nicht vorüber gehen, Absonderlich weil mir mein herts lieber Vater alß nunmehr ein alter Man schriftlich ersuchen lassen. ihm vor seinen abscheide dieser Welt einmahl Zuzusprechen, welches mir dan (Kindtlicher gebühr zu Folge) Ew. Königl. May. in allen gnaden nicht abschlagen werden.

Wan dan nun allergnädigster König und Herr ich nun mehr in die 8½ Jahr in dero Allergnädigste Bestallung gewesen, unterdeßen aber in 5 Jahren von meiner Jährlichen Pension nichtes genoßen mitler zeit aber mein Stücklein Brodt in dießen Schwirigen Zeiten mit großer Mühe und Arbeidt süchen müßen, also daß ich es auch nicht länger außhalten kan, angesehen weil alhie nichtes mehr vor mir alhie Zuverdienen,

Alß gelanget hiemit an Ew. Königl. May. mein Alleruntertänigstes demütigstes flehen, Sie gerühen allergnädigst mir ein Zeitlang zu beuhrlauben,

Henrich Ditmar eller Ditmarsen, Portraitmaler, formodentlig fød i Ditmarsken, har malet adskilligt under denne Konge. Af ham findes i den kongelige Maleriesamling Portraiter af Lorenz Weiskopf, og Voxpousfereren Simon(b) med et Dødningehoved i Haanden,

Dabeneben auß Königl. Clementz und angebornen mildigkeit von meiner restirenden Pension nach Dero gnädigsten Beliebung zu Volführung meiner Reiße mir etwas vergönnen, Alß der ich sonst unmüchlich fort Zukomen weiß, Zu dem wollen Ewr: Königl. May. eine allergnedigste recommendation an Ihre Hoch Gräffliche gnaden zu Oldenburg mir gnedigst mittheilen, daß mir in meinen Ansuchungen gnedige Hülffe wieder fahren möchte, Ew. Königl. May. volbringe hier an ein großes Werch der Barmhertzigkeit, und absonderlich eine allergnedigste hülffe zu aller meiner Wolfart, und wirt solches der allerhöchste Got dem gantzen Königl. Hause mit Zeitlichen und ewigen Segen reichlich wiederumb vergelten, Warumb dan ich so lange Lebens Odem in mir ist zu flehen und zu bitten schuldigster maßen nicht unterlaßen soll. Der Alleruntertänigsten gewißen Hoffnung, Ew. Königl. May. dero armen Diener dieser bitte allergnedigst gewehren werden, und mir hirauf gnedige und beforderliche resolution wiederfahren laßen.

Ew Königl. May.

Alleruntertänigster

Gehorßambster

Diener

Wollffgang Heimbach Contrafeyer.

(b) Hvo denne Voxpousferer Simon var, haves ingen Efterretning om.

stukket af J. M. Preisler, en ung Dreng, med tre Slags Haar paa Hovedet, og flere ere af ham malet, som Joh. Christoph. Kørbitz, Axel Urup, Holger Vind, Erik Torm, Borgemester Peder Pedersen, Sophie Brahe alle stukne i Kobber af Halvegh. Søster Worm stukket af Schaten. Et stort Malerie af ham hænger i Roeskilde Domkirke i Christian den 4des Kapel, forestillende Kong Friderik den 3die efter hans Død, liggende paa Paradeseng, men det er af Fugtighed fordærvet og Farverne ere afblegede. Det er 6 Alen høit og 5 Alen bredt. At Ditmar endnu har levet 1677 sees af Christophorus Johannes, Borgemester i Kiøbenhavn, hans Portrait, som han har stukket i den sorte Kunst, i 4to dette Aar. Han har ogsaa stukket Kong Christian den femte i Kobber.

Peter Andersen, Historiemaler, en indfødt dansk Mand, som hans Navn røber, men hvor fød i Rigerne, vides ei. Han nævnes som Hof-Skildrer paa Fridriksborg, hvor han ogsaa har malet trende store Stykker som staae nagelfaste paa Galleriet i Fridriksborg Slotskirke, det ene forestiller Christi Fødsel, det andet Kongernes Tilbedelse, det tredie Korsfæstelsen, hvilket sidste ei er fuldkommen færdigt, som man seer af Bidselet, der mangler paa Pilati Hest, saavelsom en-

deel andre smaa Ting. Han har virkelig havt Fortieneste og en god Kolorit. Til ham blev den berømte Magnus Berg sat i Lære, af Kong Christian den Femte, og da bemeldte Berg var fød 1666, og udholdt her sine Læreaar, saa har denne Maler endnu levet, henved Enden af det syttende Aarhundrede. For det øvrige vides ei noget meere, om hans andre Arbeider, og hvor de nu for Tiden ere.

Nicolaus Byer, Historie- og Portraitmaler, fød i Tronhiem i Norge. Han reiste til Engelland, og havde der meget at bestille for Sir William Temple, paa hans Landgods i Schone ved Richmond i Surrey. Han var en god Maler, og af stort Haab, men han fordærvede sig ved Udsvævelser, og døde i England 1681. Det er formodentlig om ham, Simon Petkum under 18de Mai 1660 skriver fra London, i en Skrivelse til Kong Friderik den 3die, og beder at sende Kronprindsens og Kronprindsessens Portraiter malede "par le peintre norvegois" til Kongen af England.

Bernhard Keil eller Keilhau, Maler, fød i Helsingborg 1625, Lærling af Martin Steenwinkel i Kiøbenhavn, reiste til Amsterdam og gav sig i Lære hos Paul Rembrand, han arbeidede siden 1656 i Rom. Hans Talent bestod fornemmelig i Forestilling af latterlige Bonde-Scener,

som han malede i en behagelig Maneer, hvori Naturen nøie var iagttagen. Keil malte ogsaa nogle historiske Tavler for Italiens Hovedstad, og nogle kom til adskillige italienske Stæder. Han døde i Rom 1687 i sit 63 Aar (a).

Adrian le Prieur, Miniaturmaler, en Franskmand af Fødsel, har malet endeel Portraiter i Kiøbenhavn fra 1666 til 1687. Kong Friderik den 3die, malet af ham paa Sølv 1669, var i Klevenfelds Musæum, han har desuden malet Christopher Gabel paa Guld 1666, Dr. Simon Pauli 1675 og flere.

Bendix Grotschilling den Ældre, fød i Holsteen. Han blev som en sær Kunstner adlet af den romerske Keiser 1655. Han kom 1660 til Kiøbenhavn, kaldet af Kong Fridetik den 3die, og indrettede Kunstkammeret, som 1680 kom i Stand. Til Erindring herom lod Hs. Majestæt Grotschillings Portrait sætte over Døren til Kunstkammeret, med Kunstkammer-Nøglen i Haanden, som endnu sees der. Konstkammer Forvalter Tienesten blev nu arvelig i denne Æt indtil 1737, da Bendix Grotschilling den Yngste døde.

Aldert van Ewerdingen, Landskabsmaler, fød i Alkmar 1621, død 1675. Han

(a) Fueslis Kunstler Lexicon p. 339.

foretog sig en Reise fra Holland til Østersøen, og leed paa denne, Skibbrud paa Norges Kyster. Da han her saae de majestætiske høie Klipper, vilde Udsigter og styrtende Vandfald, der vare saa skikkede for hans Pensel, malede han her adskillige Landskaber efter Naturen, hvoraf nogle zire den kongelige Maleriesamling i Kiøbenhavn. Ramdohr der udenlands har seet adskilligt af denne Mester, siger: "Die schönsten Wercke von Ewerdingen, die ich kenne, sind in Koppenhagen" (a). Hans Dom om Maleren er desuden denne: "Ossians Aand synes at være faren i ham, og have indaandet ham hans Malerier. En bange Gysen og mørk Melankolie griber os, ved Synet af hans Stykker, til hvilke han paa Alperne og i Norge samlede Udsigter. Alt hvad der kan gjøre en Egn skrækkelig, vidste han fortreffelig at fremstille. Hans Klipper ere sande Steenmasser, som har lagt der fra Verdens Begyndelse. Ingen har bedre malet dem end han. Hans Farvetone er en mørkebruun, og maaskee er han deri for eensformig". Beskuelsen af disse Malerier, maae dog have giort meget Indtryk paa danske og norske

(a) Beschreibung der Gemählde-Gallerie des Freyhern von Brabek, von Rahmdohr. Hannover 1792 p. 74.

Malere, der her saae deres Lands Egne, saa naturligen og kraftig forestilte.

Albert Haelwegh, Kobberstikker, dansk af Fødsel, som man troer, da der fra 1566 har været Mænd i Danmark, som have baaret dette Navn. Han stak mangfoldige under Kong Friderik den 3die, saavel kongelige, adelige, som lærde Personer fra 1643 til 1672, efter Carl van Mander, Abraham Wugters, Henrik Ditmarsen o. fl. Han har ogsaa stukket Kobberne til Simonis Pauli Flora danica. Han skriver sig Ser. Reg. Maj. Sculptor, og i Academiets Matrikul for 1647: Sculptor. Academ. regio diplomate confirmatus. Han har særdeles vel udført adskillige Stykker, men ogsaa i andre, ei giort sig megen Umage, som maae tilskrives den Mængde Arbeider han bestandig har havt under Hænder.

A. Heelwock, har været Kobberstikker i Kiøbenhavn i det 17 Aarhundrede, og distingveres fra Haelwegh og Halbeeck. Hans Arbeider finder man ei anmeldt.

Jeremias Falk, Kobberstikker. Levede 1650. Han var fra Polen, men arbeidede i Frankerige, Sverrige og Danmark. Kongerne i disse tvende sidste Riger, kaldte ham til deres Hof, og lod ham stikke deres Portraiter. Ende-

lig gik han tilbage til Dantzig, hvor han forfærdigede meget Arbeide.

Hans Andreas Greys, Kobberstikker, Han har fra 1642 til 1654, stukket adskillige Portraiter, Stammetavler, Titel-Kobberer til Arild Hvitfelds Danmarks Riges Historie o. a. m., som i Almindelighed er bedre, end de andre indenlandske Kobbere fra denne Tid.

Andreas Lorensen, og Christian Lorensen Rodtgiesser, Kobberstikkere i Husum, har stukket Karter og Prospekter over russiske og chinesiske Stæder, samt disses Indbyggere og Sæder, desuden Landkarter til Danckwarths Beschreibung der Herzogthumer Sleswig und Holstein, Aar 1652.

Mathias og Nicolaus Petersen. Tvende Brødre og Guldsmedde i Husum, have stukket Karterne og nogle andre Kobbere til Danckwarths Beschreibung der Herzogthümer Slesvig und Holstein, der noksom godtgiøre deres fortrinlige Anlæg til Kobberstik-Kunsten.

Jacob Morten Maschius, fød i Bergen. Han var Sognepræst for Jølsters Menighed i Bergens Stift fra 1676 til 1678. Han har stukket i Kobber, Trondhiem og Trondhiems Domkirke 1661 og 1674, og en Attaqve af et tyrkisk Søerøver-Skib, paa tvende norske Spa-

niefarere med et latinsk Vers under og Indskrift: Bergis Ao. 1673 scrib. & sculpeb. J. Maschius:

Canutus Sevaldi, Kobberstikker, har i Christiania 1661 stukket et Venus Billede med flere Kobbere, til et Skrift kaldet: Cestus Sapphicus, tempore succisivo primum penicillo Rhyparographi picturatus, nunc vero æneis figuris et pingvioris Minervæ Scholiis in gratiam id efflagitantium illustrior redditus, a Nicolao Thomæo. Asl. Norgwego et Totensium Pastore et Præposito. Christianiæ 1661. Ex Caliographia Michaelis Thomasonii. Under Veneris Billedet staaer: Canutus Sevaldi Christianiæ Norvegi Sculp.

Diethericus Musenius. Hans Navn staaer paa den 12te og 31 Plade i forommeldte Skrift, og staaer der paa den sidste Plade: Has 31 strophas scias, lector amice, a Dietherico Musenio S. M. C. anno 1659 æri incisas. Han har ligeledes stukket nogle Plader i en Bog: Emblemata quædam amatoria in copulam et festivitatem Petri Schvendii, Roeschildiæ Anno 1651. Under den første Plade, som forestiller begges Vaabener staaer: Sculptor et inventor Theodorus Mws.

Anders Ottesen Aarhus. Formodentlig fød i Aarhus, har 1650 stukket Johan

Brokkenhuses Portrait med Ahner, og et historisk Landskab, forestillende Evangelisten Mathæus. Landskabet og Ziraterne ere taalelige, det øvrige duer ei meget. Ingeborg Kruses Ahner midt i den himmelske Herlighed, og et Stykke i lang Qvart ere ogsaa af ham.

David Tscherning. Har stukket Rentemester Christopher Gabel i stor Qvart, som er vel giort.

J. (acob) J. N., fød i Norge. Efterat have sværmet om i Portugisisk Tieneste, og paa de brasilianske Kyster, havt adskillige Fægtninger med Indianerne, kom han omsider tilbage til Norge, hvor Kong Friderik den 3die paa sin norske Reise 1648, viste ham megen Naade. Han foreslog ham, at tage til Kiøbenhavn, som han og giorde, og forfærdigede han saavel for Kongen, som de øvrige Personer af det kongelige Huus, adskillige kunstige Sager, af Valdbirk, Elfenbeen og Enhiørningshorn, med Billeder paa. Han giorde Tieneste med i Kiøbenhavns Beleiring 1659. Han har været kongelig Kunstkammer Forvalter, og Opsynsmand over Rustkammeret, og har levet endnu 1677 (a).

(a) Samlinger til den danske Historie 2 B. 3 H. p. 134.

Hans Hamelau, Bygmester, fød i Holsteen, giorde sig berømt i hans Kunst i Hamborg, hvor han døde 1670 (a).

J. Blum og P. Herclas, Medallisrer. Den første sandsynlig fra Bremen, har graveret en Medaille over Freden til Bromsebroe 1644, og Kong Frederik den 3dies Kronings Medallie. Han var en duelig Kunstner i sit Fag. Han drog igien til Bremen, hvor han siden boede. P. Herclas formodentlig en Hollænder, har skaaret Stemplet til en Medallie, hvor Kong Friderik den 3die sees til Hest.

Peter Grůner, Henrich Kőhler, Friderich Grůner, Myndtmester i Christiania, Gottfried Krůger, samt Joh. Waltreck, der levede 1666, have enten skaaret Stempler til større og mindre gangbar Mynt, eller blot været Myntmestere i denne Konges Regieringstid.

Hvo den Maler har været, som under Benævnelse af den stumme Maler, har skildret Dronning Sophia Amalia i Bonde-Klæder, saaledes som hun var engang klædt paa en Maskerade, vides ikke. Samme Stykke har været paa Rosenborg Slot.

(a) Fueslis algemeine Kunstler Lexicon. p. 401.

Christian den femte

Konge 1670, død 1699.

Uagtet den Krig og Feide Rigerne Danmark og Norge under denne Konge var bestædde udi, trivedes Kunsterne dog godt under hans Regiering. Rygtet om alle de Pragt-Scener der anstilledes i Frankrige under Ludvig den fiortende, og som gav saa mange Kunstnere at bestille, kom ogsaa til Danmark, man anstillede ogsaa her Lystigheder, Karousseller, som gav Anledning for de her værende Kunstnere, at vise sig. I Amalienborg Slots Bygninger havde man et Opera-Huus, som maatte forsynes med passende Dekorationer, hvilket beviser, at her paa den Tid har været Theatermalere, der have forstaaet at forestille hvad der paa et Theater udkrævedes. Det var her, hvor ved Forestillelsen af en norsk bierget Egn, hvorpaa der voxte endeel Gran-Træer, som man havde placeret omkring ved Lamperne, opkom Ild, da en Figur, som flyvende nedlodes paa Scenen, og ved dens Flagren kom Lamperne til at give Gnister, der fattede Ild i det omkring værende, saa hele Huset opbrændte. Dette skeede 1689, og satte mere end 200 Mennesker

ved denne uhældige Begivenhed Livet til (a). Stykket der forestiltes, kaldtes: Der vereinigte Götterstreit. Kongens naturlige Broder Gyldenløve, var en stor Elsker og Beskytter af Videnskaber og Kunster, havde reist og seet meget, han udbredede meget Liv ved Hoffet, han trak Kunstnere herind, opmuntrede dem her opholdt sig, og havde selv megen Smag. Han lod bygge Charlottenborg i en ædel Smag, som meget roses af Reisende, og prydede det indvendig med overflødigt Stukkatur-Arbeider, Tapetserier og Malerier. Malerne Glauber og Gelton opholdt sig hos Gyldenløve en rum Tid. Udenlands lod han sig male 1662, af den store Maler Franz Mieris den Ældre, hans hele Liv var forbunden med mangfoldig Pragt og Stads; han giorde Kongen først opmærksom paa Kunstneren Magnus Berg, der var Kammertiener hos ham, som udskar saa usædvanlig smukke Billeder paa hans Have-Kieppe, han medvirkede til, at Kongen lod ham paa sin Bekostning først sætte i Lære, for Tegningens Skyld, hos Hof-Skildrer Peter Andersen i Fridriksborg, og siden reise til

(a) En Designation med deres Navne, som herved omkom, findes i Minerva for October 1804. p. 27 et seq., og flere Stæder.

Italien og flere Lande, hvorom nærmere skal tales i Kong Friderik den fierdes Regieringstid. Den Guld Pokal Kongen forærede Gyldenløwe, for den Fornøielse han fandt for sig i Norge 1685, hvorpaa vare Grundtegningerne af Bergen og endeel andre Stæder, samt et Biergværk og Dovre Field, vidner ogsaa om, at man her til Lands har paa den Tid kunnet arbeide ret flittigen, og smukt i saavel gravert, som dreven Arbeide.

Abraham Wugters, Portraitmaler. En fød Hollænder, formodentligen kommen herind 1638 eller 1639 ved Carl van Mander, hvis Svigersøn han blev. Han malede en meget stor Deel Portraiter, saavel af kongelige, adelige, som andre anseelige Personer, og var hans Pensel ei fuld saa marved, som Carl von Manders, saa ere dog hans Portraiter smukke, naturlige og i den nederlandske sande Stiil. Han har ogsaa, skiønt sielden malet historiske Stykker. En Alter-Tavle af ham, er i Sorøe Kirke (a), hvor alle Personerne, Christi undtagen, ere forestillede efter Naturen. Tolv Bønder fra en nær ved beliggende Landsbye, Sorøe tilhørende, har maattet laa-

(a) M. J. Dauws wohlunterichteter und kunsterfahrner Schildrer und Maler, von A. Bertram. Koppenhagen und Leipzig 1755. p. 461.

ne deres Ansigter hertil. Oven over ere nogle Engle, hvortil den da værende Oberhofmester Jørgen Rosenkrandses Børn har tient til Modeller. Han var Contrafeyer 1664 paa Sorøe, for at lære Ungdommen der at tegne, og siger han i Ansøgning til Kong Friderik den 3die s. A., at han havde fornummet, at der i dette Aar endnu en anden Person (Michel von Hawen) var ansat, som Contrafeyer, over hvilket han meget beklager sig, da han nu i 25 Aar havde forestaaet denne Tieneste. I Følge Efterretning fra det kongelige Geheime-Arkiv. Han udgav 1675 den christelige Hustrue af Ridder Catz, ziret med Kobbere, fordansket af Severin Terkelsen, hvori han i Kong Christian den femtes Privilegium kaldes: "Vor Contrafeyer os elskelige Abraham Wugters". Bogen er dediceret til Griffenfelt, og til Læseren siger han, at han har været i dette Kongerige næsten 37 Aar. Han er formodentlig død her i Landet.

Jacob d'Agar, Portraitmaler. Han var fød i Paris 1640, død i Kiøbenhavn 1716, Lærling af Ferdinand Vouet, forfærdigede i Førstningen Prospekter, men siden Portraiter, som lykkedes ham bedre, endskiønt han aldeles forlod den gode nederlandske Portrait-Stiil. Efterat have erhvervet sig et Navn, reiste han til Danmark, hvor

Kong Christian den femte modtog ham med Udmærkelse, udnævnte ham til sin Hofmaler, og gav ham Titel af Kammerjunker. Efter denne hans nye Souverains Ønske, malede han sit eget Portrait 1693, og sendte det til Florenz, hvor det erholdt Plads mellem Malernes Billeder i Galleriet, og har følgende Underskrivt: Stemmate distingvor et arte. Jacobus d'Agar, Seren. Pot. Dan. et Nor. Regis Nobilis aulicus et primarius pictor, his coloribus depinxit. A. C. 1693 (a). Hans Portrait er stukket i Kobber af Kobberstikkeren Rocco Pozzi. Efter denne Konges Død, blev han af hans Efterfølger Kong Friderich den 4de bekræftet i hans Værdigheder, og ligeledes rigelig beskiæftiget, men hans Begiærlighed efter at see fremmede Lande, bevægede ham til at bede Kongen om Tilladelse, at reise til London, hvor han leverede et utroeligt Antal Arbeider for Adelen. De Portraiter han under hans Ophold i England meest distingverede sig ved, vare: Hertugen af Montague, Grevinden af Rochefort, Franciskus Cornaro, Grevinden af Sunderland, Thomas Greve af Strafford, Catharina, Dronning af England. I den kongelige Malerie-Samling i

(a) Musæo Fiorentino. Tom. IV. p. 133 og Fiorillos Geschichte der zeichnenden Kunste. Tom. V. p. 535.

Kiøbenhavn ere følgende Portraiter af ham: Kong Friderik den 1ste i Preussen og Gemalinde samt Familie i Livs Størrelse. Kong Carl den 2den i England med Familie, ogsaa i Livs Størrelse, foruden flere Portraiter, saavel her, som paa Slottene Fridriksborg og Fredensborg, hvoriblandt Kong Christian den femte i Kroningsdragt, heelt Korpus, stukket i Kobber af Hubert Schaten i Folio Format. Af hans Søn, som ligeledes var Maler, er ingen Arbeider bekiendte.

Med Portraitmaleriet foregik nu i vort Fædreneland en stor Forandring, hidindtil havde man her været vant til, Carl von Manders, Abraham Wugters og fl:re Nederlænderes naturlige Portraiter, der vare uden Affektation; deres Mandspersoner med udkæmmet Haar, deres Fruentimmere i simpel Pynt, hvor Kniplinger og Guldringe var den eneste Luxus, dette ombyttedes nu med store hundredlokkede Alongeparykker, indknebne Snørlive, store Fiskebeensskiørter, og Toure paa Hovedet. Det kan ei feile, at denne nye Maade, blev som alt nyt, funden usædvanlig smuk, og at en af mangfoldige Farver spraglet Klædning, og smukke malede Bukler i Perykken, har faaet dem snart til at glemme, sand Karnation, Lys og Skygge, Forsmeltning af Farver. Portraitmaleriet gik nu altsaa over, fra hvad der

var naturligt, til Affektation; men, de gode neder-landske Portraiter kiøbes nu dyrt, og ophænges i Maleriesamlinger, for deres Kunst Skyld, da man for Resten er ubekymret om, hvo de forestille, naar derimod d'Agars og fleres Portraiter i denne Smag, der noksom med Emblemer ere betydede, hvo de forestille, neppe vil komme under Kunst-Samlernes Beskyttelse. Man giver dem, hvor de hænge, et flygtigt Øiekast, for at see, hvorledes Mennesker paa den Tid skabte sig til, og hvor lav føielig Malerne maatte forestille samme.

Jacob Koning, Maler. Han var fød 1650. Lærling af Adrian van de Velde. Han malte længe i hans Læremesters Maneer. Han forfærdigede Landskaber af megen Sandhed, med smaa nette Figurer og Dyr udi. Det Biefald han stedse fandt, opmuntrede ham til at componere historiske Stykker, hvori han ogsaa var hældig, og hans Malerier kom omkring i forskiællige Lande. Kongen af Danmark kaldte ham til sit Hof, han arbeidede her, og man veed ei med Vished, om han her er død. Hvilke de Arbeider have været, han for Kongen har malet, er man ligeledes uvidende om, formodentlig vare nogle af disse paa det gamle Kiøbenhavns Slot. Han har havt Navn i hans Kunst, og Kiendere, saavelsom hans Landsmænd sætte

Pris paa hans Arbeider. Joh. Musculus Hofpræst hos Dronning Sophia Amalia, stukket i stor Folio af Hubert Schaten, er malet af ham ad vivum 1689. Ved en Auktion paa Christiansborg Slot 1783, solgtes et Stykke af denne Mester, forestillende Christus ved Jacobs Brønden.

William Wilken Ribolt, Portrait- og Historiemaler. Han har malet adskillige Portraiter, saavel af den kongelige Familie, som andre. Hvor, og naar han er fød, vides ei, han har 1694 malet Christen Scheel, som er stukken i Kobber af Hubert Schaten, desuden Mogens Scheel, stukket af Andreas Reinhard 1699, og Felix Christopher Menzer, tydsk præst i Kiøbenhavn 1711, stukket ligeledes af Reinhard. Han malede temmelig vel, havde levende Farver. Han har ogsaa malet Landskaber med Nymphebade, samt den kongelige Familie siddende til Bords.

Peter Rublagh, Kontrafeyer. Om ham haves Kongens Brev til Meyercrone i Paris af 13de Novbr. 1683, hvori han befaler at give ham ald muelig Hielp paa hans udenlands Reise. Kong Christian den femtes, saavelsom Dronning Charlotte Amalies Portraiter, malede af ham, vare paa Grev Christian Daneskiolds Auction 1731, ligesom ogsaa et Bataillestykke paa Rosenborg Slot.

Thomas Gelton, Maler. Om ham og hans Levnets Omstændigheder vides saare lidet. Han malede saa nøiagtig i Poelenburgs Maneer, at man maa være en øvet Kiender, for at bedømme dem. Han har ogsaa malet i Gerhard Dovs Maneer, jeg har seet et Stykke af ham, som naar Geltons Navn ei stod derpaa, sikkrere vilde gaae for en Gerhard Dov, end saa mange andre Arbeider, man piner ind under dette Navn. Han har opholdt sig hos Gyldenløve her i Kiøbenhavn. Dronning Eleonores Portrait i den kongelige Malerie-Samling er af ham.

von Behn, Miniaturmaler fra Norge, han var 1684 i Tieneste hos Dronning Ulricha Eleonora i Sverrige, men tog efter hendes Død Tieneste hos Kong August af Polen.

Jurian Owens, Portrait- og Historiemaler. Han var fød i Tønningen 1600 (a), hvor hans Fader var Raadmand. Formedelst Krigsuroelighederne drog han 1657 til Amsterdam, hvor han vandt Borgerret. Hertug Christian Albrecht til Holsteen Gottorp, kaldte ham 1633 til sin Hofmaler, og man finder paa Slottet i Sles-

(a) Paa et af ham malet Portrait, hvori han har forestilt sig selv, staaer Jurian Owens 1666, anno ætatis 66, som altsaa maae være hans sande Fødselsaar, der forhen af saa mange er urigtigen angivet.

vig gode historiske Arbeider af ham. Han boede siden i Fridriksstad, hvor han døde 1678. Han var en god Tegner, anordnede alting vel, var en naturlig Maler og en behagelig Kolorist (a).

Victor Honorat Jansen, Maler. Han var fød i Brussel 1664. Lærling af Wolders, opholdt sig ved det hertugelige Hof i Holsteen i fire Aar, og gik derpaa med Hertugens Understøttelse til Italien, derfra til Vien, hvor han blev keiserlig Hofmaler, han døde i Brussel 1739.

Ludevig Weyant, Maler, fød i Sverrige, studerede i Italien, men levede siden ved det holsteen-gottorpske Hof. Han var en god Historie- og Portraitmaler, havde en skiøn og naturlig Colorit. 1680 og 1690 har Gole og Munnikhusen stukket i Kobber efter hans Malerier.

Johan Eyerschöttel, Portraitmaler. Han boede i Husum, og var Henrich Krocks Læremester. Han var i Særdeleshed bekiendt for sine Ansigts-Stykker. Man kiender ei nu noget af hans Arbeider, som vel ei har været saa fortrinlige, da de ellers i Samlinger havde været opbevarede.

Johan Jepsen, Andreas Quant, og Anton Steenwinkel, Malere i denne

(a) Verzeichniss der Gemähldesamlung des Advokaten Schmidt in Kiel. p. 145.

Periode. Den første har malet Christen Scheel stukken i Kobber af P. von Gunst, og Friderik Brandt, Præst i Nyekiøbing 1683, stukket i Kobber af Hubert Schaten. Den anden har malet Wigand Michelbecher, Gertrud Iserberg og Henrich Schup, Kiøbmand i Kiøbenhavn død 1690, alle stukne af Hubert Schaten. Den tredie har malet Elisabeth Schæffer død 1690, ogsaa stukket af Hubert Schaten, og et Karneval, som hænger paa Rosenborg Slot.

Nicolaus Gasner, Landskabsmaler i Miniatur. Han var fra Frankfurt am Mayn. Han arbeidede for Hofferne i Kiøbenhavn, Dresden og Kassel. Han levede i hans Fædreneland 1670 (a).

Adrian Foly, Historiemaler i Kiøbenhavn. Han nævnes af Houbraken Tom. 2. p. 344. No. 64, men naar han har været til, mældes ei et Ord om, sandsynlig har det været mod Enden af det syttende Aarhundrede (b).

Gerhard Edema, Landskabsmaler fra Friesland, fød 1652, Lærling af Aldert von Ewerdingen. Han kom 1670 til England, men gik efter nogen Tid derfra til Norge, formo-

(a) Sandrart Tom. 2. p. 81.

(b) Fueslis algemeine Kunstler-Lexicon p. 244 og 245.

dentlig giort opmærksom paa dette Riges maleriske Natur-Scener af hans Læremester. Her malte han Partier af den vilde og rædsomme Natur, og vidste fortreffeligen at forestille raae Klippemasser, øde Egne og styrtende Vandfald. Han døde i Richmond 1700.

Johan Glauber, Landskabsmaler. Han var fød i Utrecht 1646, død i Breslau 1703. Han kom efter Gyldenløves Anmodning til Kiøbenhavn, opholdt sig her nogen Tid og malede adskillige Landskaber, men, uagtet han blev formaaet, at nedsætte sig her, afslog han dog Tilbudet, om dertil bevæget af Climatet eller andre Aarsager, er ei bekiendt. Af ham haves adskillige smukke Landskaber her i Kiøbenhavn, saavel i den kongelige Maleriesamling, som i andre private, og han er en Maler af megen Rang i dette Fag.

Michel von Hawen, Portraitmaler. Han var en Søn af Salomon von Hawen i Bergen, som forhen er omtalt, og en Broder til Bygmesteren Lambert von Hawen. Kong Christian den 4de lod ham med sin Broder reise udenlands efter deres Faders Død. Han blev confirmeret som kongelig Mathematicus og Kontrafeyer paa Sorø 1671, hvor han fra 1664 havde havt dette Embede, som bestod i at lære Ungdommen at tegne og ridse. Hans Arbeider ere ubekiendte.

Han døde omsidder som Slotsforvalter paa Fridriksborg Slot.

Sophie Hedevig, Prindsesse. Datter af Kong Christian den femte og Charlotte Amalie. Hun malede smaa Blomsterstykker, Landskaber og Portraiter, men alt i Vandfarve. Hendes Stykker udviser vel Flid, men er ingen Kunstprodukter.

Bendix Grotschilling, den Yngre, Maler, fød 1655, lærte Malerkunsten, og reiste derpaa til Frankerige og Italien. Han har efter hans Hiemkomst, malet Kong Christian den Femte til Hest i Apartement Sahlen. Endel Tapeter paa Rosenborg ere ogsaa forfærdigede efter hans Malerier, og et optisk Stykke, forestillende Kongerne af af den oldenborgske Stamme og Kong Christian den femtes Portrait i Midten af samme, er af ham. Han døde, som kongelig Kunstkammer-Forvalter 1707.

Carl Müller, en Miniaturmaler i Kiøbenhavn paa denne Tid, som havde lært hos en ved Navn Salomon.

F. G. von Bracht. Han har malet 1698 Landskabsstykker med Dyr i.

Caspar Antonius de Bois-Clair. Han var fød i Lyon og først Jesuit, derefter reformeert, og kom til Kiøbenhavn 1690, hvor han kort efter antog den lutherske Religion. Han blev

derpaa fransk Hof-Prædikant. Hvor han efter Kongens Død 1699 er bleven af, er ubekiendt. Der troes at han atter er gaaet over til den romerske Kirke. Han var vel øvet i Tegnekunsten, og har malet adskilligt under sit Ophold i Kiøbenhavn, hvoraf endeel saaes paa Rosenborg Slot.

Morten Brasch, Maler, han har malet 1686 i Kiøbenhavn Kong Christian den Vtes Brystbillede, omgiven med et Træk, hvori Kongens Symbolum og andre Zirater i Patent Folio. Samme er stukket i Kobber af Pieter von Harlem.

von der Eichen. Saaledes var den Mesters Navn som forfærdigede de med Guld og Sølv indvævede Tapeter, der 1677 fabrikeredes i Kiøge, og som forestille Krigs Begivenheder, som ere indtrufne, saavel til Lands, som Søes, i Kong Christian den 5tes Tid. Samme sees endnu i den store Sahl paa Rosenborg Slot. Som det lader til, har Tapetfabriker bestandig været i Gang her i Landet, lige fra Kong Friderik den 2dens Tid, da han forskrev herind Hans Kniper til sammes Forfærdigelse. Under Christian den 4de og Friderich den 3die, var Carl von Mander, Abraham Wugters, og under Christian 5te Bendix Grotschilling dem, som gave Desseins og giorde Cartons dertil. De Krige Landet nu og da geraadede i, standsede vel

disse Fabrikkers Drift, men omsider gik de gandske under, deels ved tiaars Krigen, deels formedelst de Omkostninger de medtoge, deels endnu mere fortrængtes de af de nyere udenlandske Paafund, og her indførte Moder, i at betrække Værelser, som tilsidst endtes i de urimeligste Arabesker, og spraglede og gloende Papirer. Dog viser sig endnu et Glimt af vævede Tapeter endog under Christian den 6te; thi et Stykke med nogle Figurer i Legems Størrelse, og i en kraftig Stiil, er inskriberet: Fait par Leger á Copenhague 1736, samme sees paa det kongelige Kunstkammer. Imidlertid fortsættes Tapet-Fabrikerne endnu i Frankerige, og ere der i fuld Gang, som nok videre vil udbrede sig i Europa.

Lambert von Hawen, Bygmester og Maler. Han var fød i Bergen i Norge 1630, og havde et godt Genie til Maler- og Bygnings-Kunst. Efter hans Faders Salomon von Hawens Død, reiste han udenlands paa Kong Christian den 4des Bekostning til Italien. Han blev 1671 af Kong Christian den 5te beskikket til General-Bygmester, samt Inspektør over Piktura, Sculptura, og alle dertil hørende Kunster, i Følge hans Bestalnings Indhold, med 1500 aarlig Gage. Han forestod Bygningen for Frelseres Kirke paa Christianshavn, som blev begyndt 1682 og fuldendt 1695. Kir-

ken er frie, lys, og smuk, og Forbindingen i dets Tagværk, skal være et Mesterstykke. Det smukke og sieldne Spir paasattes Kirken seenere af Thura. Han døde 1695.

Abraham Cæsar l'Amoureux, Billedhugger, fød i Lyon 1664, druknede i Saone Floden i hans bedste Aar, han lærte hos hans Fader og Nicolaus Custoux. I Lyon sees adskilligt af hans Arbeider i Kirkerne. Han blev kaldet til Kiøbenhavn, formodentlig efter Gyldenløwes Anbefaling, for at forfærdige og støbe Kong Christian den 5tes Statue til Hest, af Blye bronzeret, hvilket Arbeide han udførte i Aarene 1681 — 1688. Tegning og Modellering er maadelig, Hovedet paa Kongen synker stedse forover, som nok kommer af, at Blyet i de svagere Dele i Halsen, giver efter for det tungere Hoved. Overalt synes Blye ei at være et hensigtsmæssigt Metal til et saadant Arbeide. Statuen staaer paa et Steen-Postement. Under Hesten ligger Misundelsens Emblem, som nedtrædes af den, og paa Siderne af Fodstykket sidde Viisdom, som Minerva, Tapperhed, som Herkules, Ædelmod, som Alexander, og Æren, som et Sindbillede, der bærer en Pyramide. Statuen staaer paa Kongens Nyetorv i Kiøbenhavn. Den sattes denne Konge for den danske og norske Lovs Udgivelse,

hvorved Rigerne Danmark og Norge nu i meere end et Aarhundrede ere bestyrede.

Thomas Quellinus, Billedhugger fra Antverpen, har ved Slutningen af det syttende Aarhundrede arbeidet her i Landet, ligesom hans Fader og Farfader forhen har leveret Epitaphier, Statuer og Basreliefs her ind til Danmark. Han har strax i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede udarbeidet Marcus Gioes Monument i Herlufholms Kirke, og Baron Constantin Marselius Monument i Aarhuus Domkirke, som ere rige og kostbare Sammensætninger. Monumentet over Søe-Helten Cort Adeler i Frue Kirke i Kiøbenhavn, af sammensat italiensk og brabandsk Marmor, er af ham, men Ildebrandene 1728 og 1807 har mangfoldig fordærvet det, ligesom det og efter den første af disse, var urigtigen sammenføiet. Fama kroner en liggende Figur, og ved Enderne af Sarkophagen staaer tvende lænkebundne Tyrker, hvoraf den ene er en god akademisk Figur. Monumentet over Feltmarskal Axel Urup, bag samme Kirkes Alter, troes ogsaa at være af ham, ligesom og Epitaphiet over General Schack i Runde-Kirkes Khor, men de ere fordærvede ved Ildebranden 1728.

Kei Gabriel Cibber, Billedhugger og Arkitekt, fød i Flensborg 1630, død i London

1700. Formedelst de Talenter han viiste for de tegnende Kunster, blev han paa Kongen af Danmarks Bekostning sendt til Italien, for at studere i Rom. Derfra reiste han til England, og arbeidede der for John Stone, ikke længe for Restaurationen. Af hvad Aarsag han ei betalte Fædrelandet dets retmæssige Giæld, der havde anvendt Bekostninger paa hans Dannelse, og vendte hid tilbage, for her at arbeide, vides ikke, formodentlig har Lambert von Hawen staaet ham i Veien. Til hans bedste Arbeide i England regner man Billedstøtterne, Melankolie og Galskab over Indgangen til Bedlam, som alle Reisende rose meget, de tvende Basreliefs paa Monumentet, en Spring-Brønd i Soho-svarre, og en skiøn Vase i Hamtoncourt. Han forfærdigede de fleeste Statuer af Kongerne, ved den kongelige Bank, og Kong Karls og Sir Thomas Greshams, paa den nær ved liggende Plads. For Hertugen af Devonshire giorde han tvende prægtige Sphinxer, og en Neptun, som man finder i Chatswort, han var og Arkitekt, han byggede den danske Kirke i London fra 1692 til 1696, hvor han ligger begraven, men hans Børn have ei opsat noget Gravminde over ham.

Paa et Monument han selv har sat over hans afdøde Kone 1697 kalder han sig, olim

Frederici III Regis Daniæ et Norvegiæ, postea Caroli II, et nunc demum Gulielmi III Regum Magnæ Britanniæ Statuarius. Hans Portrait, stukket i Kobber findes i George Virtuès Anecdotes of Painting in England digested and published by Horace Walpole. Vol. 3. p. 80. Han efterlod flere Børn, hvoriblandt en Søn, den berømte Hof-Poet Colley Cibber, Poet: Laureat.

Hubert Schaten, Kobberstikker. Han graverede fra 1675 til 1692 mangfoldige Portraiter, saavel kongelige, adelige, som andre anseete Personer, efter Abraham Wugters, Jacob d'Agar, Lambert von Hawen, Henrich Ditmarsen, Willem Wilken Ribolt, Anton Steenwinkel, J. Jepsen, Andreas Quant, Jacob Koning. Han stak i en reen Maneer, og udarbeidede hans Stykker med Flid.

Halvor Fahne eller Fanden(a). Billedskiærer. En Bonde i Norge. Han forfærdigede uden nogen Anførsel og af eget Genie, Drikkekar, Skaale, og Bøsseskæfter af Ahorntræe, hvori han med en Kniv skar ualmindeligen skiønne Figurer, hvoraf der findes paa det kongelige

(a) Jacobæi Musæum regium, pag. 46.

Kunstkammer i Kiøbenhavn. Han efterlod Sønner, som han havde oplært i samme Kunst.

Louis de Chomond Boudan, Kobberstikker, formodentlig en ved det nantiske Edikts Ophævelse, fordreven Hugenot, har graveret Kong Friderich den 2dens Salving, og Akten hvor han slaaer Riddere, dette er undertegnet med hans Navn, à Østerrisør i Norge, hvor han formodentlig har opholdt sig, desuden har han leveret Kong Christian den 3dies Syn, og et allegorisk Stykke til Kong Christian den 5tes Fødselsdag 1685.

Johan Husman, Kobberstikker, har stukket en stor Deel Kobbere til Resenii Atlas, som blev fuldført 1677, indeholdende Grundtegninger og Prospekter af danske Stæder, desforuden Slaget i Kiøgebugt, og nogle Stæder i Sverrige.

William von der Laegh, Kobberstikker, har efter Lambert von Hawen stukket 1674 i Kiøbenhavn, Kong Christian den 5te i Salvingsdragt i Fol. paa Abraham Vugters Forlag.

Michel Christophori Raun, Præst til Gudmantorp i Skaane, har 1680 udgivet Virgilii Georgica paa danske Riim i Oktav med fem Kobbere, under Titel-Kobberet staaet M. Raun sculp.

Johan Erichsonig, S. S. Theologiæ studiosus, har stukket Kobberne til Jacobæi Musæum regium, og fortiener at nævnes med Berømmelse, da de for en Dilettant ere ret gode, ligesom han ogsaa besad en sindrig Opfindelses-Kraft, i at anbringe og indslynge adskillige af Kunstkammerets Sager, og Kongens og Dronningens Navne i hans Intial-Bogstaver og culs de Lamper, i de Kobberstik, han forfærdigede til fornævnte Værk.

Johan Fridlein. Han har fra 1692 til 1705, stukket adskillige Portraiter.

Caspar Ens, den samme, som har udgivet Res danicæ sub Friderico 2do, har stukket Kobberne 1680 til Resens Friderich den 2dens Krønike, men i en svag Maneer.

Friderich Ernst Wedel, har stukket den Mængde Kobbere, som findes i Tänzeri Jagtbuch, som udkom i Kiøbenhavn 1682 til 1689 i Folio, men ere slette.

Gerhard Valk, Kobberstikker fra Holland, har i Aaret 1685 stukket Baron Jens Juels Portrait, ligeledes Marcus Gioes, og Biskop Kingos, alle fortreffelige og smukke.

Lorens Salm. Han har graveret i Aarene 1676 til 1680 Jægermester Hahns og

Sophie Rosenkrandses Portraiter i Patent Folio, samt Christianstads Erobring.

Lucas Veselin. Formodentlig fra Rostok, han har i Kiøbenhavn 1606 udgivet en Trigonometria curiosa stor 80 Sider i 8vo. literis Joh. Jac. Bornheinrich. Paa de til Bogen hørende Kobbere staaer Aut. sc. (Autor sculpsit).

Johan Strauss, Kobberstikker. Han arbeidede i Kiel, og har stukket: Joh. Adolph Kielman a Kielmanseck i stor Folio, efter Owens Malerie.

Conrad Woumans, Kobberstikker. Formodentlig en fød Hollænder, han stak adskillige Portraiter af danske berømte Mænd, henved Slutningen af det 17de Aarhundrede.

Mynten fremstod under denne Konge i fornyet Glands, hvortil saavel det rige Udbytte Kongsberg Sølværk i Norge gav, som ogsaa berømte Stempelskiærere biedrog mangfoldig. Gyldenløve gav disse bestandig nok at bestille; thi ingen Geburtsdag indtraf ved Hoffet, det maatte være nok saa lille en Prinds eller Prindsesses, ingen Hændelse i nogen af Rigets Provindser, uden en Medaille, eller Jetton prægedes i samme Anledning, og i denne Henseende var man uudtømmelig paa Ideer og Indfald, som noksom kan sees i Kong Christian den femtes Mynter, da der

nesten ingen anden muelig Maade kan tænkes, end man jo treffer i de utallige Forandringer Christian den Femtes Navne-Chiffer er omsat udi.

Anton Meybusk, Medalliør, fød i Tydskland, begyndte at vise sig i Stokholm 1675, hvor han skar nogle Stempler til Medallier over Carl den Ellevte, men som kun vise Begynderen. Omtrent 1687 begav han sig paa Reiser, kom til Paris, hvor han traf Arbeide, Opmuntring og følgeværdige Mønstre i Roettieri og Mauger, som den Gang vare berømte. Efterat han havde opholdt sig her i 8te Aar, forbedret sig i sin Kunst, og udarbeidet endeel Medallier for Ludvig den 14de og andre, begav han sig til Norden, og kom 1690 til Danmark, hvor han nedsatte sig, og blev antagen, som kongelig Medalliør. I Aaret 1693 foretog Kongen sig en alvorlig Forandring og Forbedring med Mynten, hvortil Meybusk var meget behielpelig, han indgav nye Modeller, skar smukke Stempler, og fik en nye finere Mynt-Fod indrettet. De fleste af Kong Christian den 5tes talrige Medallier, ere forfærdigede af denne Kunstner, og vidne om hans Duelighed og Arbeidsomhed. Omtrent 1701 maae han være død her i Landet; thi efter denne Tid finder man intet Arbeide af ham. Med hans Ideer og Tegninger er man ei altid saa aldeles vel til-

freds, men Tidsaanden, og den i samme herskende Smag, undskylder ham, ei heller ere hans Medallier saa bløde udarbeidede, som Hedlingers eller Arbiens, især Haarene, som han ei forstod at slibe, men skar med Gravstikken.

Christopher Schneider, Medalliør, han har forfærdiget Stemplerne til den store Medallie paa Slaget i Kiøgebugt 1ste Juli 1677., som i Guld vejer over 300 Species Dukater, og er den næst største, som er til. Hans Arbeide røber Flid, men mangler Smag, han har ligeledes graveret den store Medallie over Admiral Niels Juel.

Arfvid Karlsteen, Medalliør. Han var fød 1647 i Karlskoga i Sverrige, gik 1668 paa Reiser, og arbeidede en temmelig Tid i Paris, og siden i London under Johan Rottier. Han blev kaldet til Dresden og Berlin, men da Fædrenelandet fordrede ham hiem, foretrak han dette, og blev han 1692 optaget i Adelstanden. Han forfærdigede en Mængde Medallier, ei alene for Sverrige, men og for Danmark, Brunsvig og Holsteen. I Lighed var Karlsteen meget lykkelig. Han malede ogsaa i Miniatur, og punkterede Portraiter i Staal. Han døde i Stokholm 1718 (a).

(a) Fuesli algemeines Kunstler = Lexicon p. 309.

Bartholomæus Meyer, Stempelskiærer, han arbeidede 1680 i Kiøbenhavn, men hans Arbeider har intet fortrinligt.

von Falkenstein. En ved det danske Hof værende Cavaller, af hvem Medalliøren Karlsteen skal have lært, at først skiære Medallierne ophøiede i Staal, og siden at at trykke dem i det til Prægningen nødvendige Stempel. Skulde vel denne være den Thomas Walgenstein, som havde forfærdiget en meget kunstig Laterna Magica, hvori han foreviste adskillige Billeder for Kong Friderik den 3die, som Jacobæus omtaler i Musæo regio p. 67?

En Deel andre Stempelskiærere og Myntmestere levede og arbeidede under denne Konges Regiering. Joh. Woltrek, Christian Winneche, Gotfried Seseman, Henning Christopher Meyer, L. Smelzing, G. W. Lode, og have leveret større og mindre Medallier, eller gangbare Mynter.

Friderich den 4de
Konge 1699, død 1730.

Maaskee iblandt alle de danske Konger af det oldenborgske Huus, ingen har havt saa fin en Følelse for Kunsterne, og deres Frembringelser, som denne Konge, hvortil hans tvende Reiser til Italien saa meget biedrog. Paa hans Reiser derhen kiøbte han adskillige Kunst-Sager, og det for betydelige Summer, som hans egenhændige Antegnelser i hans Lomme-Almanak af Aar 1709 udviser (a). I de fornemste Italiens Stæder Flo-

(a) Die 20 Plaffons sind vor 4000 Rdlr. veraccordirt.

Febr. 1. Von Nurnberg 2 große Schildereien vor 600 Gülden.

5. Noch 4 gemælbte in Inspruch copiren laßen.

6. Zu Augspurg 6 Schildereien gekauft.

7. Zu Ala 3 Posten von Venedig habe ich einen großen Marbern-Schorstein bestelt welcher in loco nur kostet 85 Gulden, ich habe auch zu 4 Thuren Architraven von selben ahrt Marber bestilt 4 Ellen hoch 2 Ell. breit.

April Annoch habe in Florents gekauft 4 Statuen. Erstlich den Hercules über Lebens größe sehr Wohlgemacht, hernach die Diana und die Venus meistens Lebens größe und ein klein Kind so ein Lam unter den Arm hat sehr Wohl

renz, Pisa, Rom, Venedig, talte han ofte med Kunstnerne, besøgte dem paa deres Værkstæder, var Vidne til, at Landets Fyrster yndede, opmuntrede, beskyttede dem, og bestilte Arbeider hos dem. Ved sin Hiemreise førte han adskillige Kunst-Sager med sig, han foreslog berømte Malere, iblandt andre Alexander Gherardini, at reise med til Kiøbenhavn, men de afslog Tilbudet, formodentlig af Frygt for Nordens Climat, og endskiønt mere end ti Aar af hans tredive Aars Re-

gemacht. selbe 4 Pieces vohr 1000 Piastre gekauft und bezalt, der Cardinal hat mir 4 gegehmæhlde von Rubens verehrt.

Zu Pisa habe ich auch 4 Gemehlte vohr eine Repetiruhr gehandlet. Zu Florents habe ich noch 6 Gemehlde gekaust zu ein Kabinet und noch 2 gantz große Gemehlde mit Posturen. Zu Lievorno habe ich 12 Keiser Busten und die Lairesse vohr 100 Pistolen gekauft mit Joseph.

Mai. Zu Augsburg habe gekauft

1 Stücke von Bassano vohr 170 G.
3 Große Stücke annoch vohr 1000 G.
12 Stücke von Batailen und was sonsten im Kriege vorfelt.
2 Hollendische Tablos.
2 Andere von eine andern Art.
2 Andern mit Posturen
1 Alten Kopf.
1 Noch ein Stück so mit in Kaufe, vor diese 20 besten Stücke habe 1400 Gulden bezahlt.
1 Stücke von Miris annoch

giering gik hen i Uenigheder og Krig med udenlandske Magter, og mange Landeplager, Pest, Ildebrand og Oversvømmelse forbittrede samme, opofrede han dog, de fra Regierings-Sager ledige Timer til Kunsternes Nydelse. Hans Hjerte var aabent for øm Kiærlighed, Venskab og blide Følelser, ingen Under derfor, at han var Kunsternes Beskytter, og at han yndede deres Frembringelser. Slottet Fridriksberg en god Fier-

2 Stücke von Kreutern von einen Kammerdiener beim Bischoff (a).
1 Stück annoch von allerlei Fogeln so in der Welt von selben Kammerdiener.
Zu Nurnberg habe ich gekauft
9 Große Tablos von Bassano.
1 Kleine Tablo annoch von Bassano.
1 Kleine Tablo annoch von Bassano
1 Gute Copie auch von Bassano mit sehr vielen Figuren darauf.
1 Tablo so der Denner hat pressentiret, ist aber nur eine Copie.
2 Kleine Tablos mit Philen Figuren auch wohl gemacht.
1 Tablo worauf eine nachene frauens Person gemahlt in Nurnberg.
Diese 15 Zufohr specificirte vohr 1400 Rthr. gekauft.

(a) Denne Mester var Carl Wilhelm Hamilton, Kammertiener og Kabinetmaler hos Biskoppen af Augsburg, men Stykkerne ere nu solgte, og hænge hos en privat Eier i Kiøbenhavn.

dingvei vesten for Kiøbenhavn, blev bygt af ham paa den store, skiønne og høie Banke, forhen kaldet Tulleshøi, som Naturen her har dannet. Bygningen er i en meget reen italiensk Smag, og hører til de smukkeste Bygninger, baade i, og rundt om Kiøbenhavn. Dens Anlæg røber noksom, at dets Bygherre havde seet og faaet Smag for de skiønne italienske Bygninger, men af hvilken Mester han har benyttet sig til dette Arbeide, er ei bekjendt, muelig Kongen har bragt Tegningen med fra Italien, og ladet det opføre af duelige Murmestere efter samme. Hans Wiedewelt, en Farfader af den bekiendte Billedhugger Wiedewelt nævnes som Med-Entrepreneur ved Opførelsen deraf, muelig, at Pelli, som byggede Land-Kadet-Akademiet kan have havt Deel deri (a). Det er i alle Henseender saavel til dets overordentlige skiønne Beliggenhed, som dets regelmæssige rene Bygningsmaade, et sandt kongeligt Opholdssted, kan stride om Rangen med de allermest berømte kongelige Slotte i Europa, ligesom og

(a) I et Manuskript under Titel: Anmærkninger for saavit Forfatteren kunde være tilladt, at maatte vide, og endeel selv seet, og vedværet fra Anno 1699 til 1730 Aars Udgang, staaer: "Anno 1704 Opera-Huset blev anlagt, hvor nu Søe- og Land-Kadet-Akademiet, alt af Pelli bygt".

dets smukke Have, er en af Kiøbenhavnernes meest søgte og fornøieligste Lystpromenade, det Reisebeskrivere, der ellers have fundet meget at dadle andre Steder, alle enstemmigen rose. Adskillige Reisende, det nøie have kiendt til Florenz og Omegn, have bemærket, at Udsigten fra Altanen mod Haven, og ud over samme i Landet, skal have overmaade megen Lighed med en Udsigt ved Florenz fra Pallai Pitti. Fredensborg Slots Bygning begyndtes ogsaa af denne Konge som Kronprinds, paa et Sted, hvor forhen en liden Landsbye Østrup kaldet, havde lagt, men formedelst Krigen, og andre indtrufne Omstændigheder, gik Bygningen langsomt frem, og kom ei saavidt at den kunde kaldes et Slot, førend just henved Freden 1720, da det i den Anledning kaldtes Fredensborg, hvilken Fred medbragte Danmark 67 Aar, henbragte i fuldkommen Fred og Roe. Slottet er anlagt i Form af et Parallelogram. En stor Sahl gaaer igiennem alle Etager i Høiden, som kun har sin Lysning igiennem Kuppelens Lucarner; et Gallerie gaaer rundt om den i 2den Etage. Indfatningen om de fire store Dørre, ere af italiensk Marmor, foræret Kongen af Johannes Gasto, Storhertug af Toskana. Sahlen er dekoreret med historiske Stykker af Krock, Mandelberg, Abildgaard og Ryde. Hele Bygningen

bestaaer af en Middelbygning med tvende Fløje, som er bedækket med en Kuppel, hvor fire Skorstene, i Form af Taarne ere opførte. Det er ubegribeligt, hvorledes Kongen, der lod bygge Fridriksberg Slot og flere Bygninger i saa reen en Smag, kunde taale at see en saadan Anordning. I Alleerne i Haven, ere Grupper af Figurer, deels af Widewelt selv, deels giørte under hans Tilsyn og Bestyrelse, Eneas og Anchises, Paris og Helena, Zephyr og Flora, Perseus og Andromache. Fredens Billede af hvid italiensk Marmor, giort i Florenz, staaer i en Fontaine midt i Forgaarden. Slottets Beliggende er ellers ret skiøn, i en romantisk Egn nær ved Esrum Søe; nogle af Værelserne ere prydede med et særdeles udsøgt Antal Malerier af de beste nederlandske og hollandske Mestere, hvoraf den allerstørste Deel fortiente Sted i den kongelige Malerie-Samling i Kiøbenhavn, til Beskuelse og Belærelse for unge Kunstnere i dette Fag.

Johann Salomon Wahl, Portraitmaler, fød i Meissen 1689, død i Kiøbenhavn. Han lærte i Leipzig hos David Høyer. Han var en god Maler, og arbeidede i Dresden, Hamborg og Rostok. Kongen kaldte ham 1719 til Danmark, og giorde ham til Hofmaler. Han blev 1744 Medlem af Academiet i Florenz. For-

uden Portraiter af den kongelige Familie, har man den gamle Nordmand Drakenbergs og Hofnarren Otto Kühls Portraiter i den kongelige Maleriesamling af ham. Kong Christian den 6te giorde ham 1737 til kongelig Kunstkammer-Forvalter.

Nicolaj Wichman, Portraitmaler, hvor han er fød, er ikke bekiendt, men at han har havt Fortieneste og været duelig i hans Kunst, beviser, at han har malet Ansigtet paa et Stykke, forestillende Kong Friderik den 4de i Livsstørrelse, som Krock fuldførte det øvrige paa; han har desuden malet den første danske Præst i London M. Iwer Brinch, som Andreas Reinhart har stukket i Kobber 1726.

Henrick Krock (a), Historiemaler, fød i Flensborg 1671, død i Kiøbenhavn 1738. Han var Lærling af den for sine Ansigter bekiendte Eyerschiøttel i Husum; da han var 17ten Aar drog han til Kiøbenhavn, for videre at dyrke Kunsten, og efterat han her havde opholdt sig i 4re Aar, blev han 1693 anbefalet til Ulrich Christian Gyldenløwe, som da agtede at reise udenlands. Han tog ham med sig til Rom, og flere Steder.

(a) Hans udførlige Liv og Levnet læses i danske Magazin Tom. 3. p. 142 et seq.

Han forblev i Italien efter Gyldenløwe, og da han derefter kom hiem, anbefalede denne Herre ham til Kong Friderik den 4de. Kongen lod ham reise paa nye til Italien og Frankerig, hvortil han fik en aarlig Pension. Efter Hiemkomsten til Fædrenelandet, forfærdigede han for Kongen et stort Loft-Stykke, til Fridriksberg Slot, forestillende Neptunus og Galathea. Hs. Majestæt lod ham tredie Gang reise til Italien og Frankerige, og var han borte paa disse Reiser i elleve Aar, han kom hiem igien 1705 eller 1706. Efter denne Tid blev han utrættelig ved at arbeide, og forfærdigede saavel for Kongen, som andre, historiske Stykker. Der er ikke noget af de kongelige Slotte, uden han rigelig har forsynet dem med sit Arbeide, og det lader til, som han paa Christiansborg, Friderikshorg og Hirsholms Slotte har været saa overvældet med samme, at han baade alt for hurtig, har henkastet sine Malerier paa Lærredet, deels ei havt Tid nok til at udføre dem ret. Efter 3de Gange at have været i Italien, burde han have præsteret mere, saavel i Composition, Tegning, som forstandig Kolorit. Alle hans Malerier ere udmærkende kiendelige paa den prædominerende blaa ultramarin Farve, hvormed de ere opfyldte. Paa Herregaarden Sælsøe i Sælland, hvor han for Geheimeraad Plessen har

malet en stor Sahl i Aarene 1730 og 1731 sees, efter mit Omdømme noget af det bedste, han har malet. Han har der forestilt det sabinske Jomfrue-Rov, og Historien om tvende Vestalinder, den ene som bærer Vand i et Sold, den anden, som holder et Klæde i Ilden, der dog ei bliver opbrændt, til Bevis paa deres Uskyldighed. I Platfonden forestilles Bachus og Ariadnes Bryllup, og i fire Dørstykker sees: 1) Apollo med de 9 Muser. 2) Apollo og Midas. 3) badende Nympher, som belures af Satyrer. 4) en Bacchusfest. De ere alle usædvanligen kraftige malede, men overlæssede med hans favorit Blaafarve, saaledes findes i et af dem, blaa Luft, blaat Landskab, flere blaa Gevandter, og blaa Vinger paa Englene. Hans røde Gevandter i de sabinske Jomfruers Rov ere malede med en Farve, som efterskimler i Skyggefolderne, ligesom der sees i nogle af Raphael Mengs Arbeider, der maae have brugt samme (Umbra) Farve. Alt for haardt udlader Ramdohr (a) sig om ham, naar han siger: "at han har været den flittigste Haandværker, der nogensinde har ført Penselen, at han fornemmelig havde dannet sig efter Carlo Maratti, men ogsaa for

(a) Ramdohrs Reise nach Dännemark. Hannover 1792. p. 106.

det øvrige studeret meget efter Cignani, Sacchi og Loth, derved lært sig et Alphabet udenad af Figurer, hvilke han med megen Færdighed satte hen paa en Flade. I nogen Frastand see disse Ting ud til noget, men beseet i Nærheden, bliver det til Smørerie". Denne hans Dom er ligesaa ubillig, som Krocks Lovtaler igien paa den anden Side, i det danske Magazin, gaaer over til det modsatte, ved alt for ublue at berømme ham. Begge disse Herrer have spadseret Sandheden aldeles forbi, da den uden Tvivl, som i de fleste andre Tilfælde af dette Slags, ligger midt imellem.

Benedict Coiffre, Historiemaler, fød i Frankerige, har opholdt sig i Danmark fra 1709 til 1717. Han har malet Platfonds paa Fridriksberg Slot, og i en af disse skal Kongens første Frierie til Dronning Anna Sophia være forestilt. Hans Pensel var let, og i Førstningen maae hans Farver have været meget pikante, men hans Malerier have ei vel vedligeholdt sig, og han har for det øvrige ei hævet sig synderlig høit over Tapetmaleriet.

Balthazar Denner, Portraitmaler, fød i Altona 1685, hvor hans Fader var Prædikant ved en Menoniter Menighed, død i Rostok 1749. Han har malet Kong Friderik den 4de adskillige Gange i Aaret 1712, saavelsom Dronning Anne Sophie,

som derfor inviteredes til Husum. 1717 blev han atter kaldet til Husum og forfærdigede der mere end tyve Portraiter af denne Konge. Kongen tog ham med til Kiøbenhavn, hvor han forblev i 10 Maaneder, han vilde gierne havt ham til at fæste Boepæl her, men Denner undskyldte sig, og drog tilbage til hans Familie (a).

Ismael Mengs, Miniatur og Emallie-maler, Fader til den berømte Maler Anton Raphael Mengs, er fød i Kiøbenhavn 1690, hvor han var Lærling af Benedict Coiffre. Han giorde sig meget berømt i Miniatur- Pastel- og Emaille-Arbeider i Hamborg, Dresden og Rom. Han døde i Dresden 1764. Paa Statshauptmand Jürgensens Auktion i Kiøbenhavn, henved Slutningen af forrige Aarhundrede, solgtes Christus omgiven af hans Familie, i smaa Medaillons en émail paa Guldplader forfærdiget af denne Mester, som siden blev sendt til Frankerige.

Ziesenis, Maler, boede i Kiøbenhavn, og maae have hævet sig meget over almindeligt Malerie, da hans Søn Johan Georg Ziesenis, der blev en saa duelig Portrait-Maler, blev oplært hos hans Fader.

(a) Descamps Vie des Peintres. Tom. IV. p. 253 a 259.

Otto Willars, Maler, kaldes paa et latinsk Reisepas til Holland, som blev ham meddeelt 1702, pictor Regius.

J. Bøehme, Maler, levede 1704. Af ham haves Stilleben-Stykker, hvoraf et er i den kongelige Malerie-Samling, og er kommet herind fra Magnus Bergs Efterladenskab (a), men han maae staae dybt tilbage for Hollændernes Stykker i dette Fag.

N. Stibolt. Har malet Tordenskiolds Attaqve paa Strømstad og Gottenborg 1717, som ere stukne i Kobber af Gustav de Lode.

Johannes Hofman, Miniaturmaler. Saavel Kongens, som Dronningens Anne Sophias Portraiter, blev af denne Mester offereret Dronningen paa hendes Fødselsdag den 16de April 1726.

Johan Christopher Holtzbecher, fød 1700, kongelig Perspektivmaler og Forgylder.

Bendix Grotschilling, den yngste, Maler, fød 1686. Han forfærdigede et Stykke 1½ Al. i Længden og 1 Alen i Høiden, forestillende Kong Friderich den 4des Salving i Fridriksborg Slotskirke. Han døde som kongelig Kunstkammer-Forvalter 1737.

(a) Danske Magazin. Tom. I. p. 241.

Hans Brun, Studiosus Theologiæ og Kunst-Skildrer, har levet 1728 i Bergen. Han har der arbeidet i hans Kunst, hvoraf man endnu seer en Altertavle i en Kirke i denne Bye, som Sagen beretter skal være mesterlig udført, men han har glemt at sige os, hvad den forestiller.

Oluf Jůdichær, fød i Slangerup førend 1668, han var først Student, men døde som Admiral, og var en meget duelig og kyndig Bygmester i Søe-Etaten ved Holmen i Kiøbenhavn.

C. Marselius, Bygmester. Han har tegnet de fornemste Prospekter i Kongeriget Danmark, som Johan August Corvinus udgav 1728 paa 7 store Blade.

Diderik Gercken, Billedhugger. Han har forfærdiget de hvide Marmorkister med Emblemer, over Kong Friderich den 4de og Dronning Lovise, som staae bag Alteret i Roeskilde Domkirkes Chor. Thura nævner ham, som en af vore beste og dueligste Billedhuggere.

J. C. Sturmberg, Hofbilledhugger, var Simon Stanleys første Læremester, han levede og arbeidede i Kiøbenhavn under denne Konges Regiering, og formoder jeg, at de 4re Herkules Støtter, der staae paa Hiørnerne af Holmens Broe i Kbhavn., og bære Kong Friderik den 4des Navn i

Chiffre paa Fodstykkerne, maaskee kunde være af ham.

F. Ebisch, kongelig Billedhugger. Af ham haves Tegninger til Loftet i en Audience-Sahl, og et Spise-Gemak paa Kiøbenhavns Slot, som skulde udføres i Stukkatur-Arbeide, ligeledes af Dronningens Audienz- og Forgemak, til en Daab i Slotskirken, og et Orgel paa Fredensborg, disse Tegninger forvares i det kongelige Geheime-Arkiv. Han har desuden støbt en Herkules i Blye 1705.

Hans Wiedewelt, Bygmester, fød i Meissen 1646, kom 1670 til Kiøbenhavn, her var han med at opføre Landkadet Akademiet efter Pellis Tegning. Han opførte ogsaa det Thottiske Palais, den reformerte Kirke, samt var Medentrepreneur ved Fridriksberg Slots Opførelse. Han døde 1730.

Henrich Scheemacher, Billedhuger fra Antwerpen, hvor der sees fortreffelige Stykker af ham. Han stod i 3de Aar i Lære i Kiøbenhavn hos Billedhuggeren J. C. Sturmberg.

Førster, Arkitekt fra Holsteen, død 1747, har bygget Slottet Zarko-Selo for Catharina den 1ste i Rusland, men efter Reisendes Beretning,

skal det være af en plump Bygningsmaade (a). Hun lod det anlægge og bygge hemmelig, uden hendes Gemahls Forevidende, og da det var færdigt, overraskede hun ham ved et Besøg, un fik ham til at giøre i Egnen af samme. Halems Leben Peter des Grosen Tom. 2 p. 147.

Magnus Berg, Billedskiærer, fød i Norge 1666, han tiente først, som Tiener hos Gyldenløve, der blev opmærksom paa de smukke Figurer han skar paa hans Havekieppe. Han rekommanderede ham til Kong Christian den femte, som satte ham i Lære hos Peter Andersen, Hofskildrer i Fridriksborg. Her stod han sine Læreaar ud, reiste derpaa paa kongelig Bekostning til Italien. Efter hans Hiemkomst fik han den da

(a) Czarko-Selo est un palais imperial a vingt werstes environ de Petersbourg, Ce Palais est bati en brigues revêtues de plâtre, ou de Stuc blanc. J'l est d'une longeur disproportionée, et d'une architecture aussi lourde, que mal entendue. Les principaux pilastres, les ornemens de façade, les statues qui supportent la corniche, sont en bois, ainsi que celles, qui sont destinées a orner le toît: tout est doré, et de cette immense dorure il resulte un ensemble plus mat que Pompeux et du plus mauvais gout. Voyage philosophique, politique et literaire, fait en Russie pendant les années 1788 et 1789, traduit du hollandais par Chantreau. Tom. 2. p. 2 et 3.

afdøde Andersens Værelser paa Fridriksborg at beboe. Han reiste 1722 til Pyrmont for sin Sundhed, og var i Vien, Prag, Saxen, Hessen, Hannover og Nederlandene, paa denne Tour. Landgreven af Hessen tilbød ham Tieneste, men han foretrak Fædrenelandets. Da han nu kom tilbage, arbeidede han uafladelig paa Vaser, Urner, Portraiter, hvoriblandt udmærker sig Kongens Portrait omgiven med allegoriske Figurer, som staaer paa det kongelige Kunstkammer i Kiøbenhavn. Han malede ogsaa, men var herudi ei saa hældig. Han døde i Kiøbenhavn 1739 (a).

Carl Christian Reisen, fød 1680, Edelsteenskiærer, hans Fader var en Nordmand, fød i Trondhiem, Stempel- og Steenskiærer, som stod i Tieneste hos Kong Wilhelm den 3die, og gik over med ham til Engeland. Sønnen var da neppe 20 Aar gammel, men han gav de største Beviser paa hans beundringsværdige Talent til Steenskiærerkunsten. Han dannede sig fornemmelig efter de gamle Mestere, og kopierte med største Opmærksomhed de antike Gemmer i hans Velynders Grev Robert Oxfords Kabinet. Herved skaffede han sig

(a) Adskillige af hans Arbeider sees paa det kongelige Kunstkammer og hans udførlige Liv og Levnet læses i danske Magazin: Tom. 1. p. 226.

et stort Navn, og han blev overvældet af Bestillinger fra Danmark, Tyskland og Frankerig. Han samlede mange kostbare Kobberstykker og Tegninger, og var en Tid lang Direktør for et Liebhaver Akademie. Han døde 1725, 46 Aar gammel, til stor Tab for Kunsten.

Wilhelm Fridrich von Platen. Geheimeraad og Oberhofmarschal, har som General-Bygmester haft megen Andeel i de prægtige Bygninger, som under denne Konge ere opførte, hvoriblandt Landkadet-Akademiet, som 1704 byggedes, som og Staldmester Gaarden bag Christiansborg Slot.

Andreas Reinhard fra Holsteen, Kobberstikker, har fra 1699 til 1725 stukket adskilligt i Kobber. Blandt andet 1709 Dekorationerne omkring Texten, i den af Kong Friderik den 4de publicerede Kongelov, der indeholde adskillige Zirater af Dyr. Desuden har han graveret adskillige Portraiter.

Johan August Corvinus. En Kobberstikker fra Leipzig. Han har udgivet de seeværdigste Prospekter af Kongeriget Danmark efter C. Marselius Tegninger, paa syv store Blade 1728.

C. à Møinichen. Han har tegnet Løvværket og de Afbildninger af Dyr, som sees paa

de Kobberplader, som Reinhart har stukket i Kobber 1709 til Kongeloven.

Anton Norman, Medalliør, har 1702 skaaret en Medallie for Kong Friderik den 4de, men er maadeligt giort.

E. Lesle, Medalliør, har 1699 forfærdiget en Medallie til Kong Friderich den 4des Kroning, et maadeligt Stykke Arbeide.

Peter Berg, Medalliør, har under denne Konge arbeidet meget i hans Kunst fra 1701 til 1733, men han kan ikke regnes blandt de store Medalliører.

Michel August Røg, Medalliør, fød i Bergen, eller dens Omegn, gik i den latinske Skole i Bergen, hvorfra han 1702, tillige med Baron Holberg blev dimitteret. Efterat han var bleven Student ved Universitetet i Kiøbenhavn, skar han fra 1706 til 1708 nogle Medallier, som ere temmelig gode, og stak siden den skiønne Skrift, som sees i den prægtige Udgave af Kongeloven, som udkom 1709 in Folio; Holberg omtaler ham i sit Liv og Levnet, som illustris et scitissimus cælator apud nos — en berømt og kyndig Graveur hos os a). — De fandtes begge

(a) L. Holbergii opuscula quædam latina. Lipsiæ 1737. p. 76.

igien paa deres udenlands Reise i Paris, hvor Røg blev antagen, som kongelig Medalliør, efterat han der havde aflagt Prøver paa sin Duelighed i dette Fag. Han har i Paris 1715 skaaren en Medallie, til Regentens i Frankerige Philip Hertug af Orleans og hans Gemalindes Ære.

Wif, Medalliør fra Norge. Han arbeidede for Hoffet i Dresden, men han kom her i Trætte med sine Foresatte, hvorpaa han sneg sig hemmelig bort med sine Stempler, til alles Forundring. Han drog tilbage til sit Fædreneland Norge, har skaaren der 1723 en Medallie paa Kong Friderik den 5tes Fødsel, og er han død kort derefter.

G. W. Lode, Medalliør. Han har fra 1715 til 1725 skaaren Stempler til nogle Medallier, iblandt andet over Gabel og Grev Holstein, men begge disse ere slette.

Daniel Hæsling, Medalliør, fød i Østgothland, og en Lærling af den berømte Hedlinger. Han kom som Medalliør til Hamborg 1730. Han har ogsaa arbeidet for Kongerne i Danmark, og Polen.

Christian Thielo, Formskiærer. Han har 1721 giort et Lykønsknings-Værs til Arveprinds Christian den VI og Sophie Magdalene

ved deres Ankomst til Kiøbenhavn, ziret med Emblemer af Figurer, der ei ere slette.

Endnu arbeidede som Stempelskiærere under denne Konges Regiering J. J. Hoe v. Honegge, og H. P. Groskurt, Stempelskiærer fra Sachsen, saavelsom flere der have præget Medallier og Stempler til større og mindre gangbare Mynter.

Christian den 6te

Konge 1730, død 1746.

Under denne Konges Regiering byggedes mange Slotte, til disses indvendige Prydelser udfordredes mange Malerier og Billedhugger-Arbeider. Men Smagen i at decorere Værelser, var destoværre ei den beste, man var forfalden til en Jagen efter spraglede og overlæssede Zirater, en Hoben Snirkler og Forgyldninger, ilde fordøiede Arabesker, der hverken var det ene eller det andet, Sølv, Perlemor, Elfenbeen, Bernsteen, Ibenholt, malede Historier paa Glas paa chinesisk Maade, blandedes imellem hinanden, hvorved en Snedker

Ortman viste utrættelig Flid, som alt har været at see paa Hirsholm Slot. Denne Konge giorde dog Begyndelsen med at anordne et Maler og Billedhugger-Akademie, der skulde samles i det forrige Posthus ved Cancelliet, han forsynede det med nogle Indkomster, beqvemme Værelser, samt med dvelige og erfarne Mestere i disse Videnskaber og Kunster. Vel opnaaede Indretningen ei den Modenhed, som man kunde ønske, men Begyndelsen var nu giort, her var Leilighed, hvor Lysthavende uden Bekostning, kunde blive underviste i Tegning og deslige. Det blev begyndt 1738 under Cancellieraad og Hofmaler Krock, tillige med Miani, le Clerck, Pezold, Tuscher, men Krock døde i dette samme Aar.

H. Miani, Historiemaler. Han havde malet Platfonden i høieste Rets Salen paa Christiansborg, saavelsom tvende Malerier over Kaminerne i Gardersalen sammesteds, som ogsaa vare af ham. Han har stukket Kronprinds Friderich den Vte til Hest, da han var 22 Aar, i stor Patent. Han reiste siden bort fra Kiøbenhavn. Han var Wiedewelts første Læremester, men Wiedewelt forlod ved dennes Afreise Malerkunsten, og laae sig med ald Kraft paa Billedhugger-Kunsten, hvori Pezold nu blev hans Læremester.

Ludevig August le Clerc, Billedhugger fra Metz, en Søn af Sebastian le Clerc og Lærling af Coyzevox, blev kongelig Billedhugger i Danmark, og Professor ved det nye her oprettede Maler-Akademie, han maae have opnaaet en høi Alder, da han endnu i sit 77 Aar udarbeidede for Kongen en perspektivisk Udsigt af Fridrikspladsen i Kiøbenhavn.

Marcus Tuscher, Maler, Kobberstikker og Bygmester, fød 1705 ved Nürnberg, død i Kiøbenhavn 1751. Han blev sat i Lære hos Johan Daniel Preisler, for at undervises i Tegning og Malerkunst. Han gik 1728 til Italien, igiennem Frankerige, Holland, England. Han var saavel dreven i Arkitektur- Perspektiv og Kobberstikker-Kunst, Steen-Skiærerie, Pouseren, at han kunde ansees, som om han udelukkende havde opofret sig til enhver af disse Kunster. Som Maler har han, foruden andet, malet en Vulcanus og Venus, nesten i Livs Størrelse, der beviser hvad han i dette Fag kunde præstere; Venus er ingen god Figur, men den siddende Vulcanus desto bedre, og begge af en livelig Kolorit. Han opholdt sig nogen Tid hos Baron Stosch, for hvem han giorde nogle hundrede Tegninger af de skiønneste Gemmer i hans Kabinet. I London blev han bekiendt med Kapitain Norden, som an-

befalede ham til Kong Christian den 6te. Efter Nordens Død i London, bragte Tuscher hans Reise-Journal i Orden, og stak Kobberpladerne til hans Voyage d'Egypte, som Videnskabernes Selskab her udgav i Trykken. Disse Plader skal nu være i London, i det der værende kongelige Videnskabers Selskabs Eie. Paa hvad Maade de ere komne derhen, fortiente at vides, og Oplaget af Værket opbrændte med Vaisenhuset 1795, saa Skriftet derfor nu er temmelig rart. Dette store og sieldne Genie, fød for alt hvad der henhører under de tegnende Kunster, bragte destoværre! ikke hans Levetid høiere end til 45 Aar. Han var ei Vidne til det større af Kong Friderik den Vte oprettede Maler-Akademie, men dets Bibliotek ejer dog til Afmindelse af ham et Værk, som vidner om Tuschers Indsigter, Kunst og Flid, Titelen paa samme er: Abecedario d'elle Architettura civile, in cui con nuova Simetria e Facoltà si monstrano le giuste, e facillime Regole dè Cinque Ordini coll' Aggiunta d'un Saggio d'un Ordine nouvello da vari Frammenti architettonici degli Antichi cavato et messo in un practicabile Sistema, e con molti Estampi dimostrato che si possa metterlo in Opera al Pari degli altri Ordini, il tuto con gran Diligenza e Somma Esatezza misurato, calcato et disegnato da

Marco Tuscher Norico Pittor' ed Architetto Academico Etrusco l' Anno CIↃDCCXXXXIII. I dette Skrift findes blandt andet: Pensiero d'un Monumento da erigersi in Piazza d' Amac di Copenhaga in Memoria del grand Incendio sofferto Nell anno 1728, 23 Ottobre. Opstalten af dette Monument er en Obelisk, der har et Vandspring forneden ud af 6 Løvehoveder. Obelisken var bestemt en Inskription med Rune-Karakterer. Man kan heraf see, at der har været tænkt paa et saadant Monuments Oprettelse, som ei er bleven bragt i Udførelse. At man allerede 1750 har beskiæftiget sig med Planer til en Ridder-Statues Oprettelse for Kong Fridrik den V, 4re Aar efter hans Regierings Tiltrædelse, paa Fridrikspladsen i Kiøbenhavn, og til de 4re Palaiers og tilstødende Gaders Indretning af Amallienborg Have-Grund, som først kom i Stand 10 Aar derefter, kan sees deraf, at Marcus Tuscher har i dette Aar giort en Tegning til Kong Friderik den Vtes Statue paa Fridrikspladsen; Fodstykket er en paa 4re Sider igiennembrukket Klippemasse, som staaer i et Vandspring. Paa Klipperne ligge Danmark og Norge personificerede, saavelsom Neptunus, Herkules Musarum, og Vand udpustende Tritoner og Delphiner. Kongen er harnisket, med en Kommando-Stav i Haanden,

og Hesten staaer i maadeligt Trav. Kongen har en Laurbærkrands paa Hovedet. Han foreslog den gydet af Messing. Han har og giort en smuk Tegning af Florenz og omliggende Egn. Under Tegningen staaer: Veduta della Citta di Firenze Metropoli della Toscana verso Tramontana dal vero disegnata nell' Anno MDCCXXXX da M. Tuscher. Paa denne Tegning sees hans Æreport, som han byggede i Florenz og hvoraf Kobberet fører følgende Underskrivt: Franscisco III Lotharingiæ, Barri, et Magno Etruriæ Duci, Regi Hierosolymarum inclyto, pio, clementi, propagatori, Ampliatorique egregiarum artium, hanc Scenographiam Arcus triumphalis ante Portam Divi Galli Florentiæ ad Solennem ejus Ingressum Soli derecti An. Sal. MDCCXXXIX. Ex Archetypo a Sed elineatam Æreque incisam Dedicat, Vovet ac Consecrat Marcus Tuscherus Noricus Pictor et Architectus Perenne devotissimi obsequii Testimonium. Londini MDCCLIII. Publishd according to Act of Parliament 1743. Paa hans Død har Medalliøren M. G. Arbien 1751 forfærdiget en lille Medallie veier 1 Lod 1½ Qvintin, hvor der paa Aversen staaer: Marcus Tuscher Noricus obiit 1751 med hans Portrait. Paa Reversen ΣΥΝΑΜΦΟΤΕΡΟΝ og en Natugle, som

har Pensler, Passer og Skriverpen sammenbundne i Kløerne. Derunder EIS MNHMOSTNHN. M. Γ. APBIEN EΠOIEI. Dette store Genie var vel værd at forævige med alleslags Æremin- der. En anden Medalliør Marcus Meyers har ligeledes præget en Medallie til hans Ære.

Jacob Fosie, Maler, fød i Kiøbenhavn 1679, død 1763, han var Informator for Søe- Kadetterne i Tegne-Kunsten, og desuden en god Mekanicus. Han blev Medlem af Akademiet i Florenz, og var ogsaa Organist ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn. Vel malede han ei uden i Vandfarve, men han copierede ikke uden efter de allerbeste Mestere, hvoraf især hans Landskabs- malerier vandt Biefald. Han dannede en Deel Skolarer, hvoraf Capitain Norden, som reiste til Egypten, Capitain Willars, Capitain-Lieute- nant Grønwold, berømmes for deres nette Teg- ninger (a). Hans Datter Johanne Fosie er ogsaa bekiendt for hendes smukke Malerier.

Christoph Foltmar, Miniatur- og Emalie-Maler, fød i Kiøbenhavn 1718. Han var ogsaa Tegnemester for Kadetterne og kom 1748 i kongelig Tieneste, som Hof-Miniaturmaler.

(a) Dauws Schilderer und Mähler Kopenhagen und Leip- zig 1755. p. 316 og 17.

Rask, Miniaturmaler. Efterat have opholdt sig i adskillige Aar i Paris, døde han til Kunstens Tab i sine beste Ungdoms Aar i Zweibrucken 1744, da han vilde reise hiem igien til Kiøbenhavn. Man havde det største Haab om hans Naturgaver, og af hans Portrait af Otto Manderup Ranzau kan skiønnes, at han havde dannet sig efter den berømte Miniaturmaler J. B. Masse i Paris.

Frantz Philip von Langen, Hofjægermester, en af de tvende Brødre von Langen, som 1737 kom til Danmark for at optage Charter, og reglere Forstvæsenet i Norge, har malet Prospekt af Markedet i Romsdalen, der vel er haardt men dog fint, samme hænger paa Gaunøe.

Salomon Adami. En god Miniaturmaler, som og malede i Oliefarve. Han var tilsidst Opseer over Groskanzlerinde Holsteins Malerier. Sandvis Collectanea til et dansk Kunstner-Lexicon p. 3.

F. la Croix, Maler, formodentlig fød i Frankerige, eller af franske Forældre, har her i Landet malet adskillige Portraiter.

Hans Tanke, Maler, han var til 1738, og har malet Søestykker, og Alter-Tavlen i den nu afbrændte Fruekirke, men maadeligt. Han

druknede i Kanalen lige over for Boldhuusgade i Kiøbenhavn.

Gustav de Lode, Maler i Viborg i Jylland 1730. Han har ogsaa stukket Tordenskiolds Attaqver paa Strømstad og for Gothenborg 1717, efter N. Stiebolts Malerier.

Johan Christian Sperling, Maler, fød i Halle i Sachsen 1691, Lærling af Adrian van der Werf, har udarbeidet Stykker for det kongelige danske Hof, og døde i Anspach 1746.

M. Ph. Rønnavin. Fra dennes Haand findes paa det kongelige Kunstkammer, et med coloreret Uldgarn syet Stykke, med mangfoldige Figurer af Aar 1743, forestillende de lutherskes Fordrivelse fra Salzburg, det har fra Kunstens Side ei megen Værd, men viser en stor og utrettelig Flid.

Hanson Smidt, Historie og Portraitmaler, fød i Danmark, malede i en let og behagelig Maneer og arbeidede i Danzig, hvor han døde 1746 i hans beste Ungdoms Aar.

Malerne Salamen og Simon Dramon, hvoraf den første har malet gode Portraiter, og den sidste været Miniaturmaler, bør og nævnes, men Tiden, de have arbeidet i, er ei nøie bestemt,

ligeledes forholder det sig med Magnus Jørgensen, hvilke nok have været til længer tilbage i Tiden.

Johan Christopher Pezold, Billedhugger, fød i Dresden, og død sammesteds 1760. Han kom i kongelig Tieneste i Potzdam, derfra giorde han en Reise til Kiøbenhavn, blev Professor der ved det kongelige Maler-Akademie. Hans Antagelses Stykke her, var en Herkules, som baglends kaster sig paa Baalet, den er udført i en god Stiil, og dens Sammensættelse dristig og mandig. Han har forfærdiget de tvende Statuer, Mercurius og Neptunus, som staae ved Opgangen til Børsen i Kiøbenhavn, hvoraf især Mercurius fortiener Agtelse. Et Stykke af ham staaer indmuret i den nordre Side til Gaarden, paa Søe-Kadet Akademiet paa Fridrikspladsen, og fortiente at staae bedre til Skue a). Han havde ogsaa gior de tvende colossalske Statuer, som stode paa Siderne af den miderste Port paa Christiansborg Slot mod Slotspladsen. Han vendte for Sundheds Omstændigheder tilbage til sit Fædreneland, hvor han kun levede kort Tid efter hans Hiemkomst. Man forekaster ham, at hans Figurer mangle Grazie.

a) Dette Stykke er nu enten borttaget, da en Etage tilbygtes paa den Gang, som over Porten førte fra Palaiet til Pavillionen mod Amaliegade, eller maaskee det blot kan være skiult af den nye Tilbygning.

Just Wiedewelt, kongelig Billedhugger paa Gammel- og Nye-Holm, fød i Kiøbenhavn 1677, reiste i 19 Aar udenlands, og døde 1757. Sønnen den berømte Wiedewelt, har opsat et Monument over ham, i Petri Kirke i Kiøbenhavn.

Elias David Haußer, Brigadeer, Chef for Fortifikations-Etaten og Bygmester. Han forestod Christiansborg Slots Bygning fra 1733 til 1739, han blev General-Major 1742, og er nok død kort efter denne Tid. Han havde informeret Kongen i hans yngere Aar i civil og militair Arkitektur, og blev formodentlig paa denne Tid erkiendt for den beste til denne Bygnings Opførelse. Indskriften paa en af de i Grunden nedlagte Skuepenge fortiener at anføres: Palatium Hafniense vetustam septentr. regum sedem, Christianus VI ex integro denuo augustiore ambitu, splendidiore cultu, grandiore mole exædificatum, cujus primi Fundamenti lapidem Anno MDCCXXXIII d. XXI April dedicarat, stupenda magnificentia et reg. sumptu. Sed proprio, nec uno quidem obulo é loculis civium expresso, consumavit Anno MDCCXL d. XXVIII Nov. Murene vare af Murstene, uden paa beklædde med hugne Bremer Sandsteene. Det var bygget i en tung og svær Stiil, men impone-

rende formedelst dets store Masse, og det Rum det optog. Det var anstødeligt for Øiet, at savne den Fløi mod Cancellie-Bygningen, som svarede til den, paa den anden Side hvori Slotskirken laae. Ei heller var det et smukt Syn, naar man befandt sig i den indre indelukte Slotsgaard, hvor Værelserne og vare meget mørke. De mange mørke Gange, som kostede Nat og Dag saa megen Belysning, vare ei heller at rose. Det indeholdt Malerier af von Mander, Miani, Krock, Pilo, Mandelberg, Abildgaard og fleere, og Dørstykker af Vanlo, Jeaurat, Boucher, Parrocel, Pierre, le Clerc, Troy og J. B. Oudry, som afslog Kongens Indbydelse, at komme til Danmark og nedsætte sig der. Dette Slot afbrændte den 26de Februari 1794. Med inderlig Deeltagelse om dets forrige Pragt, og de store Omkostninger, det har medtaget, som i en Nat blev tilintetgiort, læser jeg stedse disse Ord i Kuetners Reise nach Deutschland, Dånnemark, u. s. w. om dets afbrændte Rudera: "Ich weis nicht einen grössern, schönern und herlichern Pallast — oder ob je solchen gesehen haben. Wie gros, vie erhaben in seinen Trummern! Ich bin sehr oft durch dieses Schloss gegangen, habe immer da geweilt, und es mit Vergnügen und Trauern

gesehen" a). Saavel en nøiagtig Afbildning af dette Slot, som ogsaa en Beskrivelse derover, fees og læses i Thuras Vitruvius danicus og Hafnia hodierna.

Laurits de Thura, Oberst og Bygmester. Han var fød i Aarhus 1706, død i Kiøbenhavn 1759. Han anvendte sin Ungdom paa at lære, saavel den borgerlige, som Krigs-Bygnings-Kunsten, reiste derpaa udenlands, og dannede sig videre i Frankerige og Italien. Efter hans Hiemkomst blev han Over-Conduktør ved Fortifikationen. Han har bygget Hirsholm-Slot, som just ei udmærker sig i skiøn Arkitektur, men han har vel ei heller havt frie Hænder. Taarnet er placeret paa Taget i Form af en Obelisk, som synes besynderligt. Han byggede Eremitagen i Dyrehaven 1736, som er i en temmelig god og nogenledes reen Smag, med Støtter og Zirater, der ere passende, og ei for overflødige, ligeledes opførte han Prindsens Palais bag Slottet men det er af simpel Bygningsmaade, og har intet udmærkende. Han har ligeledes bygget Frue Kirkes, og Frelsers Kirkes Spire i Kiøbenhavn. Det første, der ved de engelskes Bombardement afbrændte Natten imellem den 4de og 5te Sept.

a) Zweiter Theil p. 84 u. 87.

1807, var af en skiøn, simpel, og formedelst dets store Høide, imponerende Arkitektur, og det sidste, hvorpaa man i en Sneglegang kan gaae udvendig op til Taarnets øverste Spidse, er endnu en af Kiøbenhavns fornemste og sieldne Prydelser. Den nye Bygning i Frøkenstiftet Walløe er og af ham, men den figurerer ilde, paa Siden af de gothiske Taarne og den anden gamle Arkitektur. Han har ogsaa ordnet Kong Friderik den fierdes, og Dronning Louises Monumenter i Roeskilde Dom-Kirke. Han er desuden berømt som Skribent, da han har udgivet Pragtværkerne Vitruvius danicus, og Hafnia Hodierna, samt en Beskrivelse over Bornholm.

G. Krieger, nævnes henved Aar 1745, som magnus Architectonices præfectus.

Friderich Ludevig Norden, fød i Glükstad 1708, død i London 1742. Han tiente i den danske Søe-Etat, og blev paa Grund af hans gode Anlæg til Tegning og Kobberstikker-Kunst af Kong Christian den 6te sendt paa hans Bekostning til Aegypten, for at undersøge og beskrive Nilstrømmen, men blev paa sin Tilbagereise syg, og døde i London 1742. Han havde aftegnet Alderdoms Levninger af Templer, Bygninger, Pyramider, Obelisker og mange mærkværdige Ting. Han giorde selv Kobberne til hans Verk:

Ruins et collosal statues at Theben, London 1741. Lykkeligvis traf han i London, og blev bekiendt med Marcus Tuscher, dette for alle Kunster fødte Genie, der modtog efter hans Begiæring alle hans Papirer, reiste med dem til Danmark, ordnede dem, stak de til samme hørende Kobbere, som alt er udgivet af det kongelige Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn under Titel; Voyage d'Egypte et de Nubie par Friderich Louis Norden, Capitaine des Vaisseaux du Roi à Copenhague 1755, 2 Volumina, J London hvor Pladerne nu ere beroende, og som ved et forunderligt Tilfælde maae være komne derhen, har man slebet den franske Underskrift bort under Kobberne, og sat engelsk i Stedet, disse senere Aftryk ere ei saa gode, det man let kan slutte sig til, som de med fransk Underskrift, der nu sielden forekomme.

Johan Herman Thiele. Kobberstikker, har 1735 stukket saavel Prospekter, som Portraiter og nogle Plader i det kongelige Myntværk.

H. Lynge, Kobberstikker, har 1742 stukket et Karoussel, som blev holdet den 13de April samme Aar i Kiøbenhavn.

Carl Ludvig Wust, Kobberstikker fra Nyrnberg af den preislerske Skole. Han gik

1744 til Kiøbenhavn, for at arbeide paa Kobberplader til Vitruvius og Hafnia hodierna. Han kom 1751 med Michel Keyl til Dresden, og efterat han der havde stukket noget til det churførstelige Galerie, gik han igien til Nyrnberg, hvor han kort derefter døde.

Michel Keyl, Kobberstikker. Han var fød i Nyrnberg 1722, og lærte hos J. Daniel og J. Martin Preisler, hos J. Jacob Schubler og Martin Tyrof. I Aaret 1745 blev han tilligemed fleere Kobberstikkere kaldet til Danmark, for at stikke Pladerne til Vitruvius danicus, og Hafnia hodierna. Efter hans Tilbagekomst, blev han kaldet til Dresden, for at stikke det churførstelige Gallerie i Kobber, og blev han 1753 udnævnt til Tegnemester ved det adelige Kadetcorps.

P. Cramer har stukket smukke Vignetter til Nordens ægyptiske Reise.

Jonas Haas, Kobberstikker, fød i Nürnberg 1720, død i Kiøbenhavn 1774, har stukket meget, iblandt andet Vignetter til Nordens Reise, og Kobberne til Thuras Bornholms Beskrivelse, samt mange andre Arbeider, saavelsom en Mængde Portraiter.

J. N. Schrøder. Han har stukket Prospekter af Byer, Slotte og Palaier, hvoraf nogle ere dedicerede til Dronningen.

Bartholomæus Roqves. Han har ligeledes udarbeidet og stukket Prospekter af Byer, Slotte, Kirker. Paa nogle staae Aarstallene 1745 og 1746, men hverken han, eller Schrøder, har holdt Skrit med Udlænderne i dette Fag. Han opholdt sig en Tid lang i Kiøbenhavn, men drog siden ud af Landet. Hans udgivne Skrivt har til Titel: Les Delices de Dannemark og udkom i Kiøbenhavn 1747 i 4to. Han har ogsaa stukket nogle Landkort, som et over Hedemarken og Guldbrandsdalen i Norge.

For det øvrige stod det ellers maadeligt til med Kobberstik-Kunsten i Danmark i denne Konges Regieringstid. Her var ikke en taalelig Portraitstikker i hele Landet, og Thura maatte forskrive Keyl og Wust, tvende Kobberstikkere fra Nürnberg, for at stikke Pladerne til hans Vitruvius danicus, og Hafnia hodierna. Carl Deichman kunde ei hos os finde en, der kunde stikke hans Fader, Biskop Bartholomæus Deichmans Portrait, men blev af Gram henvist, at lade det forfærdige, enten af Picard i Paris, som ogsaa maatte stikke et af de kongelige Portraiter til Christian den 6tes Salvings Akt, eller Jacob Houbraken og Pieter von Gunst i Holland, hvor der — legger Gram til — ingen

Tid mangler paa de beste Mestere a). Slange maatte ligeledes lade Christian den 4des Portrait til hans Historie af samme Konge, stikke i Hamborg af Fridsch, denne og Bernigeroth havde god Fortieneste af vor Mangel i dette Fag; Hofman lod alle hans Kobbere til hans pragtfulde Portraits historiques stikke udenlands, og havde ei Skiæbnen hældigvis fort det store Genie Marcus Tuscher i Bekiendtskab med Norden, og derved giort, at han kom herind til Danmark, veed jeg ei hvordan det havde seet ud med Nordens Reise, som efter hans Død nu kom saa ærefuld ud, og hævede os til at holde Skrit paa den Tid med det øvrige oplyste Europa, samt at blive bemærket, som en cultivert videnskabelig Nation. Under denne Konges Regiering kunde Erasmus Sigismundus Resch, som 1744 røbede i hans smaa Liebhaver-Arbeider saa meget Anlæg til Kobberstikker-Kunsten, bleven, om man havde i dette Fag lagt Mærke til ham, og understøttet ham, en duelig indfødt Kobberstikker, men han døde som Sorenskriver i Norge.

Johan Carl Hedlinger. En af de største Medallisrer Verden har haft, er fød i Canton Sweiz i Byen af samme Navn 1692. Han lærte med liden Møie at skiære i Staal,

a) Nye danske Magazin 3 Bind. p. 47.

hvori han i kort Tid bragte det saavit, at han 1718 blev kaldet til Medalliør i kongelig svensk Tieneste. Pave Benedikt den 13de gav ham Christus Ordenen, og Kong Fridrik den 1ste i Preussen udnævnte ham til Hofraad og Intendent. Det store Antal større og mindre Medallier, Segl og Stempler til allehaande Slags Mynter, som han forfærdigede for Sverrige, Moskou, Danmark, giorde ham meget berømt, i hvilket sidste Land han har givet de skiønneste Prøver paa hans Kunst, han blev her indkaldet 1736, for at skiære Stemplerne til en Medallie over den kongelige Flode. Han havde forhen forfærdiget en Medallie over Kongens Kroning 1731, Medallien over l'union parfaite 1732, og en Medallie med Sophie Magdalenes Portrait. Preussen og Schweiz, ere ogsaa Vidner om hans Kunstes Fortreffelighed og hans ualmindelige Flid. Han opfandt en besynderlig og skiøn Maneer, at udtrykke Haar og Perykker bløde, og lignende Naturen, man havde forhen udarbeidet dem med Gravstikken, men Hedlinger forstod ved Slibning, at give dem mere Blødhed. Men hvad der endnu giorde ham saa mangfoldig berømt, er Opfindelsen af hans fortreffelige Reverser, og de Allegorier han deri anbragte, som lægge hans Lærdom, fortreffelige Smag, og Kunst for Dagen. Den

russiske Keiserinde Elisabet, Kongen af Preussen, den lærde Keder, og hans eget Portrait, hvormed hvormed han bedrog en Alderdoms Kiender, ere Arbeider, som give hans Navn Udødelighed. 1745 begav han sig tilbage til sit Fædreland, hvor han vedblev at arbeide for Tidsfordriv, og døde der 1771 a).

Johan Lorenz Natter, Edelsteenskiærer og Medallisr, fød i Biberach i Schwaben 1705, død i Petersborg 1763. Lærling af Rudolph Oxe i Bern. Han stod i Tieneste hos den sidste Storhertug af Toskana, af Huset Medicis. Han arbeidede for de fleste Førster i Europa med største Berømmelse, og blev han fra England forskreven til Kiøbenhavn, hvor han af Kong Christian den 6te blev førstelig belønnet. Endelig gik han til Petersborg 1762, hvor han døde Aaret derefter. Han var en lærd Mand, vel erfaren i Historien og Fabellæren, og har giort fortreffeligt Arbeide, iblandt andet en særdeles smuk Medallie, i antiqve Smag paa den imellem Danmark og Sverrige 1720 sluttede Fred.

a) Oeuvre du Chevalier Hedlinger ou Recueil des Medailles de ce celebre Artiste par Chretien de Mechel, a Basle 1776.

G. Wahl, kongelig Hof-Medalliør, Kongen sendte ham til den duelige Medalliør Hedlinger i Sverrige, for at lære Kunsten. Han har efter hans Hiemkomst skaaren mange Stempler til Medallier i denne Konges Regieringstid.

J. Bagge, Medalliør, fød i Norge, arbeidede her paa samme Tid, som Wahl, og har skaaren ligesaa gode Stempler som han.

Gabriel Lunder, Medalliør, fød paa Kongsberg i Norge, opholdt sig længe i Nürnberg, og skar der 1749 en net Medallie. Han kom derpaa hiem igien til Fædrelandet, og har arbeidet i Kongen af Danmarks Tieneste.

Vigand Schæfer, Medalliør. Han var fød i Kiøbenhavn 1689, og har fra 1716 til 1744 præget meget gode churphalsiske Mønter og Medallier, han har ogsaa skaaren en Følge af Churførsterne i Pfalz i Medallier. Han døde 1758 a).

Magnus Gustav Arbien, kongelig Hof-Medalliør, død i Kiøbenhavn 1760. Han var en duelig Mand i hans Kunst, og har udarbeidet Medallier i Kongen af Danmarks Tieneste.

Nicolai Bernhard Fuchs og Truels Lyng have skaaret forskiellige Stempler til

a) Samlung beruhmter Medallieurs und Munzmeister nebst ihren Zeichen. Nürnberg 1778. p. 144.

større og mindre Skuepenge og gangbare Mynter i denne Konges Regieringstid.

Friderik den Vte.

Konge 1746, død 1766.

Den Roelighed Kongerigerne Danmark og Norge nød under denne Konges Regiering, midt under de Krige, der forstyrrede det øvrige Europa, gav foruden mange andre Foranstaltninger og Indretninger til Landets Bedste, Anledning til at tænke paa en udvidet og bedre Indretning af et Kunst-Akademie. Vel havde siden Aar 1738 en saadan Indretning i det mindre været til, men den blev 1752 udvidet, et Antal Professorer ansatte, som samledes paa Slottet Christiansborg. Tvende Aar derefter 1754 blev hele Indretningen henlagt til Charlottenborg Slot; den fik nu Navn af det kongelige Maler- Billedhugger- og Bygnings-Akademie i Kiøbenhavn, og dets Fundats udstædt paa Kongens Fødselsdag den 31te Marts 1754, hvortil Geheimeraad og Overhofmarskal Adam Gottlob Moltke, der blev dets første Præses mangfoldig contribuerede. Til Kunsternes og Videnskabernes Fremme giordes adskillige Foranstaltninger,

man gav den bekiendte Winkelmann Vink, om at komme til Kiøbenhavn, men denne afslog Tilbudet. En Reise til Orienten af lærde Mænd blev iværksat.

Nicolai Eigtwed, Oberst af Infanteriet, Hofbygmester og Kirke-Inspektør i Siælland, blev det begyndende Maler-Akademies første Direktør; han var fød paa en enlig Gaard, kaldet som hans Tilnavn 1701, nær ved Herregaarden Skioldnæsholm i Sælland af Bønderfolk, og døde i Kiøbenhavn 1754. Han reiste i sin Ungdom udenlands, som Gartnersvend, men røbed stedse store Anlæg til Bygningskunsten. 1726 antog Oberst Poppelman i Saxen ham som Konduktør. 1719 blev han Lieutenant ved Ingenieur-Corpset, og bekiendt for adskillige Tegninger i Leiren ved Zeithayn. Den danske General Løvenørn traf ham her, blev opmærksom paa hans Fortienester, og udvirkede hans Hiemkomst til Fædrenelandet. 1733 fik han sin Afsked fra Polen. Kong Christian den 6te lod ham derpaa reise til Italien, hvor han studerede i Rom. Efter 3 Aars Forløb, kom han hiem igien. Han har bygget Slottet Sophienberg, hvor den afbrudte Kuppel paa den midterste Deel af Hovedbygningen, sortiente intet Biefald. Han har anordnet og opført mange Dekorationer, ved Kong

Christian den Siettes og Dronning Louises Castrum doloris, samt Portalerne for Slottet, og Indretningerne i Slots-Kirken ved Kong Friderik den Femtes Kroning. Han har bygget de 4re Palæer, som indslutte Fridrikspladsen i Kiøbenhavn, om hvilke Ramdohr siger a): "De have alle tvende Pavillons, og Glasdørre i Midten, er overlæsset med Zirater og en slet Smag, ligne Landhuse, og svare ikke til den Værdighed, som denne Plads fordrer". Fridriks tydske Kirke paa Christianshavn, er ogsaa anlagt efter hans Tegning, og skulde været opført under hans Bestyrelse, men han døde førend Arbeidet tog dets Begyndelse. Han er begraven paa Petri Kirkegaard i Kiøbenhavn, hvor Pezolt har forfærdiget hans Monument, men som i Bombardementet 1807 ved en Bombe er sønderslaget.

Carl Gustaw Pilo, kongelig Hofmaler, fød i Sverrige 1713. Han blev Tegnemester ved Kadetterne i Kiøbenhavn 1741. Han blev derpaa Professor ved det nye oprettede Maler- og Bygnings-Akademie i Kiøbenhavn. Blandt hans mange andre Stykker, udmærker sig Kong Friderik den Femtes Stykke i en Sahl paa Fridriks-

a) Studien auf eine Reise nach Dännemark. 1 Theil p. 89.

berg Slot, hvor han forestilles til Hest. Det er kiækt tænkt, og af en pikant Effekt, ligesom alle denne Mesters Arbeider røber Genie. Hans Kolorit, siger Ramdohr, er for Resten usand, og falder gemeenlig i det graaegrønne. Det var at ønske, at han havde taget Naturen meere i Raad med sig, og havde studeret denne flittigere. Det synes, som han har taget sig Vanlo til Mønster. Han vendte tilbage 1772 til Sverrige, hvor han fik Vasa-Ordenen, og 1778 blev Direktør for Maler-Akademiet sammesteds. Man beskylder ham, maaskee ei uden Grund, at han, saa længe han var Professor her ved Akademiet, holdt adskillige gode Mestere borte herfra, ved den store Indflydelse han havde. Den bekiendte Dieterich i Weymar, vilde gierne her søgt sig en Fristad for Krigens Uroelighed i hans Fædreneland, men Pilo satte sig ganske imod hans Komme. Og skulde Joh. Georg Ziesenis i Hannover, en indfød dansk Undersaat, ei have anmældt sig ved Akademiets Oprettelse? denne var da i hans bedste Alder, 38 Aar gammel. Men han var vel en alt for god, og altsaa frygtelig Portraitmaler. Pilo giorde ligeledes sit til, at Miniaturmaler Brecheisen igien saa snart forlod Danmark. Pilo er endelig ogsaa at dadle, for den Dristighed, hvormed han var saa tienstfærdig, at reparere i

de gamle Maleres Mesterstykker, og af hvilke Arbeider Kiøbenhavn eier adskillige, hvor hans Reparaturer staae feige, flade, røde mod Originalens Mester.

Johan Martin Preisler, kongelig Hof-Kobberstikker og Professor, fød i Nürnberg 1715, dannede sig fra 1739 til 1744 i Paris. Han blev kaldet herind 1744, og var hans første Arbeide her, Kongens Portrait efter Wahl. Han blev ansat som Professor ved dette Akademie 1754, og har han stukket mange skiønne Portraiter og historiske Stykker i en skiøn og reen Maneer. Hans Gravstikke var fast og dristig, hans Stik behagelig, og han var en god Tegner. Han døde 1794.

Simon Carl Stanley, kongelig Hof-Billedhugger og Professor. Han var en Englænders Søn, fød i Kiøbenhavn 1703, Lærling af Hof-Billedhugger J. C. Sturmberg. I Amsterdam arbeidede han under van Luchtern, i London hos Delvaux, og Skeemaker fra Brabant, og tilbragte der 20 Aar. 1746 blev han i kongelig Tieneste kaldet til Kiøbenhavn, og 1754 Professor i Maler-Akademiet. Han døde 1761.

Nicolay Henrich Jardin, og Ludwig Henrich Jardin, begge kongelige Hof-

bygmestere, og den første, Medlem i Florenz og Bologne. Den anden fød i St. Germain des Rojers 1730, døde i Kiøbenhavn 1759.

Nicolai Henrich Jardin var intendant des batimens du Roi. Han blev af Kong Fridrik den Vte, efter Sallys Rekommendation, forskreven til Kiøbenhavn 1755, udnævnt til Professor i Bygningskunsten, og Intendant over de kongelige Bygninger efter Thuras Død, og overdraget at bygge Marmor-Kirken. Et vit udseende Foretagende. Aar 1749 den 30te Octbr. blev den første Grundsteen lagt til samme, af Kong Friderich den Femte, en Guld Medallie blev nedlagt i Grundsteenen med Paaskrift: In memoriam servatæ, per tria Secula, Regiæ domus Oldenburgicæ, grato in Deum animo Fridericus Quintus R. Dan. Norv. hujus templi primum posuit lapidem d. xxx Oct. MDCCXLIX. Imidlertid bragte han det dog saavit, at den sumpige Grund blev pælerammet, endeel Marmor Blokke savede og polerede, og Bygningen 1760 begyndt paa, og efter 18ten Aars Forløb opført indtil saavit, som den nu sees staaende til Kapitælerne af den første Rad Søiler af corinthisk Orden. 27 Aar behøvedes efter Jardins Beregning til den egentlige udvendige Bygnings Opførelse, og 100 Aar til dens fuldkomne ind- og udvendige Prydelse med

alle dens Statuer og Zirater. Den Sum, som var bestemt til at bestride Udgifterne var fastsat til 20000 Rdir. aarlig. Tegningen af hvorledes den skulde have kommet til at see ud, kan sees i Pontoppidans Atlas Daniæ, Tom. II p. 194-195. Værket standsede, Jardin reiste til Frankerig, og fik Michels Ordenen. Anlægget var virkelig pompøst. Hoved-Facaderne skulde være retliniede med tvende Colonader, af corintiske fristaaende Kolonner. Disse skulde baaret Domen eller Kuppolen, som efter Kirkens Figur skulde bleven rund, lig Pantheon i Rom. Denne Runding skulde omgives med 24 Kolonner af romansk Orden og over dens Kornische ligesaa mange Statuer. Hvor Domen naaer sin Sammenføielse, bæres endnu en nye Reisning i Form af en Lanterne, ligeledes med Kolonner omgiven, som igien allerøverst skulde baaren en liden Kuppel. Tvende Taarne anlagdes paa Kirkens tvende Sider, men en tredie Deel lavere end Domen, som blev 132 Alen over Horizonten. Bygningens Længde blev 122 Alen, og dens Brede ligeledes. Grundtegningens Figur er et grædsk Kors, hvis Cirkels udvortes Diameter holder 69, den indvortes 48 Alen. Denne sidste omgives med en Peristylium af 24 joniske, og oven til med ligesaa mange corinthiske Kolonner, inden for hvilke skulde blive et Galerie med den konge-

lige Tribune. Marmor Billederne, som skulde anbringes paa Kirkens Udsider, og forfærdiges af Wiedewelt vare følgende: Oven paa den store Orden 24 Figurer, de 4re store Propheter, de 4re Evangelister, og 16 allegoriske Statuer af christelige Dyder, samt Moses, Aron og David. Paa den anden Orden, rundt om Domen 24, de 12 smaa Propheter og de 12 Apostle. Paa Gavlerne over de tvende Portaler en bas relief, mod Norden: Israels Forsamling om Moses, for at høre Guds Ord, anden Mosebog 35 Kap., mod Sønden Christi Opstandelse af Graven Mathæi 28de Kap.

Senere har Professor Harsdorff ladet et Model efter hans Tegning forfærdige til samme, hvori den overste Etage er aftaget, og paa en og anden Forandring nær, saa meget bibeholdt af den forrige, som mueligt.

Jardin byggede ogsaa under hans Ophold her i Danmark: Lystslottet Bernsdorf (a) ved

(a) De franske og italienske Bygmestere, der hos os her i Landet have opført Bygninger i deres Lands Smag, have stedse bygget disse om Sommeren, og forsynet dem med mange Tagvinduer, Søylerader og i Bygningen indgaaende Vinduer, ei husket paa vore Vintre, og den Snee samme medbringer. Deres opførte Baaninger give derfor i denne Aarstid, utætte Boeliger, aabne for Træk, og de ødelægges snart af Sneevandet, der trænger sig ind. De ere meget kostbare og vanskelige at vedligeholde, ligesom ogsaa Svaler-

Jægersborg. Smagen i Bygningsmaaden skal ikke være fuldkommen reen, men dog henhøre til denne Mesters bedste Bygninger, det er net og beqvemt indrettet. Selv for Valget til Stædet, hvor det har dets Beliggende, er Bygmesteren meget at rose. Foran Slottet, staaer af Wiedewelt forfærdiget, en Statue af Harpokrates, et betydningsfuld Emblem paa dette Sted. Han har ligeledes givet Tegning til det Palais i Amaliegade, næst ved Kongens, hvori Prints Frederik Ferdinand nu boer. Ridder-Sahlen paa Christiansborg Slot var et af de skiønne Verker af hans Haand. Hans Dekorationer, Triumphbuer, og den Katafalqve, som han ved Kong Fridrik den Vtes Død lod opreise i Slots-Kirken, ere bekiendte ved de Kobbere han har ladet stikke over dem. Salen og Fuglehuset i Haven ved forrige Grev Moltkes Palais, er bygt i antik Smag og ædel Enfoldighed. Kuppelen bæres af en Rad ioniske Søyler, og er et af de smukke Stykker i Bygningskunsten, der findes i Kiøbenhavn. Man maae tillige være Hr. Jardin meget forbunden, fordi han lod dette Fuglehuus opføre af hugne bornholmske Steen, tvertimod alle Muur- og Tøm-

ne om Sommeren, med deres Reeder ilde dekorerer Arkitraverne, Gesimserne og Mellemrummene imellem Søylerne paa samme.

mermesteres Raad, der troede at denne Steenart mørnedes i Luften, tvertimod at den hærdes i samme, og er siden bleven et vigtigt Steenbrud, der har leveret mangfoldige Blokke til Brug for Bygninger i Kiøbenhavn. Han vendte 1771 tilbage til Frankerig.

Jaqves François Joseph Saly, kongelig fransk Bildhugger, og Medlem af det kongelige franske, Maler- og Billedhugger-Akademie, Medlem af det arcadiske Akademie i Florens og Bologna. Han var fra Valenciennes, og havde der forfærdiget Kong Ludvig den XV Statue, ligesom og en Statue for Kiærlighed i Paladset Bellevue, i Egnen af Paris. Han blev 1753 forskreven til Kiøbenhavn, hvor han som Professor blev Maler-Akademiets anden Direkteur efter Eigtveds Død, og giorde Tegning til, og bestyrede Arbeidet til Kong Fridrik den Vtes Ridder-Statue, som 1768 blev placeret paa Fridrikspladsen ved Amalienborg i Kiøbenhavn, paa det asiatiske Kompagnies Bekostning. Statuen blev, da den var aldeles færdig, ved Hoftømmermester og kongelig Mekanicus Frants Joseph Zubers opfundne Maskiner, som simple og trygge, samt mindre bekostelige end de andre foreslagne, ført fra Giethuset til det Sted, hvor den nu staaer, og opsat paa et af hvid italiensk Marmor, efter den dori-

ske Orden, forfærdiget Fodstel, hvis Høide er 19 Fod 1 Tomme, og som tillige med Statuens, udgiør en Høide af 36 Fod. Omendskiøndt man kan dristigen anvise den Plads oven over alle Ridderstatuer af den nyere Tid, saa have dog fremmede Reisende, iblandt andet Ramdohr (a) funden, at Kongen forsvinder, eller bliver for lille, naar man sammenligner Mand og Hest, at Kongens Stilling er alt for theatralsk forestilt, og har alt for meget af den nyere Manege. Hesten derimod, er det skiønneste Dyr af sit Slags, som den nyere Kunst har at fremvise. Den har Liv og skiønne Former. Imidlertid forekommer Hovedet ham for lille, Halen at sidde for dybt i Bagdelen, og Skinkelen af det strakte Bagbeen for tynd og svag. Den ser og bliver, uagtet alt dette, dog et Mesterstykke af Kunsten. Saly gik igien tilbage til Frankerige, hvor han af dets Konge fik Michels Ordenen.

Peter Gor, Billedstøber. Han har gydet Kong Ludvig den XVdes Statue af Metal, som er oprettet paa den store Plads i Rheims efter J. Babtist Pigalles Model. Han blev forskreven til Kiøbenhavn, for at støbe Kong Fridrik den Vtes Ridderstatue af Saly, som nyelig er omtalt, og

(a) Ramdohrs Reise nach Dänemark. Tom. 1. p. 90, 91.

som han udførte til Fornøielse. Nyelig før hans Komme havde man henvendt sig til følgende: Ludwig Wiedeman, keiserlig = kongelig Oberst af Artilleriet, fød i Nordlingen 1694, død i Kiøbenhavn 1754. Han var en stor Kunstner, han havde forfærdiget den smukke Ridder=Statue af Churførsten af Saxen, og som staaer i Dresden, ikke langt fra Elven, henimod Fridriksstad. Nu skulde han her i Landet ogsaa til at udøve hans Kunst, dersom Døden ei havde forekommet det.

Ludvig August le Clerc, kongelig Hof=Bildhugger, blev og ansat som Professor ved det nye oprettede Akademie. Han findes forhen omtalt under Kong Christian den 6te.

Maler=Akademiet, der nu var funderet og sat i Gang med Informationstimer, fik tillige Georg David Anton, kongelig Bygnings Inspektør i Geometrie, Arkitektur og Perspektiven, som Informator i disse Videnskaber, han læste hver Aften fra 5 til 8te, Løverdag og Søndag undtagen, under Over=Opsigt af de Hrr. Professores Jardin.

Ligeledes informerede Ernst Henrich Løsler, og Hans Elio fra 5 til 7. Den før=

*) Meusels Musæum 10 Buck. p. 337 = 338.

ste underviste de yngre, den anden, de der vare ældre i Frihaandstegning og efter Kobberstykker. Enhver Aften fra 5 til 7 opstilledes Modellen, og der blev tegnet efter samme. Til Bestridelse af alle herved medgaaende Omkostninger, var Kongen saa naadig at anvise 2400 Rdlr. aarlig. Naar en af de her oplærte, havde vundet den lille og store Præmie, blev ham tilstæd, at reise udenlands i visse Aar, paa Kongens Bekostning, og naar han kom hiem, udarbeidede han et Stykke efter Opgave af Akademiet, som naar det blev af det forsamlede Akademie kiendt værdigt, han optoges til Medlem for.

Peder Als, Portraitmaler, Professor og kongelig Hofmaler, fød 1725, død i Kiøbenhavn 1775. Han var den første, som vandt Akademiets store Præmie i Guld. Han havde lært hos Pilo. Han reiste fra Kiøbenhavn til Rom, og kom ved Pezolds Rekommendation i Kiendskab, ja endog Venskab, med den berømte Maler A. R. Mengs sammesteds. Han studerede flittig under denne Mesters Veiledning, kom derpaa igien til Kiøbenhavn. Man saae af ham Kongens Portrait udsat i Akademiets Sal 1778. Han besad megen Flid og utrættelig Umage, men Udførelsen tabte derved sin Ild, der er noget i alle hans Arbeider, ængstligt, tvungent. Hans Penselstrøg

ere tunge og Tonen i hans Farver mørk. Imidlertid giør Winkelmann, der lærte ham i Rom at kiende, meget af ham, han lod sit Portrait der skildre af ham, hvorom Winkelmann siger: "at der ere giort faa saadanne", han regner ham ogsaa iblandt de bedste Malere, men Winkelmans Dom om Malerier er vel ei saa klassisk, som om Billedhuggerkunstens Frembringelser. Han besad ellers en overordentlig Naturgave, paa det nøiagtigste at copiere del Sartos, Raphaels, og andre berømte Italieners Arbeider, man har smaa Stykker af ham, som ere meget behagelige, og det havde været at ønske, at han enten af Akademiet, eller andre, havde været opmuntret, at anvende mere af hans Tid, paa at afkopiere de store Mesteres Stykker i Italien, on aquiert quelque fois plus de gloire en imitant, qu en s'efforçant d' etre original.

Jens Pedersen Lund, Maler, fød i Sønder-Jylland, studerede Malerkunsten i Kiøbenhavn, og erholdt 1756 Akademiets store Guldmedallie. Han reiste siden til Frankerige og Italien, hvor han end mere dannede sig efter Antikerne, og de store Mesteres Arbeider. Han havde meget Genie, og malede gode Landskaber.

Johan Edward Mandelberg, Professor og Bataillemaler fød i Sverrige 1731, død

i Kiøbenhavn 1786. Han studerede Batailemaleren Philip Lembkes Stykker i Galeriet paa Slottet Drotningholm ved Stokholm. Han drog derpaa til Paris, hvor den svenske Portraitmaler Roslin var ham meget behielpelig. Nogle af ham forfærdigede Tegninger af en General-Mønstring ved St. Germain en Laye, og af nogle Scener i et Pantomine-Spil af Servandoni, forestillende Jerusalems Befrielse ved Godofredo, som opførtes paa den kongelige Skueplads i Louvre, faldt i Grev Caylus Hænder. Han ønskede at ophielpe Mandelbergs Talenter, og skaffede ham Adgang til de gode orginale Malerier i Paris. Han blev anbefalet til Conferenzraad Wasserslebe i Kiøbenhavn, som rekommenderede ham til Kongen, der 1754 lod ham reise udenlands med 300 Rdlr. aarlig. Han gik til Rom, Florenz, Bologne, Venedig. 1759 blev han Medlem af Akademiet i Kiøbenhavn. 1763 Professor.

Johan Gerhard Wilhelm Thielo, Maler, fød i Hannover 1735. Lærte først hos hans Fader Just Anton; en Minister Hardenberg sendte ham 1757 til Maler-Akademiet i Kiøbenhavn, hvor han studerede saa flittig efter Naturen, at han Aar 1758 vandt den mindre, og 1759 den største Guld-Medallie i Malerkunsten. Han gik 1761 tilbage til Hannover, hvor han endnu

lever, og maler Portraiter, Historiestykker, Landskaber o. s. v. Meusels Teutsches Kunstler Lexicon zweite Ausgabe. Lemgo 1809. p. 429.

Jean Louis Tocqué, Portraitmaler, fød i Paris 1696, død 1772, Lærling af Bertin og Nattier. Han var saa berømt som Portraitmaler, at han 1760 reiste til Petersborg, for at male Keiserinde Elisabeth, som blev stukket i Kobber af den store Kobberstikker Schmidt. Paa Hiemreisen tilbragte han en Tid i Kiøbenhavn, hvor han 1762 malede Kong Friderich den femte, og blev Medlem her i Akademiet.

Vigilius Erichsen, Portraitmaler, fød 1722, død 1782. Han var Lærling af Johan Salomon Wahl, og forlod Danmark 1757, for at reise til Petersborg. Han fik her Berømmelse, som en af de største Portraitmalere. Han malede Keiserinde Catharina den 2den, i Garde-Uniformen til Hest, som er hans fornemste Malerie. Efter her at have indhøstet megen Berømmelse og forhvervet sig nogen Formue, drog han tilbage til sit Fædreneland, hvor han malede Dronning Juliana Maria, og Arveprinds Friderichs Portraiter, som sendtes som en Present fra Dannemark til Petersborg. Hans Pensel er marved og behagelig, hans Klædemon let og naturligt,

hans Maneer røber en stærk Øvelse, men hans Karnation falder lidet i det gibsagtige.

Peter Cramer, Maler, fød 1726, død 1782. Han dannede sig selv for største Deel, ved egne Naturgaver, uden at have nogensinde været ude af sit Fædreneland. Hans Arbeider ere i Teniers og Ostades Smag, lystige Scener, Carricaturer blandt den lave Folke-Klasse, af en underholdende Komposition, og harmoniske Farver, interressante, og fulde af Udtryk. Uagtet hans Malerier synes at være med et, raskt henkastede, anvendte han dog megen Flid paa dem, men det var en stor Fortieneste hos ham, at han forstod at skiule denne Flid.

Joseph Brecheisen, Miniatur- og Emaille-Maler, arbeidede i Berlin, men blev kaldet til Kiøbenhavn 1757, og der ansat, som Miniaturmaler ved Maler-Akademiet, hvorved han kun forblev en kort Tid, da deels Pilo, deels egen Ulyst med hans Stilling her, foraarsagede at han igien forlod Kiøbenhavn 1763, og drog tilbage til Tyskland.

J. Brecheisen, fød Laurentz, Kone af Joseph Brecheisen, Emalliemalerinde, var her en Tid med hendes Mand i Kiøbenhavn. Hun maa have været meget duelig i hendes Kunst, da hun kunde oplære hendes Broder Joh. Daniel

Laurenz i samme, som ogsaa blev en brav Kunstner.

Jacob Fabris, Maler, en Venetianer, malede Dekorationer for Skuepladsen, og Perspektiv-Stykker. Han arbeidede 1742 i Berlin, kom siden til Kiøbenhavn, hvor han og er død. Han har malet paa Slottet Fredensborg, paa Bregentved, og i adskillige borgerlige Huse i Kiøbenhavn, men hans Arbeider ere maadelige. Han har skrevet en Bog hvis Titel er: "Instruction oder Unterrichtung in den geometrischen perspectivischen und arkitectischen Lectionen in zwei Bucher von Jacob Fabris königlich dänischen Kanzley-Rath. Kopenhagen 1759". Dette Skrift er i det kongelige Haand-Bibliotek in Manuscript.

Orning, Miniaturmaler, arbeidede i Kiøbenhavn 1750. Dauw. p. 310.

Christopher Foltmar, kongelig Miniaturmaler, død i Kiøbenhavn 1718, død 1759. Ved egne Naturgaver, og ved at see andres Arbeider i samme Fag, blev han ved anvendt Flid en duelig Miniaturmaler, hvis Portraiter ere naturlige og varige. Han var desuden en god Musikus, og Organist ved Waisenhusets Kirke, hvor han tilligemed hans Broder selv anlagde Orgelet, omendskiøndt ingen af dem havde lært det.

Johanna Fosie, Malerinde, fød i

Kiøbenhavn 1726, er Datter af Maler Jacob Fosie. Vel vovede hun sig ikke uden for Vand-Farve-Maleriet, men hendes Stykker, hvortil hun stedse valgte Originalerne af de beste nederlandske Mestere, røbe alle en god og sikker Tegning, og at hun har fattet Originalens Aand. Man maa beklage, at hun ei tog fat paa Oliemaleriet, hvori hun sikkert vilde frembragt noget godt. Adskillige af hendes Arbeider er fra Aar 1743. Hun har ogsaa stukket i Kobber.

Georg Fuchs, fød 1723. Portrait- og Historiemaler. Han kom herind fra Vien, og udøvede over 30 Aar sin Kunst her i Landet. Han har opholdt sig 6 Aar i Italien, og studeret efter Antikerne og Maleren Amiconi. Han levede endnu 1783.

Gerhard Morell, Maler og Kunstkammerforvalter, fød i Kiøbenhavn 1729. Han applicerede sig først til Maler-Kunsten, som han en rum Tid drev, derefter lagde han sig paa Kunst-Handel, reiste til Brabant og Flandern for at kiøbe Stykker til Kunstkammeret og sendte han i blandt andre Stykker hiem: De 3de Marier ved Christi Grav af Ferdinand Boll, og fleere. Han blev Kunstkammer-Forvalter 1766 og døde 1769.

Franz Michael Regenfus fra Nürnberg, raderede en Coqville- og Snekke Samling,

som udkom i Nürnberg, og 1758 i Kiøbenhavn i Regal-Folio, og som Gabriel Müller med ligesaa stor Duelighed har illumineret. Samme udkom med ald Pragt paa Kong Friderik den Vtes Bekostning. Den 2den Tome af dette kostbare Værk, hvortil Pladerne ere stukne, henligger endnu.

Gabriel Müller, fød i Anspach 1688, lærte i Vien hos Johan Kupetsky, og fulgte med ham til Nürnberg, hvor han fæstede Boepæl. Alt Klædemon i hans Læremesters Malerier, som seer godt ud, er fra Müllers Haand. Han illuminerede mange Tavler og det mesterlig, i Regensus's Konchyliologie.

M. Blumenthal, Maler, formodentlig en omreisende Tydsker, har ei utydelig vist Prøver paa de fortrinlige Anlæg han havde, saavel til Landskabs, som Historiemaleriet. Han har optaget og udmalet nogle Egne i Norge, ligesom han ogsaa har malet historiske Stykker, hvoraf en Sahl i Bergen, og et Stykke i Magistratens Sahl paa Raadhuset sammesteds, er mig bekiendt. Han har i alt dette lagt for Dagen, hvad han i sit Fag kunde bleven til, naar han videre alvorlig havde studeret sig ind i samme.

Christian Tonning, Landskabsmaler, opholdt sig i Christiania i Norge, han malede

temmelig gode Landskaber under denne Konges Regiering.

Søren Abildgaard, Maler, fød i Norge 1718. Han blev Student 1737, og dimitteret fra Christiansands Skole; foruden physiske og oeconomiske Studeringer, lagde han sig især efter Tegne-Kunsten. I Aarene 1753 og 1754, var han med Geheime Arkivarius Langebek paa en Reise i Sverrige, og omkring ved Østersøen, for der at aftegne Oldtidens Monumenter. Som kongelig Arkiv-Tegner reiste han siden hele Riget igiennem, og under samme Arkivarii Opsigt, aftegnede alle endnu befindtlige Alderdoms Sager. Disse hans Tegninger, der ere smukke og nøiagtige, forvares nu i Universitets Bibliotekets Sahl paa runde Taarn. Han var Fader til 2de mærkværdige Sønner, Naturforskeren, Professor Peter Christian Abildgaard, fød i Kiøbenhavn 1740, død 1801, og Historiemaleren Nicolai Abraham Abildgaard, fød 1744, død i Kiøbenhavn 1809.

Johan Georg Ziesenis, Portraitmaler, fød i Kiøbenhavn 1716. Han lærte her hos hans Fader, og blev meget duelig i hans Fag, han var lykkelig i at treffe, og havde en brilliant Colorit. Han studerede i Galleriet i Dysseldorf, og malede Churførsten af Pfalz, og hans Gemalin.

de, hvilke Portraiter ere stukne i Kobber, af den berømte J. G. Wille. Han levede og stod i Gage i Hannover 1764, hvor han og døde 1777. Han havde en glødende Colorit, gode Stillinger, og foldede Klædemonnet brav. Et Portrait forestillende Arveprinds Friderich, malet af denne Mester, sees paa Fredensborg Slot.

Andreas Thornborg, Miniaturmaler, fød i Mandal i Norge, blev af Klevenfeldt brugt, til at afkopiere gamle danske Vaabener og andre Oldsager. Han ernærede sig desuden ved at male Miniaturportraiter i Kiøbenhavn, og levede endnu 1774. Hans Arbeider ere ret smukke, og han var Høyers første Læremester.

Andreas Brynniche, Lærling af Grotschilling og Wahl, Portraitmaler, har foruden flere, malet sig selv, og Erich Pontoppidan 1749, stukken af G. H. Lode. Han døde 1769.

Johan Jacob Brun, kongelig Kabinetsskildrer, har malet Slotte og Prospekter, og udgivet samme 1761, stukne i Kobber af Hans Quist.

J. Gylding, Miniatur- og Emalliemaler, han arbeidede i Kiøbenhavn i hans Kunst, og seer man der adskillige Stykker af ham, iblandt andre et Stykke forestillende Christi Fremførelse

for Pilati Domstol. Dette staaer i Midten, og er omringet af de tolv Apostle, ret nydelig giort paa Porselin. Da han paa et stort Stykke en email havde forestilt Kong Friderich den Vtes Portrait meget lignende, fremført i Skyerne af Fama, og omringet med utallige Figurer, der havde Hensigt til Videnskaber og Kunster, sprang Pladen paa adskillige Steder i Ilden, hvorover han skal have taget sin Død.

Georg Seipsius, fød i Dresden 1744, Miniatur- og Emalliemaler. Han arbeidede meget for Kongerne i Danmark, Fridrik den femte, og Christian den Syvende, han emallierede et alene Portraiter, men endog smaa Historier, graat paa en Jaspis Grund, ret nydeligt, han døde her i Kiøbenhavn 1795, da han fra et Huus, hvor Trappen brændte, maatte gaae ud af Vinduet, og forslog sig meget.

Johan Hørner, fød i Sverrige, Maler. Af ham sees i Danmark adskillige Stykker i Schalkens Smag, Nat-Stykker, Figurer ved Ild og Lys, nogle ret brave og pikante af Effekt, naar og hvor han er død, vides ikke. Han har ogsaa malet Portraiter, og opholdt sig sin meste Tid her i Riget.

Barbara Regina Dietsch. En Landskabs-Malers Datter fra Nyrnberg, fød 1716,

død 1783, malede i Besynderlighed smukke Fugle, med stor Flid, og mesterlig i Vandfarve. Hun skal have opholdt sig en Tid i Kiøbenhavn, under denne Konges Regiering.

Dorthe Eugenia, Baronesse af Schmettau, gift Løwendal, af hende vare blandt fremsatte Malerier i Dresden 1767, to smukke Pastel-Malerier: Medlidenhed og en grædende Person, efter Rotari.

Christoph Schomburg, Portraitmaler, fød i Ratzeborg, og udøvede, som man beretter, i Begyndelsen Skrædder-Haandværk, men da han mærkede hos sig en besynderlig Tilbøielighed til Maler-Kunsten, drog han 1732 til Rom, hvor han studerede flittig i 10 Aar, og malede imidlertid en Mængde Portraiter, hvormed han skaffede sig sin Underholdning. Grev Harrach, Guvernør i Nederlandene lod ham komme til Brüssel, hvor Schomburg forestillede Greven med Gemalinde og 10 Børn, paa et Stykke 22 Fod langt og 11 Fod bredt. Dette Stykke sees i det grevelige harrachske Slot ved Leytha, fire Mile fra Vien. Han kom herefter til Vien, og endelig til Kiøbenhavn, hvor Kongen anfortroede ham General-Inspektionen over sit Kunst-Galerie (a). Han døde her 1753.

(a) Fueslis Kunstler-Lexicon p. 595.

Jens Carlebye, Hof-Billedhugger, fød 1730 i Aarhus Stift i Jylland. Han lærte Kunsten under Stanley den Ældre, Jardin og Widewelt, har forfærdiget adskillige Buster af italiensk Marmor, ligesom ogsaa Urner af samme Materie.

Georg David Anton, kongelig Hof-Bygmester. Han blev ved Akademiets Stiftelse, Informator i Geometrie, Perspektiv og Bygningskunst. Spiret paa Frideriks tydske Kirke paa Christianshavn, er 1769 opført under hans Bestyrelse.

Martin, Kobberstikker. Han har stukket Prospekter, Grundtegninger og Karter til Niebuhrs Reise i Arabien.

Peter Haas, Kobberstikker, en Søn af Jonas Haas, og Broder af de tvende paafølgende af samme Navn. Han har stukket mange Plader i Niebuhrs Reise i Arabien.

Erasmus Siegismundus Resch, har stukket i Kobber Kiøbstæden Aarhuus, og et Blad med Ruiner, samt en Jagt 1744. Han døde 1799, som Sorenskriver i Stør- og Værdalen i Tronhiems Stift.

Odoard Helmold de Lodde, Kobberstikker, død 1758. Han har stukket gode og lignende Portraiter.

E. C. von Kern, Kobberstikker. Han har 1758 stukket adskillige Kobbere til Jonges Geographie.

Alexia de Lodde, Kobberstikkerinde, en Søster af Kobberstikkeren af samme Navn, har stukket Prospekter til den danske Atlas.

J. Henningsen, Kobberstikker. Han døde paa sin Reise i Paris, hvor han, blandt flere Stykker efter berømte Mestere, har stukket et Stykke 1756 forestillende Bacchus. Han var af stort Haab for hans Kunst.

Johannes Samuel Lyman, Kobberstikker fra Kiøbenhavn, Lærling af Preisler. Han fik den store Guld-Medallie i hans Kunst 1765 ved Maler-Akademiet. Han har stukket meget gode og lignende Portraiter, og døde 1768.

Georg Wilhelm Baurenfeind, Kobberstikker fra Kiøbenhavn, Lærling af Preisler. Han fik den store Guldmedallie i Kunsten 1759. Han havde forhen 1755 leveret et stort Kobberstik i den sorte Kunst, paa et heelt Ark, forestillende Grev A. G. Moltkes Portrait, med Marskalkstaven i den venstre Haand, efter Pilos Original-Malerie. Han blev 1769 udnævnt til Tegnemester ved det lærde Selskab, som Kong Friderik den Vte sendte til Arabien, men

han døde ombord paa Skibet imellem Mokka og Bombay 1763.

Johan Gotfried Bradt, Arkitekt og Kobberstikker, fød 9 Dec. 1741; han blev tilkiendt den anden Guld-Præmie 1761 i det kongelige Kunst-Akademie, for Opstalten af et Land-Slot. Han døde i sin Ungdoms bedste Aar i Paris 1772. Han har udgivet Skriftet Monumenta Fredensburgica, og har stukket adskillige Dekorationer, som vare at see, ved Dronning Caroline Mathildes Indtog i Kiøbenhavn.

Hans Quist, Kobberstikker. Han har stukket de af kongelig Kabinets Skildrer Brun 1761 udgivne Prospekter af kongelige Slotte.

Johan David og Joh. Lorentz Wilhelm Raëntz. Billedhuggere og Brødre, fødde i Bareuth, hvor deres Fader var Billedhugger, den første 1729, den anden 1733. Da deres Fader kun udarbeidede Zirater, lærte de blot Begyndelsen til de ædlere Dele af Kunsten under Anførsel af J. Justin Preisler i Nürnberg. De reiste til Berlin 1753 for at studere Schlüters berømte Arbeider. I Aaret 1754 kom de til Kiøbenhavn, studerede her ved Maler-Akademiet, hvor Johan Lorenz Wilhelm 1755 vandt den store Guld Medallie, eller den allerførste Præmie i Billedhuggerkunsten. Foruden andet Arbeide, for-

færdigede de her Statuer til Grev Levetzows Palai paa Fridrikspladsen, og vendte tilbage 1756 til deres Fædreneland. De kom begge 1764 til Potzdam, hvor de giorde en stor Mængde Grouper, Statuer og Basreliefs i Pallaiet Sans Souci og for det nye Pallai i Potzdam (a)

Ahron Jacobsen, fød i Hamborg, Edelstenskiærer. Han skar saavel en Camé som intaglio, og var en med de bedste Steenskiærere i sin Tid. Efterat han en Tid lang havde arbeidet i sin Kunst her, døde han i Kiøbenhavn 1770.

Johan Friderich Hænel, kongelig Billedhugger, død 1761.

Bothilde Birgitte fød Riegels, gift Horneman, og Ottilie Pauline Horneman, begge fra Kiøbenhavn, den sidste Medlem af Kunsternes Akademie i Berlin, Stedmoder og Steddatter, have fælles broderet i coloreret Uldgarn, en meget smuk og stor Vase, fuld af allehaande Blomster, efter et Stykke af van Huysum; dette broderede Stykke eies af Etatsraad de Coningh.

Martin Røsler, Kobberstikker fra Tydskland, har stukket Planterne i de første Hæfter, til det af Kongen bekostede Værk Flora danica.

(a) Fuesli algemeine Kunstler-Lexicon p. 534.

Theophilus Laan. Han har stukket en Prospekt af Christiania i Folio, dediceret til Kong Friderik den Vte.

Magnus Gustav Arbien fra Norge, Lærling af Hedlinger, død 1760. Peter Christian Winsløw, Johan Henrich Wolff fra Kiøbenhavn, Daniel Jensen Adzer, en Bondes Søn fra Hertugdømmet Slesvig, død 1808, Johan Ephraim Bauert, fød i Sverrige, alle Medalliører, have under denne Konges Regiering, skaaret mange og prægtige Stempler, i Særdeleshed Arbien og Adzer. En Medalliør Peter Nicolai von Hawen, død 1762, har ogsaa 1749 skaaren Stempler til Dukater og andre Mynter.

Fournier. En Franskmand, anlagde i denne Konges Tid, en Porcelains Fabrik ved Blaaetaarn her i Kiøbenhavn, hvortil Gylding, Seipsius og Ruch efter Beretning, skal have biedraget meget med deres Emallie-Malerier. Godset var fint, for det meeste med grønne Farver dekoreret, og den paa samme anbragte Tegning ret smuk og vedholdende, men Anlægget blev ei længe ved Magt, da Fournier fordrede alt for store Summer til dets Drift, det nedlagdes derfor igien.

Jacob Parneman fra Kiøbenhavn. Han lærte Kattuntrykkeriet, og den dermed forbundne Formskiærerkunst, her i Staden. Han lagde sig siden efter den finere Formskiærerkunst, og giorde Begyndelsen med nogle smaa Vignetter, og andre Zirater; derpaa skar han 16 historiske Stykker af Bibelen i Qvart-Format, som vare ret smukke, og et Portrait en camaïeu i stor Oktav. Han forstod Contra Schrafferingerne, og har hældig anbragt dem i foranførte Billede. Han forfærdigede ogsaa et Portrait efter Hugo da Carpis Maade, med tvende Stokke, som geraadede godt. Havde han havt nogen Opmuntring i Kunsten, og mere Tid at anvende derpaa, kunde han muelig have bragt det til Ungers Færdighed, men han var nødt til, for sin Næringsvei, at passe sit Kattun-Trykkerie og anvende sin meste Tid paa dettes Drift. (a).

Lorenz Spengler. Han var født 1720 i Schafhausen i Schweitz. Han kom 1743 til Kiøbenhavn, lærte der Kongerne Christian den 6te, Fridrik den 5te og Dronning Louise at dreie. Han forfærdigede selv nogle Portraiter i Elfenben, og giorde ellers allehaande kunstige Sager. Han

(a) Buschings Historie om de tegnende Kunster i Danmark. Khavn. 1783. p. 326 og 327.

blev 1769 kongelig Kunstkammer-Forvalter, i hvilken Post han døde i Kiøbenhavn 1808.

Johan Gottfried Grund, kongelig Hof-Bildhugger. Han var fød i Meissen 1733. Han lærte Bildhugger-Kunsten 1748 i Dresden, og 1754 i Berlin hos Hof-Billedhugger Adam, og kom 1757 til Kiøbenhavn, arbeidede der i kongelig Billedhugger Hænels Verksted, som døde 1761, og hvis Enke Grund giftede sig med 1762. Samme Aar blev han kongelig Hof-Bildhugger. Han har giort de Statuer, som staae i den saa kaldte Normandsdal i Fredensborg Slots Have, og som han 1773 har udgivet en Beskrivelse over og Afbildning af med 55 Figurer, men disse ere maadelige.

Johan Paul Eberhard, Arkitekt, fød i Altona 1723. Han blev grevelig Stolberg-Wernigerodes Bygmester, og opførte for hans Herre et Model til et prægtigt Slot. Han blev 1754 kaldet til Göttingen, for der at være Lærer i Bygningskunsten. Han var ogsaa Forfatter til adskillige Skrifter i Arkitektur og Geometrie.

Christian den 7de

Konge 1766, død 1808.

Det kongelige Maler-Akademie, havde ved denne Konges Regierings Tiltrædelse nu staaet i 12 Aar, og følgelig forberedet en god Grundvold til en Stamme, hvis frugtbare Grene efterhaanden kunde udvikle sig til Modenhed. Saavel Indfødde, som Udlændere dannede sig her, og det har efterhaanden leveret Mestere, der have giort sig meget berømte, og været høit agtede i det øvrige Europa, saavel i Maler- som Billedhugger- og Kobberstikker-Kunsten. Nye Bygningers Opførelse efter den store Brand 1795, der medtog 943 Huse og Gaarde, gav ogsaa megen Leilighed til at vise hvormeget man var gaaet fremad i Bygnings-Kunsten, og seer man ei just blandt de nye opførte Bygninger, Mesterstykker, saa ere de dog nette og mere beqvemme indrettede, end forhen. Af offentlige Monumenter, sattes under denne Konge, Bondefriheds Monumentet uden Vesterport, hvortil Grundsteenen lagdes den 31te Julii 1792 (a) af vor nu værende Konge Friderich den 6te, som

(a) Minerva Julii 1792, p. 155, see ogsaa Minerva 1791. p. 185.

Kronprinds. Det bestaaer af en Obelisk af Bornholms Steen, med Fodstykket 24 Alen høi, staaende paa et firkantet Piedestal af norsk Marmor; paa ethvert Hiørne af Piedestalen staaer en Figur $3\frac{1}{2}$ Alen høi, i colossalsk Størrelse, forestillende: Troeskab, Tapperhed, Jorddyrkningsflid, Fædrelands Kiærlighed, alle af italiensk Marmor. Tegningen til Monumentet blev given af Professor N. A. Abildgaard, og Statuerne forfærdigede af Professorerne Widewelt, Weidenhaupt og Dajon, hvoraf Widewelt har forfærdiget Troeskab, Weidenhaupt Jorddyrkningsflid, og Dajon Tapperhed og Fædrelands-Kiærlighed. Postementets, eller Piedestallens fire Sider, ere zirede med Medallions og Indskrifts Tavler, hvorpaa deels Basreliefs, deels Paaskrivter. Saaledes læses paa den østre Side: "For Christian den VII, de Danskes og Norskes Konge, af enige og taknemmelige Borgere". Paa den vestre Side: "Grundstenen blev lagt af Friderik, Kongens Søn, Folkets Ven. MDCCXCII". Basrelieffen paa Postamentets syndre Side forestiller, en vorned Bondes Frigivelse, og den paa nordre, Retfærdighedens Gudinde med sine Attributer. Paa den nordre og syndre Side af Obelisken staae følgende Indskrivter: Kongen kiendte, at Bor-

gerfrihed bestemt ved retfærdig Lov, giver Kiærlighed til Fædreneland, Mod til dets Værn, Attraa til Flid, Haab om Held. Og paa syndre: Kongen bød, Stavnsbaandet skal ophøre, Landboelovene gives Orden og Kraft, at den fri Bonde kan vorde kiæk og oplyst, flittig og god hæderlig Borger lykkelig. Paa den Guldplade, som nedlagdes i Grunden staaer: Aar efter Christi Fødsel 1792, satte enige Borgere her en Støtte af Steen, til Minde om deres Konges, Christian den Syvendes Velgierninger imod Danmarks Bondestand, og især ved at løse den fra Stavnsbaandet. Saadanne Inskriptioner ere de beste, som ere korte og fyndige, og ei indlade sig i unødvendigt langt Snak og Samtale med Tilskuerne. Men — det er nok en af de allervanskeligste Ting, at giøre en god og passende Inskription. Hvorledes det har staaet til med Italienerens (a) Indbildningskraft, som denne Statue forekom, som en Christo crocifisso fra quattro candele, kan vel ei gives nogen rimelig Oplysning til, og det er svært, at finde tertium comparationis heri. Heller ikke troer jeg, at det hele Postaments Opstalt, og frembydende Syn, er saa forladt af ald Skiønhed, at de gode Herrer, som besøge os

(a) Skriftemaalet af Bruun. Kiøbenhavn 1798. p. 49.

derude fra, skulle finde den, og dens med Uret anmældte tilklinede smaa Figurer, der ere 3½ Alen høie, saa aldeles uværdig til Efterabelse.

Den danske Porcelains-Fabrik, som en Indretning der har megen Indflydelse paa de tegnende Kunster, og er anlagt under denne Konges Regiering, fortiener ogsaa her at anføres og omtales. Efterat have været forsøgt paa, under de foregaaende Konger, at forarbeide dansk Porcelain, f. Ex. under Friderich den Vte, af Franskmanden Fournier, og flere Gange, deels formedelst Entreprenørernes Ukyndighed, om en Fabrik i sin fulde Udstrækning, deels for de store Summer og Udlæg en saadan Indretning medtog, blev aldeles standset, saa vovede dog en indenlandsk Mand Justitsraad Franz Henrich Müller, at fornye dette Projekt. Den nu værende Porcellains-Fabrik er anlagt af ham i Aaret 1780, og først ved Subskription af Aktier, men derpaa kiøbt af Kongen, og siden dreven for hans Regning. Er det rigtigt hvad Ramdohr (a) beretter, at den fra 1792 afgiver til Fordeel for Kongens Kasse 40000 Rdlr. aarlig, saa er Indretningen meget at prise. At ikke mere end 3 à 4 proCto. skulde ved Brændingen gaae forloren, som han ligele-

(a) Ramdohr Reise nach Dännemark. p. 182.

des siger, er at ønske; den egentlige Porcelain-Jord faaes fra Bornholm, og de i Norge omtrent ved Fabrikens Oprettelses Tid, fundne skiønne Kobolt-Miner, rækkede dette Værk broderlig Haanden, og forskaffede det en skiøn blaa Farve, der ei løber ud i Konturerne. Afvexlingerne af den grønne Farve skal ogsaa være gode. Dens Fremme og Flor er mangfoldig at ønske, da den holder meget fremmed og kostbart Porcelain ude af Landet, og beskiæftiger endeel Arbeidere og Kunstnere i Landet. At Fayence Gods her slet ikke bliver bearbeidet, er meget at beklage, da man fra Patriotismens Side maatte ønske et paa daglige Borde i Landet brugeligt Mellemgods, mellem Porcellains-Fabrikens Tallerkener, og det jydske Leergods, hvorved mange Penge kunde spares i Landet, for det i alle danske og norske Huse befindtlige Staffordschire hvide Fayence.

Wilhelm Andreas Müller, Miniaturmaler, fød i Brunsschweig 1733. Han blev opdragen hos hans Morbroder Ludvig Wilhelm Busch, Inspektør over Maler-Galeriet i Salzdalen, hvor han havde Leilighed, at studere efter gode Mestere, og at øve sig i Maleriet. Han kom til Kiøbenhavn 1757, og blev ved Academiet her, Brecheisens Eftermand. Hans Antagelses Stykker vare, Professorernes Widewelts og Als

Portraiter i Miniatur. Han har i dette Fag leveret adskillige flittigen udarbeidede og renligen malede Stykker. Han har tillige ædset adskillige Blade i Kobber: som Adam og Eva efter Rembrand, Jardins Fuglehus i Grev Moltkes Have, Marienlyst Slot, og en Rav Lysekrone giort af Spengler, hvortil Tegningen var af Tuscher.

Cornelius Høyer, Professor og Miniaturmaler, Lærling af Andreas Thornborg. Han blev af Saly, der blev opmærksom paa hans Arbeider, rekommanderet til Grev A. G. Moltke, af hvem han blev opmuntret videre at dyrke denne Kunst. Han erholdt 1763 en Pension, at reise udenlands i 3 Aar, hvor han siden paa egen Bekostning forblev endnu i 2de Aar. I Paris giorde han, Bekiendtskab med den berømte Miniaturmaler J. B. Masse, hvis Samtale og Omgang tiente ham til megen Underviisning og Veiledning i hans Kunst. Han lærte og her at kiende Alwen fra Vien, en af de største Malere i Miniatur, Pastel og Email. Fra Paris gik han til Italien, hvor Petitors Portraiter tildrog sig hans Opmærksomhed. Efterat have studeret i Rom, tog han til Dresden, hvor han studerede i Galeriet. Han kom derpaa hiem, og arbeidede i Kiøbenhavn, han var indtil sin Død en af sin Tids største Miniaturmalere i Europa. Han

giorde i hans senere Aar Reiser, saavel til Stokholm som Petersborg, hvor han for hans Arbeider indhøstede megen Berømmelse og Ære. Han døde 1804 i Kiøbenhavn.

Peter Brynniche, Medlem af Maler-Akademiet, og kongl. Historie-Maler. Han vandt 1764 den største Guldmedallie, reiste derpaa til Italien, og kom tilbage til Kiøbenhavn. Han lever endnu, som kongelig Flaademaler.

Johan Christian Almer, Maler. Han var fød i Kiøbenhavn 1742, vandt 1766 den store Guldmedallie, reiste derpaa udenlands, og blev efter hans Hiemkomst, Tegnemester ved Akademiet. Han døde 1792.

Anton Christopher Rüde, Professor og Historiemaler, vandt 1768 Akademiets store Guldmedallie, reiste siden til Italien. Efter hans Hiemkomst blev han Medlem af Akademiet, efterat have malet, for at opnaae denne Værdighed, Kong Christian den 1stes Indtog i Rom, igiennem Porta del Populo, et Stykke, som jeg tilstaaer har behaget mig meget. Han lever endnu, og opholder sig paa Hirsholm Slot, hvor han vedbliver at arbeide paa historiske Stykker.

Nicolai Abraham Abildgaard, Professor og Historiemaler. Han var fød i Kiøbenhavn 1744, vandt den store Guldmedallie i

Akademiet 1767, og reiste derpaa til Italien, hvor han forblev fra 1772 til 1777, kom saa tilbage til Kiøbenhavn, blev Professor i Akademiet, og var i adskillige Aar dets Direktør, indtil hans Død 1809. Foruden at han var en stor Mester i hans Kunst, var han unægtelig en af de lærdeste Malere i Europa i hans Tid, det Kompositionen, Sujetterne og Anordningerne i alle hans Malerier noksom bevidne, de ere hentede af dyb Grandskning i Grækernes og Romernes Poeter og Historieskrivere. Hans historiske Malerier i fordum Christiansborg Slots Riddersahl, vare mangfoldig udtænkte og rige af Indhold. Baggrundene i samme, der ere at ansee, som forklarende Episoder, paa Hovedhandlingen i Forgrunden, vil i Esqvisserne, der endnu ere tilovers, og i Beskrivelserne over samme, som læses i Minerva (a) og hos Ramdohr (b) blive et lærerigt Studium, for den historiske og allegoriske Maler i Tiden, og vise til hvilken Grad, Rigdommen i en Komposition kan drives. Blandt alle hans, efter hans Død af hans Enkefrue udsatte Malerier, er det ellers besynderligt, at Stykket den saarede Philoctet, som Abildgaard malede i Rom, har en saa

(a) Minerva 1791 for Juli Maaned. p. 113.

(b) Ramdohrs Studien auf einer Reise nach Dänne- p. 93 — 101.

særdeles varm og sand Kolorit i Karnationen, og er af en Tone, som han synes, at have afveget fra siden i alle hans øvrige Stykker.

Jens Juel, Professor og Portraitmaler. Han var fød i Fyen 1745, og døde i Kiøbenhavn 1801. Han lærte først i Hamborg, studerede derpaa ved Akademiet i Kiøbenhavn, og vandt dets store Guldmedallie 1771. Et Selskab af adskillige Personer, Kunstens Yndere i Kiøbenhavn, der indsaae hans Fortienester, lod ham reise paa deres Bekostning i 6 Aar. Han var i hans Tid en af de største Portraitmalere i Europa. Desuden havde han et afgiort Talent til Landskabsmalerie, som han i ledige Timer af Lyst udøvede. Han har efterladt sig nogle smaa nydelige Landskaber, af danske, norske, sweitserske og italienske Prospekter, der saalænge der ere Malerie-Kabinetter til, vil findes i Samlinger, hvor nederlandske Mestere af Rang i dette Fag ere til Skue. Han har ogsaa forfærdiget smaae nydelige Frugtstykker. I nogle af de mangfoldige Portraiter, han malede, ere Farverne afblegede, som nok kom af den Iilfærdighed, hvormed han forfærdigede samme: thi alle, hvo der kunde, skulde paa den Tid have deres Ansigter afcontrafeyede af ham, og han var overvældet med Arbeide.

Thomas Brun, Arkitektur og Dekorationsmaler, fød paa Fredensborg, død i Kiøbenhavn 1799. Han fik 1765 Akademiets store Guldmedallie i Maler-Kunsten, reiste derpaa udenlands, for at øve sig i Theater-Maleriet. Han var efter hans Hiemkomst nogle Aar Theater-Maler ved Theaterne her i Staden.

Erich Poulsen, Historie- og Portraitmaler, Professor, fød i Bigum i Jylland 1749, død i Kiøbenhavn 1790. Han reiste som Malerdreng til Kiøbenhavn, og gav sig i Lære hos en Amtsmester her. I sine Frietimer tegnede han flittig i Akademiet, og vandt den lille Guldmedallie 1775 for et ypperligt Stykke, forestillende: Assyriernes Leyr som ødelægges ved Lynild, som fortiente et bedre Sted, end at hænge paa Gangen paa Charlottenborg, den store Guldmedallie fik han 1777. Han reiste derpaa udenlands, og fik i Düsseldorf Titel af Professor, han gik derfra til Italien, hvorfra han igien kom tilbage til Kiøbenhavn. Han blev ved hans Hiemkomst Medlem i Akademiet, efterat have i Følge Opgave malet, Dronning Margretha, som forener de 3de nordiske Riger; han malede saavel Portraiter, som historiske Stykker i en let og behagelig Maneer, og af god Colorit. Om intet andet Beviis var for hans store Naturgaver, hans Flid, og hvad han spaaede engang

at blive til, saa er de Kabaler man opfandt, og satte i Gang mod denne fromme Mand, nok for at overbevise enhver, at han maae have staaet nogen i Veien, der har frygtet for hans Arbeider, at de kunde blive dem hinderlige, saavel i Henseende til deres indvortes Værdie, som ogsaa Indtægten. Listigen fik man ham endog ved Herre-Vælde og Indflydelse, dreiet af fra Maleriet for nogen Tid, hen til Kobberstik-Kunsten, og uden han forhen havde graveret ret for Alvor, leverede han til alles Forundring, Stykket Hof-Fossen i Kobberstik coloreret, en Prospekt af et Landskab og en Fos, som han, blandt mange andre Situationer, havde optaget paa hans Reise i Norge, hvilket stedse vil blive hans Lands Ære, Fremmedes Beundring, stiaalet ud af selve Naturen, og som dristigen kan sættes paa Siden af alt, hvad nogen Udlænder har leveret i dette Fag; det kostede ved Subskriptionen 15 Mark, og gode Aftryk af samme er mere end en Gang betalt med 24 Rdlr. Man har ogsaa af ham et lille Kobberstykke stukket 1782 i Paris, med en let og spillende, dog kraftig Naal, forestillende Kong Knud den store, som dadle sine Hofmænds Smiger. Han efterlod adskillige Malerier, hvoriblandt en Merkurius og Psyche i naturlig Størrelse, som et Ideal af mandlig og qvindelig Skiønhed, hver for

sig, paa tvende forskiellige Stykker, disse laantes ved en Udstilling fra hans Enke, og for ei at fremsætte Uanstændigheder for det kydske Publikum, der skulde supponeres ei at kunde taale, at see Naturen, som den er, søgtes Tilladelse hos hende, at deres sande, paafaldende og naturlige Nøgenhed maatte skiules med Figenblade, og at denne Uanstændighed maatte som noget anstødeligt, bedækkes om Livet med et Gevandt. Hun tillod dette, med Vilkaar at det skede med Vandfarve, som kunde afvaskes igien, men da de bleve tilbagesendte, vare de til Taksigelse forsynede med plumpe Gevandter af Oliefarve, der aldrig kunde borttages. Dette er et nyt Slags Billedstormerie, endog af Laugsbrødre. Nok for den Forstandige, for at bevise, hvad frygtelig Værdie disse Stykker maae have haft. Jeg anfører dette, for at vise, og advare unge Kunstnere af Værd i dette Fag, hvad Kunstner-Nid kan opfinde, og at ingen Misundelse overgaaer denne.

Christian August Lorentzen, Portraitmaler og Professor i Akademiet, for nærværende Tid Direktør for samme, fød 1753 i Sønderborg paa Øen Als. Han studerede her ved Akademiet. Et Selskab lod ham reise paa deres Bekostning i 3 Aar. Han gik til Holland, studerede i Antverpen fornemmelig efter Rubens og

van Dyck, da han lagde sig meget efter Portrait-maleriet. I Paris malede han en Scene af Barberen af Sevilla, for hvilken han af Akademiet blev agreeret. Han componerer let og hældigen, drapperer godt, har en livelig Colorit. Hans Waldemars Seyer i Lifland, og det holbergske Galerie, en Hoved-Scene af ethvert af hans Skuespil, hvorpaa han arbeider, vil forskaffe ham megen Ære, og maaskee større hos Efterkommerne, end hos hans Tidsalder.

Simon Malcho, Maler fød i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Malermester, han studerede ved Akademiet, og vandt 1767 den anden Guldmedallie, giorde derpaa en Reise til Italien, med Professor Abildgaard, og derfra til England, hvor han 1793 har ædset den ulykkelige Prindsesse Lamballe i den sorte Kunst, i Følge af en Parlaments Akt.

Johan Herman Cabot, Maler, fød i Kiøbenhavn 1757, vandt 1781 den anden Guldmedallie i Akademiet, reiste derpaa til Italien, hvorfra han efter nogle Aar kom hiem igien. Under hans Ophold i Rom, udgav han der et Skrift: Stucchi figurati esistenti in un antico sepolchro fuori delle Mura di Roma, publicati da Giovanni Ermanno Cabott, pittore danese. In Roma presso Antonio Fulgoni 1795. Han

er Informator i Frietegning i Akademiet og Hofdekoratør.

Herman Kofoed, Maler og Kammer-Assessor, fød i Rønne paa Bornholm 1743, har malet Portraiter, og er meget kyndig i at reengiøre og i Stand sætte gamle beskadigede Malerier.

Christian Guldager, Maler, fød i Kiøbenhavn, studerede ved Akademiet og fik 1779 den mindre Sølv Medallie. Han reiste derpaa til Nord-Amerika, og skal han for nogle Aar siden have levet som Maler i Boston.

Johan J. Stunder, Maler, fød i Kiøbenhavn hvor hans Fader var Juveleer. Han vandt her 1780 den største Sølv Medallie, reiste derpaa med J. H. Cabott til Italien, forblev der nogen Tid, gik saa til Vien, han lever nu som Portraitmaler i Leutschau i Zipser Kommitat i Ungern, og har foruden andet, malet Alter-Tavlen i den evangeliske Kirke i Iglo, en anden Stad i Kommitatet, et vakkert Stykke, hvori Frelseren paa Oliebierget er en Figur, der udtrykker høi Hengivelse, og den i Giennemskiæret svævende Engel, giør megen Virkning. Der haves mange Malerier af ham i Zipsen (a).

(a) Notizen über das Zipser Komitat in Ungarn von Bergewiczy.

Nicolai Wolff, Maler, fød i Kiøbenhavn. Fik 1785 den store Guldmedallie i Akademiet, han reiste derefter udenlands, lovede at blive engang noget stort for sit Fædreneland i sit Fag, og at afbetale ved hans Talenters videre Dyrkelse, den Omkostning, det havde anvendt paa hans første Dannelse, men han kom ei længere end til Dresden, hvor hans Fædreneland ei veed, om han endnu lever.

Jørgen Dines, Maler, vandt 1773 den anden Guldmedallie i Akademiet.

Jes Bondesen, Maler, fød i Assens i Fyen. Han studerede ved Akademiet i Aaret 1780, og fik Sølv Præmierne. Han har siden opholdt sig i Holsteen, har udgivet nogle Prospekter af den slesvig-holstenske Kanal. Han opholder sig for nærværende Tid i Altona.

Carl Viertel, Portraitmaler, fød i Kiøbenhavn, vandt 1789 den mindre Sølv-Medallie for Tegning i Akademiet. Han lever endnu, har opholdt sig en Tid lang i Stokholm, hvor han arbeidede i sit Fag, men er nu kommen tilbage til Fædrenelandet.

H. Johan Lyng, Maler, fød i Norge, kom til Kiøbenhavn 1779, studerede ved Akademiet og vandt den 1ste Præmie i Sølv 1781. Han var en dygtig Tegner, malede og godt. Han

blev Tegnemester ved Real-Skolen i Tronhiem, hvor han skal være død 1792.

J. Neander, Maler, han nævner sig selv Danus. Han har malet Svampene i det af Holmskiold udgivne Pragtværk: Beata ruris otia fungis danicis impensa.

Christopher Deram, Miniaturmaler, fød øster paa Norge, reiste til Kiøbenhavn, og fik 1780 den anden Sølvmedallie i Akademiet. Han reiste derpaa udenlands, og døde i Neapel. Han malede net og behageligt.

Christan Horneman, Miniaturmaler, fød i Kiøbenhavn 1766, studerede ved Akademiet, og fik 1786 den store Sølvmedallie, han reiste derpaa udenlands, hvor han uden mindste Understøttelse fra Fædrenelandet forblev i 16ten Aar, og var i Dresden, Vien, Berlin, Florenz, Livorno, Pisa, Neapel og flere Italiens Steder. Han kom 1803 til Kiøbenhavn igien, og blev først Medlem i Akademiet, efterat have overrakt, som Antagelsesstykker, H. H. Prinds Christians, og Justitsraad og Professor Magens Portraiter, senere blev han Hof-Miniaturmaler i Høiers Sted.

Mathias Henrichsen, Miniaturmaler, fød i Nyestæd i Lolland. Han fik 1788 den anden Sølvmedallie ved Akademiet, han døde som Lærer i Tegne- og Skrivekunsten, ved de Døvstum-

mes Institut her i Staden 1807, nogle og tredive Aar gammel.

Joh. Camradt senior; Portraitmaler, fik 1805 den mindre Sølvmedallie i Akademiet, lever og arbeider.

Hendrich August Grosch, Maler og Kobberstikker, fød i Lybek 1763. Han kom til Kiøbenhavn og arbeidede der, han studerede i Maler-Akademiet, og vandt 1793 dets mindre Sølv-Medallie. Han har malet adskillige Landskaber i Oliefarve, og stukket i Kobber nogle Prospekter af Situationer i Norge, der ere optagne og malede af Professor Lorenzen. Han lever og vedbliver at arbeide.

Niels Lund, Maler, vandt 1785 Akademiets mindre Guld-Medallie.

Carl David Propsthain, Maler. Han fik 1795 den store Guldmedallie, og er for nærværende Tid Informator i Friehaands Tegning ved Akademiet.

Peder Jensen Blom, Maler, vandt 1799 Akademiets mindre Guldmedallie.

Johan Ludvig Lund, Maler, fød i Kiel 1777, gik 1796 til Kiøbenhavn, for at besøge Maler-Akademiet og opholdt sig der til 1799, da han drog til Dresden. 1800 gik han til Paris og 1802 til Rom, hvorfra han kom igien til

Kiøbenhavn 1810. Han har efter Homer malet adskillige store historiske Tableaux, af den trojanske Krigs-Historie, hvoraf et Stykke, som han 1807 sendte hiem, faldt i Engellændernes Vold, hvorved det kom til Engelland, og blev godt betalt.

L. David Ham, Maler, han fik 1795 den mindre Guldmedallie i Akademiet.

Johan Georg Wahl, Maler, fød 1779. Fik 1803 Akademiets store Guldmedallie, reiste derpaa udenlands, for end videre at danne sig i Kunsten, han døde i Italien 1810, hvor han havde opholdt sig paa 4de Aar, for at udvide sine Kundskaber, som Historiemaler.

Christian Fædder Højer, Maler, fød i Reersløv ved Roeskilde. Han vandt samme Aar som Wahl, Akademiets store Guldmedallie, han er i Rom for nærværende Tid. Han sendte 1810 hiem en Hero, som ligger paa Knæe paa Strandbredden med en Fakkel, og venter paa sin Leander, hvis døde Legeme skylles til Stranden af Bølgerne i en Maaneskins Nat. Et smukt Stykke, der vidner om, at han har studeret og nyttet Antikerne.

Christoph W. Ekkertsberg, Maler, fød i Sundevit i Holsteen 1783, vandt 1805 den mindre, og 1809 Akademiets store Guldmedallie. Han har i Aar tiltraadt en Udenlands Reise, i

Selskab med den for Kunsten utrættelige Kammerjunker Neergaard, for end videre at giøre sig mere og mere fuldkommen i hans Fag, Historiemaleriet, hvori han, allerede før han forlod Fædrenelandet, har givet hældige Prøver.

Jens Peter Müller, Maler, fød i Faaborg i Fyen 1778, han har leveret adskillige meget smukke Landskaber. Han gik 1810 paa en udenlands Reise, for videre at dyrke Kunsten.

Søren Læssø Lange, Maler. Han er fød i Faaborg i Fyen 1760, kom 1781 til Kiøbenhavn, og erholdt paa Kunstakademiet den største Sølv-Medallie 1787. Han maler gode Landskaber og Portraiter. Han har ogsaa ædset nogle af dem i Kobber.

Henrich Clausen, en ung Maler fra Holsteen, malede gode Landskaber, men døde 1805 i Kiøbenhavn i hans beste Ungdom.

Niels Hagelberg, Maler, fød 1767 i Sverrige, studerede ved Akademiet, og vandt 1809 dets mindre Guldmedallie.

Foruden ovenanførte, som have studeret, og vunden Præmier ved Maler-Akademiet, have adskillige andre Malere opholdt sig i de danske og norske Stater. Saaledes have under denne Konges Regiering, end videre levet og arbeidet: Paul Ipsen, en Maler fra Angeln, Moli-

nedo, fød i Kiøbenhavn, som var en Tid i Rusland, men kom derfra tilbage 1780, og reiste atter bort, til Spanien, Dahl fød i Kiøbenhavn, som for en Deel Aar siden reiste til England, og er der bleven Theatermaler, Weyse Miniaturmaler, Twede fød i Holsteen, for nærværende Tid Theatermaler i Hamborg. Petersen Landskabsmaler.

Asmus Jacob Carstens, fød 1754 i en Bye St. Jørgen kaldet, nær ved Slesvig, blev sat i Lære her for at oplæres til Viinhandelen, men ved at beskue i hans ledige Timer Malerierne i Domkirken i Slesvig og paa Gottorp Slot, og især Jurian Owens Arbeider, blev han saa indtagen af Kunsten, at naar de andre Drenge forlystede dem paa Spadsere-Tourer, gik han hen i Kirken eller Slottet, og ansaae Tegning og Malerie, som hans fornøieligste Tidsfordriv. Han øvede sig nu heri, og da hans Læreaar ved Viinhandelen var forbi, reiste han til Kiøbenhavn, for at gaae her paa Akademiet, han vandt nu 1780 den anden Sølv Medallie for Tegning efter den levende Model, men Carstens havde sit eget Hoved, geraadede i Strid, med Akademiets Foresatte, og gik 1783 fra Kiøbenhavn, paa en Reise til Italien, paa hvilken han dog ei kom længere end til Mailand, da ham der blev forestilt,

at det vilde være ham høist vanskelig, at komme videre, han drog nu tilbage til Berlin. Efter nogen Ophold her, foretog han atter en Reise til Italien, paa kongelig preussisk Bekostning, og med Titel som Professor. Han blev saa indtagen af Rom, og dend Kunstfrembringelser, at han strax besluttede, da han kom der, aldrig at vende tilbage derfra. Da Tiden nu kom, han skulde til Berlin igien, gav han Slip paa ald preusisk Understøttelse, og forblev hvor han var, indtil han sammestæds afgik ved Døden 1798. I Komposition var han stærk, i Tegning sikker, han læste flittig Grækernes og Romernes Historier, og studerede deres Coustumer. I Colorit derimod var han svag. Han yndede især Michel Angelos Arbeider, som han bestræbede sig for at efterligne. Det var ellers en sær Mand, som gik sin egen Bane. Hvo der mere vil bekymre sig om ham, henvises til: Leben des Kunstlers Asmus Jacob Carstens, ein Beitrag zur Kustgeschichte des achtzehnten Jahrhunderts von Carl Ludvig Fernow. Leipzig 1806.

Henrich Pløtz, Emaillemaler, fød i Holsteen 1748, reiste udenlands i Schweits, Frankerige og Italien, blev en Lærling af A. Marsinhe, Emaillemaler i Genf. Han tilbragte henved 18ten Aar i den berømte Naturforsker og

Skribent Bonnets Hus, og tegnede for ham saavel Insekter, som adskillige Prospekter. Efter Bonnets Død 1793, forblev han hos Enken til 1795, da han agtede at gaae til Italien. Han kom til Livorno og Genua, hvorfra han drog til Corsika, derfra til Venedig. Han fortsatte siden Reisen til Berlin og Posen. Da Omstændighederne her ei vare gunstige, besluttede Pløtz, som allerede i Bonnets Hus, havde i Ministeren Grev A. P. af Bernstorphs Navn faaet Tilbud, at nedsætte sig i Kiøbenhavn, som Kunstner, efter 27ve Aars Fraværelse, at gaae tilbage til sit Fædreneland. Her blev han strax antaget med 800 Rd. Løn om Aaret, og frie Værelser. Han har siden ved kongelig Gavmildhed faaet en Gaard paa St. Annæ Plads i Kiøbenhavn, hvor han nu lever og arbeider (a).

Magdalene Margrethe Bærens, fød Schæffer, Blomstermalerinde i Vandfarve, fød i Kiøbenhavn 1737, død sammesteds den 7de Juni 1808, blev agreeret 1779 ved det kongelige Maler-Akademie, og 1780 akademisk Medlem. I Aaret 1780 reiste hun til England, men deels en høi Told, som var lagt paa alle Kunstsager,

(a) Iris og Hebe for Julii, Aug., og Sept. 1809. p. 158.

der indføres der udenlands fra, deels ogsaa de mange Blomsterstykker i Oliemalerie, Maria Moser, som opholdt sig paa samme Tid i London, og var der 1744 fød, havde afsat der i Landet, var Aarsag i, at hun ei afhændede noge. Hun kom nu hiem igien, hendes Arbeider fandt Biefald hos Dronningen Juliane Marie, ligesom og hos Keiserinde Catharina den 2den i Rusland. Den første forærede hende en Sølv Thee-Service, og den anden tilstillede hende en Guldmedallie, tilligemed 200 Speciesdukater. Hun fik omsider en Pension af 300 Rdlr aarlig paa Livstid af Kongen, hvoraf noget blev perpetueret paa hendes Døttre, efter hendes Død.

Elias Meyer, fød i Kiøbenhavn 1763. Blomster- og Landskabsmaler. Han var Medlem i Akademiet. Hans Blomsterstykker ere i Vandfarve, men mange af hans Landskaber i Oliefarve, og i en ret god Stil. Han døde i Kiøbenhavn 1809.

Claudius Ditlev Fridsch, Blomstermaler i Oliefarve, fød i Kiel 1765, blev Medlem i Akademiet, han arbeider i sit Fag, og leverer ypperlige Blomsterstykker.

Christian Gotlieb Kratzenstein Stub, fød i Kiøbenhavn 1783, Maler. Han har et medfødt naturligt Talent til at blive Kunst-

ner. Efterat han her hiemme havde malet gode, saavel historiske Stykker, som Portraiter, gik han 1809 paa en udenlands Reise igiennem Cassel, Paris, til Italien. Han opholder sig nu i Rom, og Fædrenelandet venter ved hans Hiemkomst, engang at modtage en Mand, der vil giøre det Ære i Malerkunsten.

Christian David Gebauer, Maler, fød i Neusalz ved Oderfloden i Schlesien 1777, maler Dyr og især Heste fortrinligen. Han forfærdiger Dørstykker til det nu opbyggende Christiansborg Slot.

Samuel Mygind, Landskabsmaler, fød 1784 den 29 April i Landsbyen Stepping i Hertugdømmet Slesvig, nær ved Hadersleb. Besondere Liebe zur Kunst — siger han selv i hans egen Levnetsbeskrivelse — begleitete mich von kindesbeinen an, und alle Zeit die ich mir erübrigen konnte vurde auf diese Lieblingsfache vervandt. Ich war indessen zum Studium der Theologie bestimmt, und studirte dasselbe zu Kiel. Mein Wunsch mich ganz der Kunst widmen zu können, nahm besonders zu, da ich Gelegenheit bekam auf einer Reise in Deutschland, die berühmte Bildergallerie in Dresden zu sehen, und die schöne u. erhabene Natur auf dem Riesengebirge und in Böhmen zu bewundern. Dieses Wunsch wurde nachher noch lebhafter undge-

dieh zu einem festen Entschluss, da ich mich nachher 3 Jahre lang, von 1805 — 1807 an den himlischen Ufern des Rheins aufhielt, und beständig die entzückende Natur vor Augen sahe, die ich gern nachahmen wollte, und doch aus Mangel an guter Anleitung miht nachahmen konnte. Mit diesem Entschlus, mich ganz der geliebten Kunst in die Arme zu werfen, kehrte ich 1808 nach dem Vaterlande zurück, und fand zu Kopenhagen durch die Güte des vortrefflichen Malers Lorentzen, meines nunmehrigen Lehrers, die schönste Gelegenheit mich zu einem Kunstler zu bilden.

Fridrik Christian Camradt junior, fød i Kiøbenhavn 1762, Blomstermaler i Vandfarve, han fremstillede et særdeles agtværdigt Stykke 1810 til Skue.

Marie Jeanne Clemens, fød Crevoisier, fød i Paris 1755, gift med Kobberstikker Clemens, malede smukke og treffende Portraiter i Pastel, og har stukket i Kobber adskillige Skuespillere i Schwartzes Lommebog for Skuespilyndere og flere Blade. Hun døde 1781 i Berlin, hvor hun den Tid opholdt sig paa en Reise med hendes Mand. Han var kaldet derhen, for at stikke en af Kong Fridrich den 2dens Revuer.

Louise, Grevinde af Reventlau, fød i Kiøbenhavn 1783, besidder et medfødt overor-

dentlig Talent til Landskabsmalerie i Olie, hun har udarbeidet adskillige skiønne Udsigter i dette Fag, i en frie Maneer, de vidne om hendes store Anlæg til Kunsten.

Dorothea Erasmine Pauline Krøll, Steddatter af Etatsraad Sporon, hun er fød i Kiøbenhavn 1787, og maler smukke Landskaber, og det usædvanlig kraftig i Vandfarve, hun har copieret efter de beste Mestere.

Lucie Alfinger, fød Hansen fra Flensborg, fød 1781 lever i Kiøbenhavn, broderer Portraiter, Blomster og andre Stykker efter Olie Malerier, i en troe og skiøn Maneer.

C. M. Ryding, fød i Kiøbenhavn. En i Christiansfeldt levende Blomstermalerinde, som leverer ret smukke Ting, saavel med sort Kride, som colorerede i Vandfarve.

Johan Görbitz, Maler, fød i Bergen, øvede sig i sin Kunst her ved Akademiet, og fik 1801 dets mindre Sølvmedallie. Han reiser for nærværende Tid udenlands, og er nu i Wien.

Johan Rist, Præst, og Broder, den første Maler, den anden Kobberstikker, have begge forfærdiget gode Ting i deres Videnskab.

C. B. Bourgeois, Maler, fød i Kiøbenhavn, erholdt 1789 den lille Sølv-Medallie i Akademiet for Tegning. Han lever som Theater-

maler i Petersborg, og har malet smaae Arkitektur-Stykker med Ruiner.

Ahron Wallich Theatermaler, fød i Kiøbenhavn, fik 1801 den mindre, og 1802 den større Sølvmedallie i Akademiet, reiste derpaa udenlands, var i Rom og kom 1810 hiem, han staaer atter i Begreb med at giøre en udenlands Reise, for at giøre sig meere end hidintil fuldkommen i hans Kunst.

Joseph Fridrik August Darbes, Portraitmaler. Han er fød i Kiøbenhavn 1747, hvor han lærte at tegne af J. M. Preisler, og male af C. G. Pilo, blev 1796 Professor og Lærer i Portraitmalerie, ved det kongelige Akademie i Berlin, hvor han fra 1785 havde opholdt sig. Han døde sammesteds den 26de Junii 1810. Han var især berømt for hans Pastel-Malerier.

Torsten Elias Hialtelin, Landskabsmaler i Brunschweig. Han er fød i Island 1771, af fattige Forældre, hvis sextende Barn han var. 1789 forlod han sit Fædreneland af Begiærlighed efter at see fremmede Lande, kom under mange Besværligheder og Farer til Danzig, og derfra paa et Landgods i Polen, tilhørende den nu afdøde Baron Trenk. Denne Mand mærkede en stor Tilbøielighed hos denne Islænder til Malerie, og søgte at nære den hos ham. Efter nogen Tid tab-

te han denne Understøttelse, og kom omsider til Brunschweig, hvor han af en Hændelse kom i Bekiendtskab med Lak-Fabrikanten Joh. Hein. Stobwasser, som tog sig af ham, som en Fader, og satte ham paa sin Bekostning hos Galerie-Inspekteur Waitsch i Saltzdalen, for at undervises i Maleriet. Saavel derved, som ved at benytte det der værende Galerie, kom han i 3de Aar, fornemmelig i Landskabsmalerie, til en stor Grad af Fuldkommenhed (a). Han har indgaaet Egteskab i Brunschweig, og der nedsat sig som Maler, af Taknemmelighed og Erkiendtlighed mod sin Velgiører Stobwasser, og tilkiendegivet sine Forældre sit Giftermaal, og sin Beslutning, ikke at ville vende tilbage til sit Fædreneland. Nogle af hans Landskaber, som skal være ganske i Ruysdals Smag, ere stukne i Kobber af Morach i Dresden. Hialtelins Portrait staaer foran i Meusels Arkiv får Kunstler und Kunstliebhaber 1 B. 2 H. med Underskrift: Dorstein Illia Hialtelin, erster Mahler uns Island.

Hilffeling En indfød Svensk. Han bereiste paa Kongelig dansk Bekostning 1785, de fleeste mærkværdige Egne i Skaane og Bleking,

(a) Teutsches Kunstler Lexicon der zeztlebenden teutschen Kunstler von J. G. Meusel 1 Band p. 296.

aftegnede alle der forefindende, til den ældre Historie henhørende Monumenter, Mynter, Gravstene o. s. v. Til Lykke for denne Reise var 10 Aar forud 1775, funden ved Vittabye i Skaane, af en pløyende Bondedreng, en heel Hob gamle og sieldne Mynter, hvis Aftegninger meget forøgede Reisens Glands, og som kan tiene til, at berigtige adskilligt i vor danske feilfulde Mynt-Historie. Hilffeling aftegnede saavel disse, som alle øvrige Gravstene, Kiæmpe-Begravelser og Monumenter fra Oldtiden, med overmaade megen Nethed og Nøiagtighed, samt en mageløs Flid. Jeg anbefaler en, længer hen i Tiden grandskende Alderdoms Forsker, at igiennemgaae saavel Hilffelings, som Thornborgs og Abilgaards Tegninger, der alle have bereist, og tegnet i de nordiske Lande, at anstille og sammendrage overeensstemmende Resultater af disse, dette torde give et godt Udbytte for den danske Historie i Tiden. Hilffelings Tegninger forvares i det kongelige Haandbibliotek, og Abildgaard og Thornborgs, paa Universitets Bibliotheket i Kiøbenhavn.

Christian Friderich Bendeke, Justitsraad og Præsident i Trondhiem, Ridder af Dannebrogen, formodentlig fød i Norge. Af ham har jeg hos Etatsraad og Deputeret i det kongelige danske Kancellie, Monrad, seet en tuskeret Teg-

ning, copieret efter et engelsk Stykke betitlet: "Yout and Beaury, dancing to the Music of Lowe. Drawn by C. F. Bendeke 1788". Det er mesterlig giort, og det vilde være temmelig ugiørligt at skiælne det fra Originalen, det røber sin Forfatters store Anlæg til den tegnende Kunst og overbeviser Tilskueren, at den der har kunnet giort saadant noget, har havt Anlæg til, og Øvelse i mange flere lignende Ting. Det havde været at ønske, at han havde blevet Præsident i et Akademie for de tegnende Kunster. Han lever endnu.

Peder Aadnes, i Land i Norge, har 1776 malet Justitsraad Hammers Portrait, som af Haas er stukket i Kobber.

Petersen, fød i Nordre-Guldbrandsdalen i Norge af Bønderfolk. Da han havde meget Anlæg til Portraitmaleriet, reiste han til Kiøbenhavn, og lærte ved Maler-Akademiet, hvor Professor Juel opmuntrede ham, at reise udenlands, men Kierlighed til Fødelandet drog ham tilbage, og han er nu Maler i Skeen. Han har malet den Ankerske Familie.

Adam Gottlob Gielstrup. Han er fød paa Møen 1753, og havde fra sin tidligste Ungdom Anlæg til Tegne- og Maler-Kunsten. Han var i endeel Aar fra 1777 til 1802, Skue

spiller ved den kongelige danske Skueplads, som han forlod til stort Tab for de gamle comiske Ruller. Han maler smaa nydelige Landskaber i Ruisdals eller endnu meere i de Vrieses Maneer, hvori er megen Originalitet, og forunderligt, disse hans Arbeider ere mere bekiendte udenlands end her, og faae Plads blandt store Mestere i udsøgte Samlinger. Han lever og arbeider i Kunsten, i Hillerød ved Fridriksborg. Hans Portrait sees foran i Lommebog for Skuespilyndere, malet af Lorenzen, stukket af Clemens, og udgivet af Friderich Swartz for Aar 1786.

Christopher Nobel von Nørragger, Oberstlieutenant, og Stamherre til Sandholt i Fyen, fød i Odense 1751. Igiennem alle militaire Grader, hvori han opsteeg fra Kadet af, vedblev han utrættelig, at dyrke Maler-Kunsten. Han arbeidede i Oliefarve, men fornemmelig i Miniatur og Pastel, som han behandlede reenligt og net. Han malede alle Kongerne af den oldenborgske Stamme, paa et lidet Stykke Pergament, indrettet til at indsattes i en Stokkeknap, som han sendte til Keiserinde Catharina den 2den i Rusland; foruden dette, afkopierede han stedse gode Stykker, efter Rembrand, van Dyck og fleere, som endnu skal findes omkring i Fyen. Han døde paa Sandholt 1807.

Christopher Ruch, Emaillemaler, fød i Kiøbenhavn 1736. Han var først i Lære hos en Guldsmed, men røbede stedse store Anlæg og megen Lyst til Malerkunsten. Efterat have øvet sig her i Kunsten, drog han til Hannover og Berlin, i hvilken sidste Stad, han arbeidede som Emaillemaler. Efter nogle Aars Ophold der, kom han igien til Kiøbenhavn, og blev antagen, som Emaillemaler ved den, af en Franskmand ved Navn Fournier, der, paa den Tid oprettede Porcelains Fabrik. Han arbeidede her kun kort, og ernærede sig siden med at male i Emaille. Han blev herefter forskreven til Sverrige, som Maler ved en der værende Porcelains Fabrik, med anseelig Løn, men blev ogsaa her utilfreds med sin Stilling og tog bort derfra. Ved hans Tilbagekomst til Kiøbenhavn blev han Designatør ved Ingeniør-Corpset, men han frabad sig denne Post, og reiste til Vestindien, hvorfra han efter nogle Aars Forløb atter kom hiem igien til Kiøbenhavn. Han blev nu efter nogen Tid forskreven til London, hvor han ved en stor Fabrik, blev antagen som Emalliemaler og paa gode Vilkaar. Her var han ret tilfreds med sin Stilling, og skulde maaskee for stedse forbleven i England, om ei et Forslag, at blive kongelig Emaillemaler her, havde fristet ham paa nye at drage hiem. Efter hans Hiemkomst

malede han Arveprinds Friderik i Emallie, som skal have lignet fortreffelig, men Resolutionen om at blive antaget i fast Tieneste, kom i Langdrag. Han blev derover utaalmodig, og besluttede at gaae til Ostindien, hvortil den gode Leilighed med hans Broder Superkarge Ruch gunstig indbød sig. Han kom efter adskillige Aars Forløb tilbage, og da han nu havde lagt sig noget til bedste, kiøbte han sig et lidet Landstæd ved Vebæk, hvor han derefter roelig henlevede sin Tid i ugift Stand. Hans Døds Aar er ubekiendt. Bene vixit, qui bene latuit. Hans Biograph, der har meddeelt mig disse Efterretninger, lægger til: han var stolt af sin Kunst, ikke forfalden til nogen Last, men en enthusiastisk Elsker af Frihed. Der gives flere Mennesker, som han, der sit hele Liv igiennem, foragtende alle Rænker og Snigveie, heller vælger at kæmpe med Mangel og Bekymringer, end tillader sig et uværdigt Skrit, der kunde saare deres Æresfølelse, og afskyer stedse det nedrige Hyklerie, at bøie Hovedet, for dumme, rige, og opblæste Dosmere, og gaae disse under Øinene, hvor stor en Skærv de endog, næsten som en Gave, naadigen ville række dem for deres Arbeider.

Helfric Peter Sturtz, Etatsraad, Æres Medlem i det kongelige Maler- og Billedhugger-Akademie, fød i Darmstad 1737, opofrede det meste af sin Tid paa den diplomatiske Bane, og andre Statens Embeder, men desuagtet glemte han ei sin Yndlings Kunst, at male i Pastel, hvori han har leveret ret gode Ting. Han døde i Bremen den 12te Nov. 1779.

von Haffner. General-Adjutant og Major, malede meget reenligt og net, Stykker i Pastel, og det hele Selskaber paa et Stykke. Han malede den kongelige Familie i Dronning Juliane Maries Tid, siddende i Apartement-Sahlen paa Christiansborg, spillende Kort sammen, og omgiven, af de den Tid værende Stats-Ministre, Geheimeraader, Riddere af Elefanten og Dannebrog. Der er dette mærkelige ved dette Stykke, at alle Personer ere malede efter Naturen, og mere end almindeligen lignende, saaledes, at enhver som havde kiendt Personerne selv, meget let gienkiender dem. Dette Stykke eies af Hs. Høihed Prinds Christian Friderich.

Wilhelm August Christian Abel, Maler, fød i Zerbst 1748, kom 1776 til Kiøbenhavn, hvor han har malet gode Portraiter, og nydelige Landskaber.

D. G. Wardigh, Maler, fød i Hamborg 1700. Han var Lærling af den ældre Norvic, var i adskillige Aar hos Hofmaleren i Eutin, gik derpaa til Amsterdam, hvor han forblev i 7 Aar, og studerede efter v. Huysum, van der Heiden og H. Saftleben, derpaa levede han i Hamborg til 1766, da han kiøbte sig et Sted i Pløen, hvor han døde 1789. I hans beste Tid malede han gode Blomsterstykker, Egne om Amsterdam, og ved Rhinen, i fornævnte Mesteres Smag (a).

Wels. En Landskabsmaler, født i England, erhvervede sig 1806 et overordentligt Biefald, ved hans Udsigter af Norge og Sverrige. De vigtigste ere Fæstningen Fridrikshald, hvor Carl den XII faldt, og Slottet Bahus.

Edy. En Maler fra England maae jeg ogsaa anføre her, da han er bekiendt af sex i Kobber stukne Landskaber, som han paa en Reise til Østersøen 1800 selv optog. De bestaae i: en Udsigt af Sundet, tilligemed Fæstningen Kronborg, Helsingøer, Øen Fyen, Byen Helsingborg, Kysterne af Skaane, Udsigt af Øen Sprogøe i store Belt, Byen og Slottet Korsøer, Indgangen i store Belt, Nyeborg ved store Belt, Udsigt af

(a) Verzeichniss der Gemäldesamlung des Advocaten Schmidt in Kiel p. 145.

Assens i lille Belt med Strandkanterne lige over for, Udsigt af Kiøbenhavn. Alle Blade giør Kunstneren Ære.

Hvad det er for en Hr. Peters, Kongen af Danmarks Hofmaler, der tillige med Marceney de Ghuy, i Aaret 1776 opmuntrede de adsprede Medlemmer i Rom, af den hellige Lucas Academie, igien at samle sig, og contribuerede saa kraftigen dertil, har det ei lykkedes mig at faae at vide, og jeg hensætter det her til videre Undersøgelse og Berigtigelse (a).

Hartman Becken, Bildhugger. Han var fød i Kiøbenhavn, studerede ved Akademiet, vandt 1764 den mindre, og 1765 den større Guldmedallie, reiste derpaa udenlands til Italien, og opholdt sig der nogen Tid. Han kom derefter hiem igien. Han døde i Kiøbenhavn 1782. I hans Arbeider laae megen Sandhed, og de vare af et fortreffeligt Udtryk.

Johannes Widewelt, Bildhugger, Justitsraad og Professor, Direkteur i Akademiet. Han var fød i Kiøbenhavn 1731, og døde sammesteds 1802, han lærte de første Grunde i Kunsten af hans Fader, der var kongelig Bildhugger paa

(a) Fiorillo Geschichte der zeichnenden Künste. Tom. 3. 2 Th. p. 570.

gammel og nye Holm i Kiøbenhavn. Han øvede sig derpaa i Malerkunsten under Miani, men blev efter dennes Bortgang fra Kiøbenhavn, Billedhuggerkunsten troe og hengiven. Han gik 1750 paa en udenlands Reise, paa egen Bekostning, og tog til Paris. Her arbeidede han hos Bildhuggeren Coustoux og modellerede ved Akademiet. Han vandt der den store Præmie i Modelskolen. Han fik nu et Reise-Stipendium af Kong Friderik den 5te, og reiste fra Paris til Rom, hvor han logerede paa Kammer med den berømte Winkelman, hvis Omgang og Kunst-Kundskab var ham af største Vigtighed. Han kom hiem 1758, og blev Aaret derpaa reciperet. 1761 blev han Professor og 1768 giorde han atter en udenlands Reise til Frankerige, Holland og England. 1772 blev han Direktør ved Maler-Akademiet, hvilket Embede han forestod i 16 Aar. De fleste Monumenter i Fredensborg Slots Hauge ere fra hans Haand, ligesom ogsaa Mindesteenene i Jægerspris Lund, og adskillige Grav-Monumenter, saavel over kongelige, som borgerlige Personer (a). Alle hans Arbeider vidne om, at han flittig har beskuet og nyttet Antikerne.

(a) Samling af fortiente danske Mænds Portraiter med Biographier. Kiøbenhavn 1799. 2 B. IV Hæfte.

Carl Friderich Stanley, Bildhugger og Professor, han er fød i Westminster 1728, da Faderen endnu opholdt sig i England. Han vandt 1756 Akademiets store Guldmedallie. Han er en Søn af den, under Kong Friderik den 5tes Regiering forhen anførte Simon Carl Stanley, Bildhugger, som han i Kunsten overgik. Han lever endnu, men søgte og fik 1810 sin Afsked fra Akademiet, formedelst Svaghed og Alderdom.

Andreas Weidenhaupt, Bildhugger og Professor. Han var fød i Kiøbenhavn den 13de August 1738, og Lærling af Pezold og Saly, han studerede i 12 Aar i Kiøbenhavn Tegning og Bildhugger-Kunsten, og vandt efterhaanden alle Akademiets Præmier. Han reiste 1762 udenlands, var 3 Aar i Frankerige, og 3 Aar i Italien. I Paris vandt han, blandt flere Koncurrentere Præmien. Han anvendte særdeles Flid paa at studere Anatomien. Aar 1765 gik han til Rom, hvor han studerede og arbeidede til 1768, da han drog til Florenz, hvor han blev Medlem af Akademiet. Han kom 1769 tilbage til Kiøbenhavn, hvor han derefter blev ved at arbeide og undervise ved Akademiet. Han døde i Kiøbenhavn den 26de April 1805

Friderich Christian Willerup, Bildhugger, fød i Kiøbenhavn den 5te Februari 1742, Lærling af Widewelt. Han studerede ved Akademiet, vandt 1766 den mindre, og 1767 den store Guldmedallie, og blev kongelig Bildhugger ved Flaaden. Han lever endnu.

Dominique Rachette, Bildhugger. Han vandt 1764 Akademiets mindre Guld-Medallie.

Nicolai Dajon, Bildhugger og Professor. Han er fød i Kiøbenhavn den 21 Januari 1748, og erholdt 1766 Akademiets store Guldmedallie. Han reiste 1775 igiennem Tyskland, Sweits, Frankerige til Italien, og kom 1782 tilbage. Han lever og arbeider.

Alexander Trippel, Bildhugger. Han var fød 1747 i Schafhausen i Schweitz, og kom som en ung Dreng, med 3de af hans Brødre fra England til Kiøbenhavn. Her blev han sat hos Wiedewelt, for at lære Bildhugger-Kunsten, hvori han giorde saa store Fremskrit, at han 1767 vandt den mindre, og 1768 den stote Guldmedallie ved Academiet. Han gik herfra til Paris, og arbeidede i Porcellain-Fabriken i Seves. Fra Paris gik han til Schweitz, og blev der saavel belønnet for hans Kunst, at han foretog en Reise til Italien, hvor han grundfæstede det store Navn,

han som Bildhugger siden har erhvervet sig overalt i Europa.

Michael Christian Wohler, og Friderich Christian Nielsen, Bildhuggere. Den første vandt 1777 den mindre, og 1779 den store Guldmedallie. Den anden 1777 den mindre.

Johan Jørgen Busk, Bildhugger, vandt ogsaa 1777 den mindre Guldmedallie.

Friderich Christian Tønder, Informator i Ornamentskolen ved Akademiet, død 1809, og Claus Mørch nu Krigs-Assessor og Lærer ved det kongelige Søe-Kadet-Akademie, ligeledes Informator i Ornamenter ved Akademiet, disse fik, den første 1783, den anden 1789 Akademiets mindre Guldmedallie.

Berthel Thorwaldsen, Bildhugger, Professor og Ridder af Dannebrogen. Han er fød 1772 enten i Kiøbenhavn, eller paa et Skib, som giorde Reisen fra Island til denne Stad. Han studerede ved Akademiet, og fik 1791 den mindre, og 1793 den store Guldmedallie i Bildhuggerkunsten. Han reiste derpaa til Italien, og opholder sig nu i Rom, hvor han er bekiendt under det Navn: il cavaliere Alberto scultore danese, og har arbeidet der i 12 Aar. Hans

Navn gienlyder i alle Blade og Efterretninger, hvor man bekymrer sig om Billedhugger-Kunsten.

Domenico Gianelli, Bildhugger. Han vandt 1797 den mindre, og 1799 den store Guldmedallie i Akademiet. Han lever, og er boesat for nærværende Tid i England.

Kingren, Lærling af Wiedewelt, han arbeidede i hans Værkstæd, og bliver regnet blandt de skiønne Arbeidere.

Hans Christian Rathje, Bildhugger. Han er fød i Egnen af Flensborg 1767, kom i Lære hos Bildhugger Hiernøe i Horsens 1783, og forblev der til 1793, da han reiste til Kiøbenhavn, og arbeidede i Wiedewelts Værkstæd. Han vandt 1799 Akademiets mindre Guldmedallie. Han reiste derpaa udenlands, og døde i Neapel den 20de Octbr. 1805.

Jens Spækhøker, Lærling af Wiedewelt, han kaldtes saaledes, fordi han forhen ei havde været hældig i denne hans Næringsvei, da der formodentlig ei har været saa meget ved samme at fortiene, som nu til Dags. Han udspidsede og udpunkterede Figurer i Marmor i Widewelts Værksted, med megen Hurtighed og Accuratesse.

Jens Hiernøe, Billedhugger. Han er fød i Horsens 1748, hvor hans Fader var Bildhugger; han lærte først Kunsten hiemme, reiste

siden til Kiøbenhavn, for at studere ved Kunst-Akademiet, under Wiedewelt og Harsdorff. Denne sidste skal have sagt om ham, ved mere end en Leilighed: Hiernøes Smag er simpel, skiøn. De Bygninger og Dekorationer, man har af ham, saavel i Horsens, som andre Kiøbstæder, og paa Landet i Jylland, bære Vidne om hans Indsigt og Kyndighed i Arkitekturen. Han døde i Horsens 1801 (a).

Arnt Grewe. Fød i Bergen, død paa sin Gaard Aarstwedt, i Nærheden af samme Bye 1809. Han havde et stort Genie til alle de skiønne Kunster, han modellerede, malede Landskaber, pousserede i Vox, skar i fine Stene. Det var hos denne Mand, Professor Fabricius paa hans norske Reise 1778, forefandt i Bergen en lille, i Henseende til enkelte Stykker, betydelig Natural-Samling, af Mineralier, Insekter og Koqvillier (b). I philosofisk Roelighed, opofrede han de sidste Aar af sit Liv, paa før nævnte hans Gaard, beskiæftiget med Videnskaber og Kunster.

John Findaas, Bonde. Han er fød i Findaas Præstegiæld i Bergens Stift. Af medfødt naturligt Anlæg bragte han det meget vit i

(a) Minerva. November Maaned 1801. p. 166 = 176.

(b) J. C. Fabricii Reise nach Norwegen. Hamburg 1779, p. 379.

Billedhugger- og Steenskiærer-Kunsten. Han har forfærdiget en Buste, af treffende Lighed, megen Flid og Kunst, af afdøde Justitsraad og Rektor Boalth, som staaer i det musikalske Akademies Sal i Bergen. Hvad kunde denne Mand ei bleven til i sin Kunst, naar man i Tide havde sørget for, at sende ham til Kunsternes Akademie i Kiøbenhavn, og det havde vist en Subskription i Bergen, villigen betalt Omkostninger til, naar man efterat have sørget for hans første Underviisning, havde alvorlig taget sig af hans videre Fremskridt i Kunsten.

Jørgen Postfører, saa kaldet, fordi han havde med Post-Transporten at bestille, havde et særdeles Talent i at udklæde Dukker, som norske Bønder. Han forfærdigede ogsaa adskillige andre kunstige Sager. Han var boesiddende i Bergen i Aaret 1760 til 1780.

Det er overalt at beklage, at uagtet alle de store Anlæg, den norske Nation, og især dens Bønder, har til Snitværk og Billedhuggerie, som deres Drikkekander, Jægerhorn, Snuusdaaser, Primstave noksom beviser, ei bedre og hensigtsmæssigere ledes og benyttes. Busching siger i hans Beschreibung von Norwegen: " Es ist fast kein Bauer in diesem Königreiche, der nicht aus eigenen Kopf allerhand kunstliche und zierliche Sa-

chen machen sollte". Desuagtet har siden Magnus Berg ei nogen Nordmand, havt noget stort Navn i denne Kunst uden for sit Land. Ingen af dette Lands Sønner, har ved Kunsternes Akademie i Kiøbenhavn, fraevet sine Medbeilere Palmen i Væddestriden i samme Kunst. Jeg skriver dette for at anmode Præsterne i Norge, der saa let kan blive opmærksomme paa de Genier, de kunde antreffe i deres Sogne i denne Kunst, at naar de fandt dem særdeles udmærkende, de da foranstaltede en Subskription for dem, for at lade dem komme til Kunsternes Akademie i Kiøbenhavn, men — under sikker Mands Opsigt der, at de ei strax fra deres Ensomhed skulde beruses, over hvad de her fik at see og høre, ei kunde styre sig selv, og efter at have forspilt Tiden, komme som liderlige Fugle hiem igien.

Børge Langeland, i Aalen ved Røraas, som foruden andre Kunstarbeider stikker Signeter. John Funtaune paa Mærager ved Størdalen, som ligeledes forfærdiger kunstige Uhre og graverer Signeter; Hans Barlien fra Overhalden, Gaardmand Hans Helsøen i Brynøe i Nordland, der kunstigen giør Udskiæringer i Elfenbeen, og Kiøbmand Bork der maler smukke Miniatur-Portraiter i Tronhiem, bevise alle den

norske Nations fortrinlige Anlæg til Kunster, Skade at de mangle videre Ledsagelse og Anførsel.

Caspar Friderich Harsdorf. Arkitekt og Professor, fød i Kiøbenhavn 1735, død sammesteds 1799. Han lagde sig i sin Ungdom efter Matematiken og Tegning, i Haab om, at komme ind i Ingeniør-Korpset. Efter Akademiets Stiftelse opofrede han sig aldeles til den borgerlige Bygningskunst. Han reiste 1757 til Paris, hvor han under de store Mestere, Blondel, Pere, Suflot og Coustoux studerede i 4re Aar. Han gik derfra til Rom, giorde sig der bekiendt med Antikerne, og de gamle Monumenter af Bygningskunsten. Han kom tilbage til Fædrenelandet 1764, blev Akademiets Medlem og Professor, derpaa 1770 Hofbygmester. Han har bygget Herkules-Logen i Kongens Have, hvor Barattas Herkules staaer. Forbygningen til Komoediehuset, er ogsaa efter hans Plan. Han byggede en Ereport paa Slotspladsen, i Anledning af Prindsesse Sophie Friderikes Indtog 1774, forestillende en Antik-Søehavn, den staaer nu i Fredensborg Slotshave, men Skade den var af Træe, den var saa smuk, at den burde være foræviget i Steen. Efter Christiansborg Slots Brand 1794, byggede han Colonnaden imellem begge Palæerne i Amaliegade, man kan

sige det samme om den, Skade den ei er af Steen. Den er anlagt i den Høide for Statuens Skyld, som fra point de Vue paa St. Anna Plads, synes at staae i en Triumph-Bue, og giver et smukt Syn. Hans borgerlige Bygninger derimod synes jeg ikke saa godt om.

Jens Bang, Doctor og Professor Medicinæ, Justitsraad, Borgemester i Kiøbenhavn, og Professor i Anatomien ved Charlottenborg Academie, fød i Kiøbenhavn den 1ste Aug. 1735, død sammesteds 25de Febr. 1808, havde fra hans første Ungdom store Anlæg til de bildende Kunster og især Arkitekturen. Uagtet han havde appliceret sig til Medicinen, som han stadig dyrkede, fandt han dog Leilighed til, at anvende sine frie Timer paa Kunsternes Dyrkelse. Han besøgte i flere Aar Kunst-Akademiets Læresale, og det med saadan Flid, at han snart var i Stand til at concurrere, med de for de øvrige Kunstnere udsatte Præmier. 1760 vandt han den lille Sølv-Medallie. Aaret efter den store. 1764 den lille Guldmedallie for Tegningen til et Opfostringshuus, indrettet til 400 Hittebørn. 1765 fik han den store Guld-Medallie for Tegningen til et Kornmagazin af 3 Aars Forraad, for en saa stor folkerig Stad som Kiøbenhavn. Han stak ogsaa i Kobber, og det med saa megen Færdighed, at han ledsagede

sine anatomiske Kobbere af egen Tegning med sit eget Stik. Han blev 1788 optaget i Kunsternes Akademie som Æres Medlem, og 1805 læsende Professor i Anatomien ved samme (a).

Joseph Zuber, Bygmester fra Kiøbenhavn. Ved hans simple, sikkre og sindrige Mekanisme, der valgtes frem for saa mange andre langt kostbarere Forslag, bragtes Kong Friderik den Vtes Ridder Statue fra Gierhuset, til sit Sted paa Fridrikspladsen 1768, aldeles beqvemt og i beste Orden; han har selv forklaret det, i et af ham udgivet Skrivt: Friderich den Vtes Statue til Hest med Beskrivelse over samme, og dens Henflyttelses Maskiner. Kahvn. 1774 Fol.

G. E. Rosenberg, Bygmester. Han har bygget Kokkedal i Sælland, og flere Bygninger. Han har ogsaa leveret stukket i Kobber: Vue perspective de l'Eglise Roiale de Friderich V, qui s'execute a Copenhague, 1762. Iardin inv. G. E Rosenberg sulp.

Peter Meyn, Bygmester og Professor. Han er fød i Kiøbenhavn 1749, død sammesteds 1808, studerede i hans Kunst ved Akademiet,

(a) Hans udførlige Liv' og Levnet læses i Bibliotek for Læger, udgivet af Direktionen for det Classenske Litteratur Selskab. Khavn. 1810, 2det Bind p. 266. et seq.

efterat der at have faaet Præmier, reiste han til Italien. Efter hans Hiemkomst, har han bygget det chirurgiske Akademie i Norges Gade i Kiøbenhavn, i en skiøn og ædel Stiil.

Johan Boye Magens, Hofbygmester, Justitsraad og Professor, fød i Kiøbenhavn 1748. Han reiste, efter at have vundet Præmierne ved Akademiet, til Italien, hvorfra han kom tilbage til Fædrenelandet. Han lever endnu.

Hans Ness, Bygmester. Om denne Mand har jeg ei været saa lykkelig, at kunde faae den mindste Efterretning.

Christian Friderich Hansen, Over-Bygmester, Etatsraad og Ridder af Dannebrogen, fød i Kiøbenhavn 1754, har studeret i sin Kunst, deels her ved Akademiet, deels paa sine Reiser i Italien, han har forhen bygget endeel Huse og Lystgaarde i og om Altona og Hamborg, og opbygger for nærværende Tid Christiansborg Slot, og det nye Raad- og Domhuus i Kiøbenhavn.

Jørgen Henrich Rawert, Stads-Konduktør, General-Krigs-Kommissair og Professor i Matematiken ved Maler-Akademiet, fød i Norge 1760, har bygget adskillige smukke Bygninger i Kiøbenhavn, hvoriblandt 2de paa St. Annæ Pladsen.

Svend Aspaas, fød paa Roraas i Norge, har opført adskillige Bygninger i Tronhiems Omegn og Vangs Kirke, paa Hedemarken. Han er bekiendt for adskillige Kunstfærdigheder.

Verner Hosewinkel Christie, Cancellieraad og forhen Laugmand i Bergen. Han er fød i Norge 1746. Paa udenlandske Reiser, dannede han hans medfødde Smag, og samlede især sieldne Kundskaber i Bygningskunsten. Ved hændige norske Bønderkarles Hielp, som han selv havde underviist, har han paa sin Gaard Hop, i Nærheden af Bergen, opreist et antik Tempel af Steen, som skal være det første og eneste af sit Slags i Norge. God Smag og ædel Simpelhed udmærker det, det er prydet med Søyler og en Kuppel, og skal have Præg af et Hæderstempel. Indvendig findes ingen Pragt, hist og her drage Figurer, og andre sparsomt anbragte Zirater Opmærksomheden til sig (a). Der skal være flere Arbeider i Norge, denne Mand har udført, hvoriblandt han ogsaa har anlagt et Marmorværk nær ved Bergen. Jeg beklager meget, at jeg ei har flere omstændelige Efterretninger, om denne virksomme Mand.

Terkel Kleve, Kobberstikker og Professor, han var først Lieutenant i Artillerie-Korpset,

(a) Minerva. Dec. 1800. p. 291.

men forlod dette, for med Iver at dyrke sin Kunst, hvori han opfandt en egen Maneer, han selv kaldte, den akademiske Tegne-Maneer, som det kongelige Landhusholdnings Selskab belønne de 1777, med dets mindre Guldmedallie. Han stak adskillige Portraiter, Skuespillerinden Mad. Walter, Dronning Juliane Marie, og den ældre Schimmelman, han er nu død.

Friderich Ludvig Brandt, Kobberstikker fra Kiøbenhavn, fød 1747, studerede i sin Kunst her ved Akademiet, har leveret adskillige gode Blade. Han lever endnu, og opholder sig i Frideriksborg, men arbeider ei mere, formedelst sit svage Syn.

Christian Friderich Müller, Kobberstikker, fød i Kiøbenhavn 1744, lærte Kunsten hos Preisler, men anvendte den fornemmelig paa botaniske Sager, og Ting henhørende til Naturhistorien. Saaledes har han stukket en meget stor Deel Plader, henhørende til Værkerne Flora danica, Zoologia danica og Animalcula infusoria, som af hans Broder, Naturforskeren O. F. Müller ere forfattede. Han har tillige den Fortieneste, at han endog efter hans Broders Død 1784, har besørget 2de Hefter af Zoologia danica udgivet, hvorfor Naturforskerne vist vil være ham forbun-

den. Han lever endnu og arbeider, uagtet hans Alder.

Johan Georg Fridrich, Kobberstikker, fød i Tyskland 1742. Han blev af Naturforskeren O. F. Müller forskreven ind til Danmark, for at være behielpelig med Kobberstikning, til de af ham udgivende Værker i Naturhistorien. Han vedblev efter dennes Død at arbeide i hans Kunst i Kiøbenhavn, og døde der 1809.

Carl de Fehr, saavelsom Guittair, Kobberstikkere fra Frankerige, blev begge forskrevne ind til Danmark, for at stikke Videnskabernes Selskabs Korter. De Fehr døde paa en Reise i Norge 1774.

Johan Friderich Clemens, Kobberstikker, Medlem af Akademiet og Ridder af Dannebrogen. Han er fød i Kiøbenhavn 1748. Han studerede ved Akademiet, og fik 1765 dets store Sølv-Medallie, reiste udenlands, og var hos den berømte Wille i Paris, han kom derpaa hid tilbage. Han har siden været kaldet til Berlin, for at stikke en af Friderich den 2dens Revuer, og til London, hvor han stak: Montgomerys Død. Han har leveret mange skiønne Blade, lever og arbeider endnu.

Marie Jeanne Clemens, fød Crevoisier, Kobberstikkerinde og Pastelmalerinde.

Hun var fød i Paris 1755, blev der gift med Kobberstikker Clemens. Hun malede smukke og nette Portraiter i Pastel, og har stukket adskillige Skuespillere i Kobber, i Swartzes Lommebog for Skuespilyndere, foruden flere Blade. Hun døde 1781 i Berlin, hvor hun paa den Tid opholdt sig, med hendes Mand, der var kaldet derhen, for at stikke en af Friderich den 2dens Revuer.

Peter Haas, Kobberstikker. Han har stukket adskillige Plader til Niebuhrs Reise i Arabien og i andre Skrifter.

Johan Jacob Georg Haas, Kobberstikker og Professor i Model-Skolen. Han er fød i Kiøbenhavn 1753, og vandt 1776 Akademiets store Guldmedallie i hans Kunst. Han har leveret adskillige Blade, hvoriblandt nogle colorerede norske Prospekter, malede af Lorenzen. Han er Medlem af det franske Kunst-Akademie i Paris.

Meno Haas, Kobberstikker og Broder til den forrige. Han er fød i Kiøbenhavn 1754, studerede her ved Akademiet, og vandt 1774 dets store Sølvmedallie. Han blev 1776 kaldet til Berlin, for der at stikke de fornemste Stykker i det Kongl. Gallerie. Han har leveret adskillige smukke Blade, og lever og arbeider endnu i Berlin.

O. Flint, Kobberstikker. Han har leveret adskillige Kobbere saavel til Skrifter, som Landkort.

Martin, Kobberstikker. Han har stukket mange Plader, i Niebuhrs Reise til Arabien, og desuden Landkort for Videnskabernes Selskab.

Johan Georg Preisler, Kobberstikker og Medlem i Akademiet, han er fød i Kiøbenhavn 1757. Han studerede i hans Kunst under hans Fader, og fik 1780 Akademiets store Guldmedallie, reiste derpaa udenlands, var hos Ville i Paris. Efter hans Hiemkomst have vi, destoværre! kun faaet faa Blade fra hans Haand.

Andreas Flint, Kobberstikker. Han er fød i Kiøbenhavn 1766, og vandt 1795 Akademiets mindre Guldmedallie i hans Kunst. Han lever og arbeider.

Gerhard Ludwig Lahde, Hof-Kobberstikker, fød i Bremen 1765, kom til Kiøbenhavn, hvor han studerede ved Akademiet, og vandt der 1792 dets mindre Guldmedallie. Han lever i Kiøbenhavn, og arbeider der i hans Kunst.

Abraham Heckel, Kobberstikker, han har stukket Pladerne til Holmskiolds: Beata ruris otia fungis danicis impensa.

J. Rieter, Kobberstikker. Han har udgivet en Hoben sære danske Dragter i colorerede Af-

trykke, en Skibskapitains Kones Klædedragt paa Sylt er især mærkværdig for sin Smukhed. Saaledes som hun staaer paa Rieters Stykke, kan hun træde ind paa hvilken Spadseregang i Paris det skal være, og drage Øine til sig, hun er saa coqvet fremstilt, at hun kan stride med Pariserinderne om Fortrinet.

Niels Truslew, Kobberstikker. Han er fød i Jylland 1762, han har stukket Skærmydsler til Søes, imellem danske og engelske Fartøier, foruden flere Blade.

Franz Martin Dodt, Kapitain-Lieutenant i Søe-Etaten, og Ridder af Dannebrogen. Han er fød i Helsingøer 1775, og har ligeledes stukket 2de Attaqver, imellem et dansk og tvende engelske armerede Skibe, ved St. Thomas i Vestindien, hvorved han selv var Øienvidne.

Winkler, Jørgen Sonne, fød paa Bornholm 1771, Christian Sehusen, have hver for sig stukket Landkort, Vignetter, Noder og andre Ting. Vinkler, som opholdt sig paa Fridriksværk, er død, men Sehusen og Sonne lever og arbeider.

Hans Heger, Etatsraad, Assessor i den kongelige Lands Overret, samt Hof- og Stads-Retten, fød i Kiøbenhavn 1747. Han besidder Anlæg og Gaver til alt hvad der er Kunst; foru-

den at han sliber de beste Kikkert-Glasse, og forfærdiger musikalske Instrumenter, har han ogsaa stukket Portraiter i Kobber, og malet i Pastel.

Theodor Godfried Nicolaus Angelo, Kobberstikker, fød i Slesvig den 9de October 1767, han lærte i sin første Ungdom at tegne ved privat Undervisning, og havde bestemt sig til Malerkunsten, men blev 1780 forskrevet til Kjøbenhavn, for at blive Lærling hos Videnskabernes Selskabs da værende Kobberstikker Guitair, hvor han nød Undervisning i den calligraphiske og geographiske Kobberstikkerkunst. Han benyttede dog Undervisningen ved Kunsternes Akademie nogen Tid, da hans virkelige Bestemmelse ikke egentligen ledte til den Gren af Kunsten, hvori der undervises, og hans Læremesters tidlige Død udfordrede, at erstatte hans Tab. Ved de af Videnskabernes Selskab udgivende Karter, maatte han aldeles overlade sig til den calligraphiske og geographiske Deel af Kobberstikkerkunsten, hvori han nu i en Deel Aar fra 1787 har leveret, saavel Karter for Videnskabernes Selskab, især over Jylland, Bornholm m. m., men tillige, som den første Danske stukket en stor Deel mathematiske og mekaniske Figurer, foruden en Deel til det calligraphiske henhørende, og derved giort Forskrivningen af udenlandske Kunstnere i dette Fag unødvendig, da

han kan sættes paa Siden af saavel engelske, som franske og tydske Kunstnere i sit Fag.

Oluf Oluffsen Bagge, Kobberstikker, fød i Kiøbenhavn 1780. Han lagde sig efter Studeringer, og blev 1800 Student ved Kiøbenhavns Akademie, derpaa Kandidat i Philosophien. Af medfødt naturlig Drift og Anlæg øvede han sig i Kobberstik-Kunsten, hvori han har leveret adskilligt.

J. J. Bayer, Kobberstikker, Lærling af Müller, har til de senere Hefter af Flora danica tegnet, til Stikning adskillige Planter efter Naturen, som ere udførte med Flid og Smag.

Caspar Kahrs, Kammerraad og Renteskriver i det 1ste nordenfieldske Kontoir, fød i Bergens Stift, har pousseret i Vox smukke og lignende Portraiter, der vise hans umiskiendelige Anlæg og Talenter for de dannende Kunster.

Conradsen, Lærling af Gianelli, og Freund, tvende unge Medalliører hvoraf den første allerede har leveret nogle smaa smukke Stempler, og som begge give Haab om noget større og bedre i Tiden.

Georg Farenholtz, Kobberstikker, fød i Kiøbenhavn, fik 1779 Akademiets anden Sølv-Medallie, han har stukket adskillige Kobbere,

hvoriblandt ogsaa satiriske Stykker, der have Hensyn paa Moralen og Politiken.

Peter Leonhart Gianelli, Medalliør. Han er fød i Kiøbenhavn 1761, død sammesteds 1808. Han studerede ved Maler-Akademiet, og fik 1783 den mindre, og 1786 den større Sølv-Medallie. Han reiste derefter til Italien, opholdt sig meget i Rom. Efter hans Hiemkomst har han skaaren Stemplerne til adskillige smukke Medallier.

Jesper Johansen Holm, Medalliør. Han er fød i Kiøbenhavn. Han studerede ved Akademiet, og fik 1773 den mindre, og 1775 den store Guldmedallie i Billedhuggerkunsten. Han reiste derefter til Italien. Han har efter hans Hiemkomst giort Medallien over Gerner. Jeg seer aldrig hans Stykke for den store Guldmedallie, som hænger i Akademiet, uden det Ønske: gid han havde forblevet ved Billedhuggerkunsten, og han skulde maaskee bleven vor anden Thorwaldsen.

Geert Hull, Medalliør, fød øster paa Norge, død i Kiøbenhavn 1810. Han fik 1782 den mindre Sølv-Medallie i Akademiet, og reiste derpaa til Paris, hvor han opholdt sig nogen Tid. Efter hans Hiemkomst, har han leveret en Medallie, paa den danske og svenske Flodes Forening paa Kiøbenhavns Rehd 1794.

Ahron Salomon Jacobsen, Edelsteenskiærer og Medalliør. Han er fød i Kiøbenhavn 1756, og har skaaren skiønne Steene, saavel en Camée, som intaglio, baade her og under sit Ophold i Stokholm, i hvilken Bye han har opholdt sig tvende Gange. Han har ogsaa skaaren Stempler til Medallier. Han lever og arbeider i sin Kunst, og er Medlem saavel af Kunst-Akademiet her, som det i Stokholm.

Catharina Marie Møller, Broderinde fød 1744. Medlem af Akademiet 1791, har broderet tvende smukke Hoveder, som hænge i Akademiet. Hendes udførlige Liv og Levnet staaer i Birchs Gallerie for Fruentimmer Tom. I.

Carl Enhiørning, En Medalliør fra Sverrige, har opholdt sig her i Kiøbenhavn i Aarene 1780, 81 og 82, og giort nogle Jettons med Brystbilleder af de kongelige Personer, som ere ret gode.

Georg Christian Schule, Kobberstikker, fød i Kiøbenhavn, øvede sig her i Akademiet, og fik 1782 den 2den Præmie i Sølv for Tegning. Han har stukket de første Blade af Kiøbenhavns Skilderie, saavel som endeel andre satiriske Stykker, der paadrog ham Had og Forfølgelse. Han stak Kavaleer-Gangen i Rosenborg Have, med en Hob spadserende, hvori man kun-

de gienkiende mange Personer. Han maatte omsider reise bort for endeel Aar siden, men lever endnu, arbeider i Leipzig, og leverer ret gode Blade.

Johan Franz Joseph Genelli, Hof-Perlestikker, og Medlem af Konst-Akademierne i Kiøbenhavn, Vien og Berlin. Han er fød 1734, død i Berlin 1792. Fra hans andet Aar var han opdraget i Kiøbenhavn, havde der lagt sig efter Perlestikkerkunsten, og i denne drevet Naturens Efterligning med Synaalen, til en beundrings-værdig Grad af Fuldkommenhed. Han ansaae Danmark, hvor hans Naturgaver havde udviklet og dannet sig, som sit Fædreneland, og ventede der, at finde den Beskyttelse og Opmuntring Geniet tilkommer. Men, da dette Haab slog Feil, reiste han til Vien, hvor han forskaffede sig saadan Berømmelse i sin Kunst, at det rygtedes til Potsdam og Berlin, hvorhen han af Kongen af Preussen blev forskreven, og givet Arbeide og aarlig Løn (a). Her døde han den 11te Juli 1792, 68 Aar gammel, som kongelig preussisk Hof-Kunst-Perlestikker.

(a) Buschings Historie om de tegnende skiøne Kunstner Khavn. 1783. p. 308.

Frederik den Siette.

Konge 1808.

Under denne vor nu værende allernaadigste Konges Regiering, ere allerede nogle vigtige Skrit til de tegnende Kunsters Fremgang giorte i Danmark. Foruden, at nogle der røbede Smag og Anlæg til Malerkunsten, for Exempel Capitain Seydewitz(a) og Lieutenant Munch, der paa kongelig Bekostning have reist udenlands, og ere gavmild understøttede, ere fleere paa andre Maader opmuntrede; Professor Abildgaards udsøgte, og for de tegnende Kunster vigtige Bibliotek, er kiøbt for kongelig Regning, og foræret til Maler-Akademiet. Bodendiks forrige skiønne Samling af Malerier tilhører nu Kongen. Desuden ere Etatsraad Wests hiembragte Malerie-Samling, og Mekanikus Pløts Samling af Miniatur-Portraiter, 107 Stykker, alle malede af David Gardelle, kiøbte af Kongen. Wests forrige Samling staaer aaben for unge Kunstnere, hvor de have, ligesom de alerede i 6 Aar forhen have havt i Grev Moltkes Galerie,

(a) Foruden flere Malerier af ham, fortiener her at nævnes: Judiths første Møde for Holophernes i Legemsstørrelse.

frie og ubehindret Adgang, til Kopiering. Og man har Grund til at haabe, at der engang vil giøres et klogt og hensigtsmæssigt Valg, at de mange og herlige Malerier, Kongen eier, som ere deels paa Kunstkammeret, deels paa Slottene Fredensborg, Fridriksborg og Fredriksberg, og at de videnskabeligen placeres i et Lokale, hvor unge Kunstens Dyrkere og Yndere ei alene gives stedse frie Adgang, men endog, ligesom i andre kongelige Samlinger af samme Slags udenlands, tilstædes Leilighed til Afkopiering og Øvelse i Kunsten.

Tillæg.

Odis Skotte. Formodentlig en Skotlænder af Fødsel, har 1548 udhugget det St. Hanses Billede, som staaer paa Muren af Domkirken i Bergen, der vender mod den latinske Skole, og blev bekostet af Magister Gieble (a).

Servatius Kock, Kobberstikker fra Leyden, blev antagen i Aaret 1622, som Universitets Kobberstikker her i Kiøbenhavn, hvorfor bestemtes ham 100 Rdlr. i aarlig Løn, indtil saa længe et Vicarie ved Roeskilde Domkirke blev ledigt, som siden skulde følge Kobberstikker-Embedet, men der er mig intet forekommet af hans Arbeide.

Christoph Georg Glasing, fød i Rostoch, Formskiærer, som han drev i en temmelig Grad, tilligemed Bogtrykker-Kunsten. Han har trykt adskillige Bøger i Kiøbenhavn, fra 1742 af, ziret med alleslags Figurer.

Thomas Larsen Borup, Formskiærer i Kiøbenhavn. Han var Bogtrykker sammesteds fra 1756 — 1771, da han døde. Han rivaliserede med Glassing i Formskiæreriet, og udgav fra hans Officin adskillige Bøger, hvortil han skar Figurer.

(a) Holbergs Bergens Beskrivelse p. 67.

Fortegnelse,

over de som have vundet den større og mindre Sølv-Medaille for Tegning og Modellering, efter den levende Model i det kongelige Akademie.

	Teg. Med.	Model.
1754.		
Lorentz Pasch . . .	1	
Georg W. Baurenfeind .	1	
Odvard H. v. Lode . .	1	
1755.		
Mathias Fuchs . . .	1	
Carl Friderich Stanley .	1	
1756.		
Friderich L. David . .	1	

	Teg. Med	Model.
1757.		
Thomas Brun . . .	1	
Friderich Arents . . .	1	
Andreas Veidenhaupt . .	,	1
1758.		
Joh. Samuel Lymann . .	1	
Leonhard Ørenbech . .	2	
Cornelius Høyer . .	2	
Peder Brynneche . .	2	
Andreas Weidenhaupt . .	,	2
Cornelius Høyer . .	1	
Andreas Weidenhaupt . .	,	1
1759.		
Peder Brynneche . .	1	
Hartman Becken . .	2	
Leonard Ørenbeck . .	1	
Vitus Monrad . . .	2	
Hartman Becken . .	1	
Witus Monrad . . .	,	2
Anton C. Rüde . .	2	
Vitus Monrad . . .	1	
Levin Elias . . .	2	
1760.		
Claus Malcho . . .	2	
Johan Christian Almer .	2	

	Teg. Med.	Model.
Claus Malcho	1	
Anton Christoph Rüde	2	
Anton Christoph Rüde	1	
Joh. Christian Almer	2	
1 7 6 1.		
Friderich C. Willerup	2	
Joh. Christian Almer	1	
Mathias Rüde	2	
1 7 6 2.		
Jens Jensen Holst	2	
Frid. Christian Willerup	2	
Jens Jensen Holst	2	
Friderich Christian Willerup	1	
Simon Malcho	2	
Domenique Rachette	,	2
1 7 6 3.		
Hartman Becken	,	2
Frid. Christ. Willerup	,	2
Simon Malcho	2	
Hartman Becken	,	2
Simon Malcho	1	
Jørgen Dines	2	
Hartman Becken	,	1

	Teg. Med.	Model.
1764.		
Cogel	1	
Nicolai Dajon . . .	2	
Friderich Christian Willerup .	,	1
Nicolai Abrah. Abildgaard .	2	
Joh. G. F. Sachsendahl .	2	
Ganchy	,	2
1765.		
Nicolai Dajon . . .	1	
Joh. Frid. Clemens . .	2	
Ehrenreich Keil . . .	2	
Nicolai Dajon . . .	,	2
Joh. Fridrik Clemens . .	1	
Joh G. F. Sachsendal .	2	
Nicolai Dajon . . .	,	1
1766.		
Hans Frid. Wohlert . .	2	
Joh. Gotl. F. Sachsendal .	1	
Alexander Trippel . .	,	2
1767.		
Alexander Trippel . .	,	1
P. E. Sacco . . .	,	2
Diderich Zølner . . .	2	

	Teg. Med.	Model.
1768.		
Jørgen Dines . . .	1	
Diderich Zølner . . .	,	2
Joh. Fraug. Meiner . . .	2	
1769.		
Jens Christ. Bech . .	2	
Dines Høegh . . .	2	
Jens Christ. Bech . .	,	2
Peter J. Ringkiøbing . .	,	2
Jesper Johans. Holm . .	2	
1770.		
Diderich Zølner . . .	,	1
Peter Jensen Ringkiøbing .	,	2
1771.		
Alexander W. Heydman .	2	
Herman Kofod . . .	2	
Georg Haas . . .	2	
1772.		
Hans J. Simmelhag . .	,	2
Johannes A. Gustum . .	2	
H. Jacob Simmelhag .	,	1

	Teg. Med.	Model.
Meno Haas . . .	2	
Jesper Johans. Holm . .	,	2
1773.		
Georg Haas . . .	1	
Jesper Johans. Holm . .	,	1
Jaqves Clement . .	,	2
1774.		
Meno Haas . . .	1	
Friderik H. Krieger . .	2	
F. Henrich Kriger . .	1	
Frid. Wilhelm Bolten . .	2	
Frid. C. Nielsen . .	2	
Erich Poulsen . . .	2	
P. J. Ringkiøbing . .	,	1
Franciscus, C. Wilster .	,	2
1775.		
Erich Poulsen	1	
Joh. G. Preisler . .	2	
F. Christian Nielsen . .	1	
Joh. Herman Cabot . .	2	
Daniel A. Ernsting . .	2	

	Teg. Med.	Model.
1776.		
Joh. Georg Preisler . .	1	
Michael C. Wohlert . .	,	2
Frid. Wilhelm Bolten . .	1	
F. Conradt Wilster . .	2	
Peter Cramer . . .	2	
M. Christoph Wohlert .	,	1
Joh. Herman Cabott .	1	
D. Albrecht Ernsting . .	1	
Mathias Møller . .	2	
1777.		
Friderich C. Tønder . .	2	
Henrich Thorup . . .	2	
Lorenz Jensen . . .	2	
Joh. J. Stunder . .	2	
Christian Wedeman . .	2	
1778.		
Joh. J. Bæhrens . .	2	
Mathias Møller . .	1	
Daniel Schæffer . .	2	
Jacob C. Holler . .	2	
1779.		
Franciscus C. Wilster .	,	1
Georg Fahrenholtz . .	2	
Sæmund M. Holm . .	2	

	Teg. Med.	Model.
Nicolai Wolff . . .	2	
Christian Guldager . .	2	
Paul C. Steman . .	2	
1780.		
Asmus J. Carstens . .	2	
Johan J. Stunder . .	1	
Christopher Dram . .	2	
Johan Jørg. Busk . .	2	
Fridrik Christian Tønder .	1	
Peder Jensen . . .	2	
1781.		
Nicolai Wolff . . .	1	
Joh. Jørg. Busch . .	,	1
Frid. C. Tønder . .	,	2
Jacob Fehrman . . .	1	
Nicolai Christ. Weidenhaupt .	2	
Grossi	,	1
H. Johan Lyng . . .	1	
Franciscus Schuerer . .	2	
Frid. Christ. Tønder . .	,	1
1782.		
Georg Christ. Schule . .	2	
Jacob Smidt . . .	,	2
Geert Hull . . .	2	

	Teg. Med.	Model.
Jacob Julius Tim . .	2	
Claus Mørck . . .	-	2
1783.		
Sæmund Magn. Holm . .	1	
Niels Lund . . .	1	
J. Jacob Smidth . .		1
Rudolph Schade . . .	2	
Peter Leonhart Gianelli .	-	2
1784.		
Frid. Henrich Wohler . .	2	
Claus Mørck . . .	-	1
Conradt Løfler . . .	2	
Peter Linderod . . .	2	
Christian Camerat . .	2	
1785.		
Christian Horneman . .	2	
Levin Israel . . .	-	2
Franciscus Schůerer . .	1	
Søren Lange . . .	2	
Elias Meyer . . .	2	
1786.		
Christian Horneman . .	1	

	Teg. Med.	Model.
Jens Bundsen	2	
Joh. Jacob Weinecke	2	
N. H. Schierbeck	2	
Peter Leonhart Gianelli		1
Bertel Thorwaldsen		2
1787.		
Peter Linderod	1	
Carl D. Propsthayn	2	
C. Søllerød	,	2
S. L. Lange	1	
Andreas Flint	2	
1788.		
Niels Rasmusen	2	
Henrich Krause	2	
Conradt Leuche	2	
Mathias Henrichsen	2	
Conradt Løffler	1	
1789.		
Carl D. Propsthayn	1	
Carl Viertel	2	
C. B. Bourgois	2	
Bertel Thorwaldsen	,	1
Johan G. Bleidorn	2	

	Teg. Med.	Model.
Hans Hansen . . .	2	
Fritzch	2	
Hans Storck . . .	2	
1790.		
Gerhard Ludwig Lahde .	2	
Jens Ulstrup . . .	,	2
Carl Viertel . . .	1	
E. C. Carlebye . . .	2	
David Hamm . . .	2	
Søren Lund . . .	,	2
1791.		
Andreas Flint . . .	1	
Gerhard Ludvig Lahde . .	1	
Hans Hansen . . .	1	
1792.		
Hans Storck . . .	1	
Niels Flint . . .	2	
1793.		
Erasmus C. Karlebye . .	1	
Levin D. Hamm . .	1	
Hendrich A. Grosch . .	2	

	Teg. Med.	Model.
1794.		
Wilhelm Førster . . .	2	
Johan Pfab . . .	2	
Wilhelm Førster . .	1	
Johannes Schandorff . .	2	
Niels Flint . . .	1	
1795.		
Christian Fædder Høyer .	2	
Peter J. Block . . .	2	
Peter Jensen Block . .	1	
Joachim G. Schouw . .	2	
H. Horneman . . .	2	
1796.		
Johannes Schandorff . .	1	
Gundelach G. Briem . .	2	
Hans Christian Rathge .	-	2
Gustav E. Wyck . .	2	
Christian Wandahl . .	2	
Domenico Gianelli . .	-	2
1797.		
Christian Fædder Høyer .	1	
Jørgen Hinrichs . . .	2	
Abraham Heilbuth . .	-	2
Domenico Gianelli . .	-	1
Casper Kongslew . .	2	

	Teg. Med.	Model.
Hans Christian Rathge . .		1
Christian Wandahl . .	1	
Niels H. Wergman . .	2	
Christian Bøndel . .	2	
1 7 9 8.		
Joachim G. Schouw . .	1	
J. G. Wahl . . .	2	
Andreas F. Fædderholt .	2	
Johannes Lund . . .	2	
Johannes Colding . .		2
Andreas Fædderholt . .	1	
Johan G. Wahl . .	1	
Christian Bøndel . .	1	
Carl Christian . . .	2	
Jørgen Lassen . . .	2	
1 7 9 9.		
Poul D. Regoli . .	2	
Johannes Lund . .	1	
Johan G. Baack . .	2	
Peder Andersen . . .	2	
Friderich Pløhn . .	2	
Erich N. Knippel . .	2	
1 8 0 0.		
Johannes Flint . .	2	

	Teg. Med.	Model.
Peter F. Martens . .	2	
Frid. Key C. Lund . .	2	
1801.		
Casper P. Kongslev . .	1	
Ahron W. Wallich . .	2	
Christian F. Bellitz . .	2	
Jørgen Lassen . . .	1	
Tiarco M. Cramer . .	2	
Johan Gørbitz . . .	2	
1802.		
Carl Friderich Vogt . .	1	
Arens Jacobsen . . .	2	
Ahron W. Wallich . .	1	
Jens Neuhausen . .	2	
1803.		
Jens Neuhausen . . .	1	
Carl Eckstrøm . . .	2	
Anton P. Bang . . .	2	
1804.		
E. N. Knippel . . .	1	
Engelbrecht Waltzer . .	2	

	Teg. / Med.	Model.
Peder Lind. . . .	2	
Christoph W. Eckertsberg .	2	
1 8 0 5.		
Christ. Wilhelm Eckersberg .	1	
Jean Jasques Turretin .	2	
Christian Knudsen . .	2	
Joh. Camerat . . .	2	
1 8 0 6.		
Carl Eckstrøm . . .	1	
Daniel Frid. Meyer . .	2	
Engelbrecht Waltzer . .	1	
Georg Kersting . .	2	
Paul D. Regoli . .	-	1
Andreas Westrup . .	2	
1 8 0 7.		
Pinchas Liebman . .	2	
Georg Kiersting . . .	1	
Wilhelm Heuer . .	2	
1 8 0 8.		
Wilhelm Heuer . . .	1	

	Teg. Med.	Model.
Hans Christ. Foght . . .	2	
Pinchus Liebman . .	1	
C. Overgaard . . .	2	
1 8 0 9.		
Jens Peter Møller . .	2	
Peter G. Wørmer . .	2	

Fortegnelse,

paa de, der have vundet Akademiets større og mindre Guldmedaille i Maler- Bildhugger- og Kobberstik-Kunsten, ved det kongelige Akademie.

1755.	Maler-kunsten. Præmie.	Bildh.-kunsten. Præmie.	Kobb.-kunsten Præm.
Peder Als . . .	1		
Joh. Lorentz Wilhelm Rantz		1	
1756.			
Jens Pedersen Lund .	1		
1758.			
J. G. W. Thielo .	2		
Carl Friderich Stanley		1	

1759.	Maler-kunsten. Præmie.	Bildh.-kunsten. Præmie.	Kobbst.-kunsten. Præmie.
Georg Wilh. Baurenfeind			1
Joh. Gerh. Wilh. Thielo	1		
Andreas Weidenhaupt		2	
Johan Ephraim Bauert		2	
1760.			
Andreas Weidenhaupt		1	
Witus Monrad . .		2	
1761.			
Leonhart Orenbeck .	2		
1762.			
Thomas Brun . .	2		
1763.			
Peder Brynneke . .	2		
Dominique Rachette .		2	
1764.			
Peter Brynneke . .	1		
Johan Christian Almer	2		
Dominique Rachette .		1	
Hartman Becken . .			2

1765.	Maler-kunsten. Præmie.	Bildh.-kunsten. Præmie.	Kobb.-kunsten. Præmie.
Thomas Brun . .	1		
Nicolai Abildgaard .	2		
Hartman Becken . .		1	
Friderich Wilh. Willerup		2	
Johan Samuel Lyman			1
1766.			
Johan Christian Almer	1		
Anton Christoph Rude	2		
Nicolai Abrah. Abildgaard	2		
Nicolai Dajon . .		1	
Louis Canchy . . .		2	
Friderich Christ. Willerup		2	
1767.			
Nicolai Abrah. Abildgaard	1		
Niels Juel . . .	2		
Simon Malcho . .	2		
Friderich Christ. Willerup		1	
Alexander Trippel . .		2	
1768.			
Anton Christopher Rude	1		
Alexander Trippel .		1	
P. E. Sacco . . .		2	

	Malerkunsten. Præmie.	Bildh.-kunsten. Præmie.	Kobb.-kunsten. Præmie.
1771.			
Jens Juel	1		
1773.			
Jørgen Dines . . .	2		
Jesper Johansen Holm		2	
1775.			
Erich Poulsen . . .	2		
Jesper Johansen Holm		1	
1776.			
Johan Georg Haas .			1
1777.			
Erich Poulsen . . .	1		
Michael Christian Wohler		2	
Friderich Christian Nielsen		2	
1779.			
Michael Christian Wohler		1	
1780.			
Johan Georg Preisler			1

1781.	Malerkunsten. Præmie.	Bildh.-kunsten. Præmie.	Kobb.-kunsten. Præmie.
Herman Cabott . .	2		
Nicolai Wolff . . .	2		
Ludovico Grossi . .		1	
Johan Jørgen Busch .		2	
1783.			
Friderich Christian Tønder		2	
1785.			
Nicolai Wolff . .	1		
Niels Lund . . .	2		
1789.			
Peter Gianelli . .		2	
Claus Mørck . . .		2	
1791.			
Berthel Thorwaldsen .		2	
1792.			
Andreas Flint . . .			2
Gerhard Ludvig Lahde			2

	Maler- kunsten. Præmie.	Bildh.- kunsten Præmie.	Kobb.- kunsten. Præmie.
1793.			
Bertel Thorwaldsen .		1	
Andreas Flint . . .			1
1795.			
Carl David Propsthain	1		
L. David Ham . .	2		
1797.			
Niels Flint . . .	1		
Domenico Gianelli .		2	
1799.			
Chr. Fædder Høyer .	2		
Peder Jensen Bloch .	2		
Domenico Gianelli .		1	
Hans Christian Rathie		2	
1801.			
Johan Georg Wahl .	2		
1803.			
Johan Georg Wahl .	1		
Chr. Fædder Høyer .	1		

	Malerkunsten. Præmie.	Bildh. kunsten. Præmie.	Kobb.=kunsten. Præmie.
1805.			
Christoph. W. Ekkersberg	2		
1807.			
Joachim G. Schow .	2		
1809.			
Christoph. W. Ekkersberg	1		
Niels Hagelberg . .	2		

Weinwichs
Kunstens
Historie